

168
6

MILITAIRE SPECTATOR

**Cavalerie-verkenningseenheden:
traditie met toekomst?**

(zie blz. 321)

UITGAVE

Koninklijke Vereniging ter
Beoefening van de Krijgswetenschap
E-mailadres: m.haas@kma.nl

Secretaris: I.M. de Jong
majoor der intendance
p/a Ledenadministratie
Telefoon (070) 318 72 79

Ledenadministratie:
Instituut Defensie Leergangen
mw. E.M. de Haas-De Ruijter
Postbus 20701, 2500 ES Den Haag

HOOFDREDACTEUR

prof. J.M.J. Bosch
brigade-generaal der cavalerie
p/a Inst. Defensie Leergangen MPC 58B
Postbus 20701, 2500 ES Den Haag
Telefoon (015) 215 27 00

ADJ. HOOFDREDACTEUR

H. Emmens
commodore Koninklijke Luchtmacht

REDACTEUREN

drs. P.J.E.J. van den Aker
luitenant-kolonel der cavalerie
ir. J.W. van Bommel
kolonel van de technische staf
drs. P.H. Kamphuis
hoofd Sectie Militaire Geschiedenis KL
F.H. Meulman
kolonel Koninklijke Luchtmacht
drs. J. Terpstra
kolonel van de militair psychologische
en sociologische dienst

BUREAU-REDACTIE/PRODUCTIE

mw. drs. A. Kool
p/a Ledenadministratie
Telefoon (015) 215 27 20

ABONNEMENTEN

f 40,- (studenten f 25,-) buitenland
f 50,- per jaar. Losse nummers f 4,-

ADVERTENTIES

CET Reclame & Publiciteit
Telefoon (0497) 53 15 31

DRUK

Drukkerij Giethoorn Ten Brink
Vormgeving: Trend-Set Snelzet bv
ISSN 0026-3869

NADRUUK VERBODEN

Foto omslag: Leopard 2 A4's op patrouille, ergens in
voormalig Joegoslavië.

MILITAIRE SPECTATOR

- 318** Editoriaal:
Alles heeft zijn prijs
- 320** Mededelingen
- 321** P.J.E.J. van den Aker:
Cavalerie-verkenningseenheden:
traditie met toekomst?
- 335** P.P.A. Oppers:
Gedragcode bekend, maar nog niet bemind...
Wat jij niet wilt dat u geschiedt, doet dat ook
een ander niet!
- 341** A.J.A. Beukering:
Ontwikkelingen in Frankrijk
- 351** G.J. Wennekes, F. Luiting:
Communications and Information Systems
in de NAVO
Operationele ontwikkelingen
- 357** J. Schalkoord:
AIRCENT Tactical Leadership Programme
- 362** Meningen van anderen
- 362** Antwoord op meningen van anderen
- 363** Boeken
- 366** Samenvattingen/Summaries

Alles heeft zijn prijs

Volgende maand is het vijfenvijftig jaar geleden dat Claus von Stauffenberg een bomaanslag op Hitler pleegde. De aanslag mislukte. Geen mens weet wat er zou zijn gebeurd als de aanslag wel zou zijn gelukt. Feit is dat deze man – samen met vele anderen – naar dit middel greep om de personificatie van het kwaad teniet te doen. Von Stauffenberg was aristocraat en officier. De familie woonde drie eeuwen lang in Schloss Stauffenberg. Claus zelf woonde als kind in het Altes Schloss in Stuttgart. Zijn vader was daar hofmaarschalk van de laatste koning van Württemberg. Veldmaarschalk August von Gneusenau was een van zijn voorouders. Als aristocraat belichaamde Von Stauffenberg de dienstbaarheid aan en verantwoordelijkheid voor de monarchie die ooit bestond.

In 1926 koos hij voor de Reichswehr. Kandidaten voor officiersposten moesten eerst als gewone soldaten dienstdoen. Pas in 1930 werd

¹ Claus von Stauffenberg en zijn mystieke kruistocht tegen Hitler, door Michael Baigent en Richard Leigh. Tirion, Baarn, 1994.

hij luitenant. In 1936 werd hij toegelaten tot het Stabskollegium in Berlijn. Tijdens deze cursus schreef hij twee stafstudies. Een was getiteld 'Gedachten over de binnenlandse verdediging tegen vijandelijke paratroepen'. Hij won er een prijs mee. De tweede was een pleidooi om naast tanks ook cavalerie te behouden.

Von Stauffenberg nam als logistiek officier van de Lichte Divisie deel aan de invasie van Tsjecho-Slowakije en Polen. Met dezelfde divisie, dan georganiseerd tot Zesde Pantserdivisie, nam hij deel aan de aanval op Frankrijk. Aansluitend werd hij geplaatst bij de generale staf, waar hij in 1941 majoor werd. Vanuit het Oberkommando des Heeres werd hij in 1943, in de rang van luitenant-kolonel, als stafofficier Operaties geplaatst bij de Tiende Pantserdivisie in Noord-Afrika. Binnen twee maanden was hij invalide. Een salvo van een Amerikaans P-40 vliegtuig kostte hem het linkeroog, de rechterhand, en de ringvinger en pink van zijn linkerhand. Hij bleef in dienst en werd stafchef van het Allgemeines Heeresamt aan de Bendlerstrasse. In juni 1944 werd hij kolonel en stafchef van het reserveleger. Hij was inmiddels één van de sleutelfiguren in het verzet tegen Hitler.

Zoals Baigent en Leigh¹ duidelijk maken, kent het militaire verzet een lange geschiedenis. Al in 1938 – ten tijde van de crisis om Tsjecho-Slowakije – zond de toenmalige chef van de generale staf, Ludwig Beck, het volgende bericht naar Hitler:

„De opperbevelhebber van het leger en zijn hoogste bevelvoerende generaals verklaren tot hun spijt dat zij geen verantwoordelijkheid kunnen aanvaarden voor een dergelijke oorlog zonder een deel van de schuld op zich te nemen in de ogen van het volk en de historie. Als de Führer deze oorlog toch wil doorzetten, dienen zij daarom hierbij hun ontslag in”.

Toen Chamberlain en Daladier Tsjecho-Slowakije opgaven, werd de dreiging van oorlog afgewend. Hiermee viel ook het fundament onder het toenmalige militaire verzet weg.

In de jaren daarna werden meerdere aanslagen voorbereid. Geen van deze pogingen lukte. De samenzweerders van de twintigste juli 1944 – militairen en burgers – betaalden een zware prijs. Minstens acht pleegden zelfmoord. Tweeenvijftig officieren, onder wie tien generaals en

één veldmaarschalk, werden uit de dienst ontslagen om ze als burgers te kunnen berechten. Het Volksgerechtshof veroordeelde zo'n tweehonderd beklagden; de dood van rechter Freisler redde diverse anderen het leven. De wraak raakte ongeveer twee- tot drieduizend mensen. Stauffenberg zelf werd, met drie anderen, op de binnenplaats van het ministerie van Oorlog gefusilleerd. Vier leden van zijn familie waren bij de aanslag betrokken. Geen van hen overleefde.

Alle betrokkenen moeten hebben geworsteld met de vraag naar goed en kwaad. Uiteindelijk was Hitler voor hen de incarnatie van het kwaad, de aartsvijand van het Duitsland dat zij wensten te dienen. Hun eergevoel en plichtsbesef waren van een andere orde dan de leuzen van het nationaal-socialisme. Vanuit hun overtuiging restte er geen alternatief.

We kunnen deze worsteling ook in een breder kader bezien. Baigent en Leigh vinden het geen toeval dat de twee monsterlijkste 'ismen' van de twintigste eeuw wortel schoten in Duitsland en Rusland; de twee landen die het meest van een collectieve identiteitscrisis te lijden hadden, het meest op zoek waren naar een eigen identiteit en daardoor het kwetsbaarst waren. Zij trekken een vergelijking met de individuele mens die een dergelijke crisis doormaakt. In zijn zoektocht naar het eigen ik valt hij maar al te gemakkelijk in de handen van een kleine Führer, een goeroe of een sekteleider. In beide gevallen wordt de behoefte aan een eigen identiteit bevredigd door een surrogaat. Identiteit en persoonlijkheid worden daarbij dankzij de groep verworven.

Misschien zien we in de Servische Republiek op dit moment hetzelfde gebeuren. Er ontstaat mogelijk opnieuw iets als de gedachteloze razerij van Achilles, gebaseerd op een historische erfenis en de daaruit voortvloeiende percepties. Een woede die een bredere morele context ontbeert en die haar inhoud vindt in gedwongen solidariteit en eenvormigheid. Misschien staan er ook daar militairen en burgers van kaliber op om de leiding een spiegel voor te houden. Mocht dat gebeuren, dan bij voorkeur met een beter resultaat.

² D-Day June 6, 1944: The Climactic Battle of World War II, door Stephen E. Ambrose, Simon & Schuster, New York, 1994.

Als we het dan toch over gedenken hebben, verdient ook de invasie in Normandië (in juni 1944) aandacht. Het was deze operatie die nazi-Duitsland met een tweede front confronteerde. Het was een van de grotere operaties die uiteindelijk een wrede bezetter op de knieën dwong. De vele duizenden graven van Canadezen, Britten, Amerikanen, Polen en anderen getuigen nog steeds van de prijs die door hen voor anderen werd betaald. Stephen E. Ambrose citeert in zijn epos over D-Day² generaal Eisenhower, die bij de twintigjarige herdenking van D-Day in 1964 door Walter Conkrite werd geïnterviewd. Kijkend naar het Kanaal zei Eisenhower:

„You see these people out here swimming and sailing their little pleasure boats and taking advantage of the nice weather and the lovely beach, Walter, and it is almost unreal to look at it today and remember what is was. But it's a wonderful thing to remember what those fellows twenty years ago were fighting for and sacrificing for, what they did to preserve our way of life. Not to conquer any territory, not for any ambitions of our own. But to make sure that Hitler could not destroy freedom in the world. I think it's just overwhelming. To think of the lives that were given for that principle, paying a terrible price on this beach alone, on that one day, 2.000 casualties. But they did it so that the world could be free. It just shows what free men will do rather than be slaves”.

De wereld om ons heen kent nog steeds kwaad, niet in de term van volk, maar in de persoon van leiders, en in de vorm van systemen die internationaal geaccepteerde maatstaven terzijde schuiven. Soms is dit kwaad van zodanige aard dat wij niet kunnen blijven kijken. Wie het kan, moet dan sterk zijn voor de zwakken en een voorbeeld geven aan de sterken.

Mededelingen

De Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap nodigt leden en belangstellenden uit voor een bijeenkomst over:

'Het Air Manoeuvre-concept' Van steunend naar leidend?

Het moderne 'Air Manoeuvre-concept' past al prima in de huidige tijd en lijkt alleen maar aan belang te kunnen winnen bij toekomstige operaties. Over de ontwikkelingen en de invloed van het luchtmobiele concept voor militaire operaties spreekt:

Brigade-generaal R.J. van Vels (Commandant 11 Luchtmobiele Brigade)

Maandag 14 juni 1999

Defensievoorzichtingscentrum, Korte Houtstraat 21, Den Haag

Vanaf 19.30 uur is de zaal open. De bijeenkomst vangt aan om 20.00 uur.

Gaarne aanmelden tijdens kantooruren: 076 - 527 32 09

Na afloop is er een algemene ledenvergadering van de Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap

Aankondiging

Strategische Toekomstdiscussie Defensie

NOV/KMA-symposium op 11 juni

Op vrijdagmiddag 11 juni organiseren de Nederlandse Officieren Vereniging en het Kennis- en Onderzoekscentrum van de Koninklijke Militaire Academie een symposium over:

De operationele aspecten van strategische keuzes in het Defensiebeleid

De inleiders zijn genm b.d. J.Th. Bruurmijn (voorzitter NOV), prof. dr. R. de Wijk (hoofd KOC-KMA) en vertegenwoordigers van de krijgsmachtdelen:

- kol drs. R.H. Sandee (KL)
- KTZ W.H.C. van Straten (KM)
- kol J.G. Soeterik (KLu)

De paneldiscussie vindt plaats onder leiding van lgen b.d. G.J. Folmer.

Aanvang: 13.30 uur, in de Aula van de KMA te Breda.

Ontvangst: in de Grote Zaal vanaf 12.45 uur.

Aanmelden: schriftelijk vóór 7 juni (onder vermelding van uw telefoonnummer) bij:

NOV

Amethistorst 20, 2592 HN Den Haag

fax: 070 - 381 85 01

Cavalerie-verkenningseenheden: traditie met toekomst?

drs. P.J.E.J. van den Aker – luitenant-kolonel der cavalerie

Inleiding

Over verkenningseenheden is in het verleden reeds veel geschreven, ook in de *Militaire Spectator*.¹ Uit gesprekken over dit onderwerp met vakgenoten die enige affiniteit hebben voor het operationele functiegebied kwam evenwel duidelijk naar voren dat verbetering van de beeldvorming geen overbodige luxe is: er blijken veel misverstanden te bestaan. Als ik nu bekijk welke plannen thans bestaan voor toekomstige verkenningseenheden, dan zijn er naar mijn mening voldoende redenen om dit onderwerp weer eens aan de orde te stellen. Hoewel de krijgsmacht beschikt over een scala aan waarnemings-, verkenning- en doelopsporingsmiddelen (zoals verkenningpelotons van manoeuvrebataljons, elektronische oorlogvoeringseenheden, commando-troepen, ondervragers van krijgsgesvangenen, artilleriedoelopsporingsmiddelen, *Remotely Piloted Vehicles*, grondsensoren, vliegtuigen en helikopters), beperk ik mij tot een specifiek soort grondgebonden verkenningseenheden, namelijk die van de cavalerie.

De Duitse generaal-majoor Reinhard Gehlen werd op 9 april 1945 uit zijn functie als *Chef der Generalstabsabteilung Fremde*

Heere Ost ontheven. Op deze dag had zijn chef, generaal Krebs, een door Gehlen voorbereide analyse van het vijandelijk optreden gepresenteerd op het *Führerhauptquartier*. Hitler, die zijn generaals reeds veel eerder duidelijk had gemaakt dat hij zich niet wenste bezig te houden met „*niederdrückenden Zahlen und Tatsachen*” beoordeelde de analyse van Gehlen als „*völlig idiotisch und defatistisch*”.

De latere grondlegger van de *Bundesnachrichtendienst* Gehlen vertelt in zijn boek *Der Dienst* (1971, p. 117), dat in zijn toenmalige analyse melding werd gemaakt van vrijkomende Sovjet-eenheden door de val van Königsberg en Wenen en dat de Sovjets enorm veel troepen concentreerden in het gebied tussen Küstrin en Frankfurt aan de Oder, hetgeen hem deed concluderen dat een groot-scheepse aanval op Berlijn aanstaande was. Gehlen vervolgde met: „*Hitler wollte grundsätzlich nur das hören, was in seine Gedankengänge hineinpaßte und was er sich aus verschiedenen, zum Teil unkontrollierbaren Nachrichten und Unterlagen selbst zurechtgemacht hatte*”.

Hoewel de tijden zijn veranderd en een extreem voorbeeld als dat van generaal Gehlen (zie kader) zich hedendendage 'natuurlijk niet meer zal voordoen', roept zo'n scenario bij mij wel herinneringen op aan verge-

lijkbare omstandigheden. Nog niet zo lang geleden was ik tijdens een oefening getuige van een inlichtingenofficier die door zijn commandant met 'enige nadruk' werd gevraagd zijn – volgens de evaluatoren uitstekende – inlichtingenvoorbereiding van de operatie opnieuw te doen, omdat deze commandant zich niet kon voorstellen dat „de vijand dit zou doen!” Waarmee maar gezegd wil zijn dat het uitermate belangrijke gevecht om informatie en inlichtingen van oudsher twijfels heeft gezaaid omtrent de juistheid, de interpretatie en het gebruik ervan.

Von Clausewitz stelde het objectiever en fundamenteeler als volgt: „*Ein großer Teil der Nachrichten die man im Kriege bekommt, ist widersprechend, ein noch größerer ist falsch und bei weitem der größte einer ziemliche Ungewißheit unterworfen*” en hij vervolgde: „*Was man hier vom Offizier fordern muß, ist ein gewisses Unterscheiden, was nur Sach- und Menschenkenntnis und Urteil geben können. Das Gesetz des Wahrscheinlichen muß ihn leiten*”.²

De Hoofdlijnennotitie

Inmiddels is de Hoofdlijnennotitie al weer enige tijd bekend en wordt zo langzamerhand duidelijk wat de daarin voorgestelde maatregelen betekenen. Voor de Koninklijke Landmacht bevat de Hoofdlijnennotitie een groot aantal positieve elementen. Er zijn evenwel ook negatieve elementen opgenomen. In het kader van dit artikel noem ik er één: het voornemen het divisieverkenningseenheden mobilisa-

¹ Zie o.a. het artikel van Bos, Benoist en Van der Laan in MS 166 (1997) (11) 501-510.

² *Vom Kriege*, Boek 1, Hoofdstuk 6, p. 258.

Afb. 1 'lichte bewapening?...' (Bron: ILMO-mediacentrum)

bel te stellen. De minister heeft echter nadrukkelijk de mogelijkheid opengelet dat daarin wijzigingen kunnen worden aangebracht. Daartoe zal een brede discussie over de Strategische Toekomst van de krijgsmacht worden gehouden.

Deze discussie zal in juni 1999 moeten zijn afgerond. Uiteindelijk in november 1999 zal het parlement zich moeten uitspreken over de Defensienota 2000. Dit artikel beschouw ik dan ook als mijn bijdrage aan die discussie, zij het dat ik het slechts over één aspect heb.

Opzet

Ik beoog met dit artikel de volgende vragen te beantwoorden. Ten eerste: wat *moeten* en *kunnen* verkenningseenheden betekenen voor de Koninklijke Landmacht? Ten tweede: met welk soort middelen moeten deze eenheden worden uitgerust? Ten derde: op welke tactische niveaus moeten zij aanwezig zijn? En ten slotte: hoe past dit in de Hoofdlijnennotitie?

Hiertoe wil ik de rol van cavalerie-verkenningseenheden in het huidige en het toekomstige operationeel raamwerk aan de orde stellen. Daarna zal ik dieper ingaan op de taken van verkenningseenheden alsmede op de

niveaus waarop en de middelen waarmee deze taken moeten worden uitgevoerd. Ik sluit af met een globale beschouwing van verkenningseenheden tegen de achtergrond van de Hoofdlijnennotitie (HLN). Daar waar naar mijn mening knelpunten kunnen worden geconstateerd, zal ik voorstellen hoe deze knelpunten geheel of gedeeltelijk kunnen worden weggenomen.

Afb. 2 '...of zwaarder?' (Bron: ILMO-mediacentrum)

Landmacht Doctrine Publicaties

Uitputtings- versus manoeuvre-oorlogvoering

De 'oude doctrine' zoals verwoord in de *Gevechtshandleiding* stond vrijwel geheel in het teken van de zogenaamde uitputtingsoorlogvoering: de vijand werd louter gezien als een verzameling doelen die uitgeschakeld moesten worden door het effect van overweldigende vuurkracht. Dit was logisch onder de toenmalige omstandigheden van een strategie van de voorwaartse verdediging tegen een numeriek overmachtige vijand, die mede daardoor vaak het initiatief zou hebben gehad.

Het moderne gevecht kenmerkt zich daarentegen hoofdzakelijk door manoeuvre-oorlogvoering. Als exponent hiervan kan de Golfoorlog van 1991 gelden. Manoeuvre is het door beweging ontplooiën van de troepenmacht in een voordelige positie van waaruit militair geweld tot gelding kan worden gebracht of van waaruit met geweld kan worden bedreigd. Hierbij verslaat men de vijand door hem structureel te ontregelen om hem daardoor zijn bereidheid tot vechten

te ontnemen. Het accent ligt daarbij op 'uitmanoeuvreren': voorkomen dat de vijand in staat is zijn militaire macht effectief te gebruiken, dan wel hem in een positie te brengen waarin die macht er niet meer toe doet. Bij manoeuvre-oorlogvoering tracht men het conflict in relatief korte tijd te beslissen, zodat eigen verliezen beperkt blijven en strategische bronnen en reserves niet hoeven te worden aangesproken. Dit is dan weer een noodzakelijke voorwaarde om voldoende politiek en maatschappelijk draagvlak te verkrijgen en te behouden, zeker als het dagelijkse leven in het thuisland gewoon doorgaat.

Door de hiervoor genoemde ontwikkeling is het belang van informatie over de vijand sterk toegenomen. Daarmee is ook het belang vergroot van eenheden die dergelijke informatie verzamelen, analyseren, evalueren en anderszins verwerken tot inlichtingen, te weten onder meer verkenningseenheden.

Kerntaken

Bij het voeren van gevechtsoperaties onderkennen we drie kerntaken: 'vinden', 'binden' en 'slaan'. Het vinden van de vijand vormt de basis voor het binden en slaan. Vooral op het niveau van brigade en hoger vergt de kerntaak 'vinden' gespecialiseerde eenheden en middelen. Hier ontbreekt immers vaak het directe zicht op het gevechtsveld.

Het doel van deze kerntaak is dan ook het verzamelen van zoveel mogelijk informatie over de vijand. Naast andere middelen spelen grondgebonden verkenningseenheden daarbij een essentiële rol.³ Daartoe moeten ze wel op het juiste niveau en op de juiste wijze kunnen worden ingezet; moeten ze kunnen beschikken over de geëigende middelen en dienen ze adequaat te zijn opgeleid en getraind.

³ Zie hiervoor o.a. het artikel van Bos c.s. in MS 166 (1997) (11) 501-510.

⁴ Het is evenwel de vraag of de tijd/ruimte-factoren vormen van luchtsteun toelaten.

Operationeel raamwerk

Om zijn operatie te kunnen visualiseren, de synchronisatie van zijn activiteiten te verbeteren en zijn middelen in tijd en ruimte op het verwachte vijandelijk optreden te kunnen afstemmen, kan de commandant als hulpmiddel het operationeel raamwerk gebruiken. In het operationeel raamwerk onderscheiden we diepe operaties, nabij-operaties en achtergebiedsoperaties. Diepe operaties scheppen voorwaarden voor de eigen nabij-operatie door de vijand zo snel mogelijk diens vrijheid van handelen te ontnemen. In dit kader gaat het vooral om de kerntaken 'vinden', 'binden' en zo mogelijk 'slaan'.

Afb. 3 'Ook uitgestegen verkenningen blijven belangrijk!'

(Bron: ILMO-mediacentrum)

Het doel van nabij-operaties is het direct aangrijpen van de vijand met het oogmerk diens gevechtskracht te vernietigen of te neutraliseren. 'Binden' en 'slaan' zijn hier vaak de belangrijkste kerntaken, ervan uitgaande dat de vijand reeds in de diepe operatie gevonden is. Achtergebiedsoperaties verzekeren de eigen vrijheid van handelen.

De factoren tijd en ruimte in het operationele raamwerk verschillen per

niveau. De verschillen komen onder meer tot uitdrukking in de inzet van verkenningseenheden. Op brigadeniveau zal het verkenningsskadron brigadebreed kunnen worden ingezet tot een diepte van ongeveer 25 à 30 kilometer voor de vooreenheden. Op divisieniveau zal het verkenningsschutbataljon veelal optreden tot een diepte van ongeveer 50 à 60 kilometer. Deze diepte is nodig om de commandanten voldoende reactietijd te bieden om te kunnen reageren op de informatie die de verkenningseenheden aanleveren ('*recce pull*').

De lezer moet zich hierbij wel realiseren dat het optreden onder deze ferme tijd/ruimte-dimensies meestal bete-

kent dat de verkenningseenheden op brigadeniveau deels en op divisieniveau compleet uit het vuursteunbereik van de artillerie lopen en wat dit betreft dus op zichzelf (of eventueel op luchtsteun⁴) zijn aangewezen.

Verkennen is dus niet alleen moeilijk maar ook zeer risicovol! Het vergt dus van het personeel in het algemeen en van commandanten van verkenningseenheden in het bijzonder een specifieke deskundigheid en ervaring, alsmede een bepaalde mentale instel-

ling en een gedecentraliseerde vorm van leiderschap, die slechts na jaren van opleiding, training en oefening zijn te bereiken.

Het Operationeel Referentiekader KL

Het Operationeel Referentiekader KL (ORA KL) is een schets van relevante toekomstige operationele ontwikkelingen met een horizon van rond 2020 en gaat dus verder dan de huidige Landmacht Doctrine Publicaties. Hierna ga ik in op enige aspecten van het ORA KL.

Het toekomstige gevechtsveld

Zijn de omstandigheden bij huidige inzet al complex en dynamisch, in de toekomst zal het conflict door voortschrijdende technologie en verbreding van het spectrum van inzetopties nog dynamischer worden. Hierbij zullen de scheidslijnen tussen conflictvormen vervagen en zal de complexiteit (onder meer door globalisering) toenemen.

In het ORA KL wordt een drietal grondvormen voor het conflict van de toekomst beschreven. Ten eerste het symmetrisch conflict, waarbij een moderne troepenmacht oorlog voert tegen een andere – moderne, goed uitgeruste, goed getrainde, gemechaniseerde – reguliere krijgsmacht. In de tweede plaats het asymmetrisch conflict, waarbij een moderne troepenmacht het moet opnemen tegen organisaties die niet noodzakelijkerwijs staten vertegenwoordigen, noch gestructureerd zijn zoals de meeste krijgsmachten, 'irregulier optredende strijdgroepen' genoemd. En ten derde de inzet als 'derde partij'; de inzet van een multinationale troepenmacht in een onpartijdige rol. Kenmerkend voor deze laatste vorm is dat de troepenmacht in beginsel optreedt met instemming van de partijen om haar taak – onpartijdig – te verrichten; het behoud van de instemming staat bij een dergelijke inzet dan ook centraal.

Het is overigens onwaarschijnlijk dat deze grondvormen van conflict zich

in hun 'zuivere' vorm zullen presenteren. Het zal bijna altijd gaan om een combinatie van elementen.

Middelen die voor alle hoofdtaken te gebruiken zijn, krijgen dan ook voorrang bij de kwantitatieve en kwalitatieve inrichting van de Koninklijke Landmacht, zoals ook staat beschreven in de Hoofdpijnennotitie voor de Defensienota 2000.

In vergelijking met het tijdperk van de Koude Oorlog karakteriseert het toekomstige conflict zich door de ontplooiing van minder (vooral technologisch complexe) wapensystemen. De reden hiervoor is simpel: landen kunnen zich niet langer grote aantallen veroorloven. De letaliteit van de wapensystemen zal echter toenemen, en daarmee de gevechtskracht. Door moderne sensoren zullen krijgsmachten tegelijkertijd meer kunnen zien van het gevechtsveld. Hierdoor neemt de noodzaak voor spreiding van eenheden als vorm van bescherming toe. Ook de beweeglijkheid van eenheden neemt toe. Het tempo (snelheid van denken en handelen ten opzichte van de tegenpartij) in het gevecht zal groter zijn dan nu het geval is.

Decentralisatie en opdrachtgerichte commandovoering zijn hierbij de sleutelbegrippen. Diepe operaties

zullen aan belang winnen.

Door deze ontwikkelingen zal de verkenningsspanning op alle niveaus en bij alle partijen toenemen, teneinde de vijand te vinden, manoeuvre mogelijk te maken en ongewenste slijtageslagen te vermijden. Hierdoor zal ook het belang van tegenverkenningmaatregelen toenemen (*counter-reconnaissance*). Na het beëindigen van de vijandelijkheden zullen zogeheten post-conflict operaties moeten worden uitgevoerd. Daarbij ligt de nadruk op het handhaven van een precair evenwicht tussen enerzijds de-escalatie, bevorderen van stabiliteit en voorkomen van agressie, en anderzijds de mogelijkheid gewelddadigheden met gepast geweld te beantwoorden. Hierdoor zal behoefte bestaan aan inlichtingen, doelopsporingssystemen en (niet-)letale wapensystemen.

In de post-conflict fase zullen vredesondersteunende operaties, humanitaire hulpverlening, demobilisatie-operatie, herstel van nutsvoorzieningen en opbouw van het civiele bestuur in samenwerking met een groot aantal niet-militaire organisaties moeten worden ondersteund. Hierdoor zijn minder militaire eenheden nodig dan ten tijde van de vijandelijkheden. Om

Afb. 4 'Vuursteun dient ook voor verkenningseenheden verzekerd te zijn'
(Bron: ILMO-mediacentrum)

deze situatie met succes te stabiliseren, zal veelal een langdurige militaire presentie nodig zijn. Deze militaire presentie zal bijna altijd worden uitgevoerd als een vorm van gebiedsbewaking of -beveiliging. Hiervoor zijn met name cavalerie-verkenningseenheden geschikt, eventueel versterkt met (pantser-)infanterie, tanks en gevechtshelikopters voor de noodzakelijke escalatiedominantie.

Toekomstig operationeel raamwerk

„We are going so fast... my only worries are my relations, not my enemies!” (1944, Patton)

Het toekomstig operationeel raamwerk is qua functie vergelijkbaar met het huidige, zoals hiervoor beschreven. Waar echter nu de diepe operatie voornamelijk wordt gezien als voorwaardenscheppend ('vinden' en 'binden') voor de beslissing in de nabijoperatie, zal in de toekomst meer de nadruk komen te liggen op het zoeken van de beslissing in de diepe operaties ('slaan'). Immers, op deze wijze zullen verliezen aan eigen zijde sterk kunnen worden beperkt en kan een conflict in een vroegtijdig stadium worden beslecht.

Ook de tijd- en ruimtefactoren zullen verschillen ten opzichte van het huidige operationeel raamwerk: grosso modo is een verdubbeling van de afstanden of een halvering van de tijden aannemelijk. Door de snelheid van het gevecht zullen tevens de planingshorizonten van de respectieve niveaus 'in elkaar schuiven'. Een en ander is samengevat in afbeelding 6. De nabijoperatie van het hogere niveau vormt hierbij het kader voor de diepe operatie van het onderliggende niveau.

Inlichtingen en informatie

Het toenemend belang van militaire informatie en inlichtingen geldt voor alle vormen van conflict. Om het vereiste operationele tempo te garanderen, is automatische integratie van informatie uit verschillende bronnen noodzakelijk. Het menselijk element

blijft evenwel centraal staan bij de interpretatie, analyse en evaluatie. De dimensies van het operationeel raamwerk moeten op elk niveau kunnen worden afgedekt. Specifieke verkenningcapaciteit, met een combinatie van *human intelligence* en technische vormen van inlichtingenverzameling, dient daarom op alle niveaus van bataljon en hoger beschikbaar te zijn.

hoofdtaken: bewaken, beveiligen en verkennen alsmede een veelvoud van bijzondere opdrachten, waaronder het optreden als *'economy-force'*.⁵ In nagenoeg alle moderne legers worden verkenningseenheden nog steeds met dit soort opdrachten belast. Ik wil mij in het kader van dit artikel beperken tot de hoofdtaken van verkenningseenheden.

Afb. 5 'Ook mobiliteit blijft belangrijk' (Bron: ILMO-mediacentrum)

Bij inzet in het kader van het asymmetrisch conflict en derde partij ligt de nadruk op het bestrijken van grote gebieden. Ook dit vergt mobiele eenheden die zijn uitgerust met moderne sensoren en getraind in het verzamelen van *human intelligence*.

Het belang van cavalerie-verkenningseenheden in deze dimensies behoeft nauwelijks nog toelichting. Hun licht gemotoriseerde uitrusting, gevarieerde waarnemingscapaciteit, goede verbindingen en mentale instelling maken deze eenheden bij uitstek geschikt voor optreden in alle conflictvormen en in een grote verscheidenheid aan scenario's.

Taken

Van oudsher worden verkenningseenheden belast met de navolgende

Bewaken

In het militair woordenboek staat bewaken als volgt gedefinieerd:

„Het systematisch en onafgebroken toezicht houden op en waarnemen van een gebied, object, personeel of materieel teneinde gegevens te verkrijgen, te waarschuwen of te alarmeren”.

De belangrijkste elementen in deze definitie zijn waarnemen, gegevens verkrijgen en waarschuwen. Het gaat er in wezen om dat zekerheid wordt verschaft dat in het te bewaken gebied of object geen inbreuken van buitenaf onopgemerkt plaatsvinden. Als een verstoring optreedt, moet deze wor-

⁵ Dat wil zeggen: het tijdelijk overnemen van een taak van een grotere eenheid.

Niveau	Ruimte	Nabij-operaties	Diepe Operaties	Achtergebied-operaties	Planningshorizon
Algemeen					50 km per 24 uur
Brigade	diepte	10-15 km eigen zijde VLET tot 5 km vij zijde VLET	50-75 km	20-40 km vanaf achtergrens voorbats	12-18 uren
	breedte	20-40 km	20-40 km	20-40 km	
Divisie	diepte	50-75 km aan weerszijde VLET	100-150 km	50-100 km vanaf achtergrens voorbrigs	24-36 uren
	breedte	40-100 km	40-100 km	40-100 km	
Legerkorps	diepte	100-150 km aan weerszijde VLET	200-300 km	minstens 100 km	48-72 uren
	breedte	100-300 km	100-300 km	100-300 km	
EAC	diepte	tot 300 km	boven 300 km	minstens 300 km	ongeveer 96 uren
	breedte	200-300km	200-300 km	200-300 km	

VLET: voorste lijn eigen troepen

EAC: *echelons above corps*

Afb. 6 Tijd- en ruimtefactoren in het toekomstig operationeel raamwerk

den opgemerkt (systematisch toezicht); de aard van de verstoring moet worden vastgesteld (gegevens verkrijgen); en de verstoring moet worden gemeld (waarschuwen of alarmeren). Van de bewakingseenheid wordt niet verwacht dat deze de verstoring teniet doet, tenzij dat met de beschikbare middelen mogelijk is en zonder dat daarmee de uitvoering van de opdracht (onafgebroken toezicht) in gevaar wordt gebracht.

Een bewakingsopdracht aan een verkenningseenheid heeft veelal betrekking op een gebied buiten het vijandelijk zwaartepunt. De uitvoering vindt plaats door middel van patrouillegang en het inrichten en betrekken van waarnemingsposten in dat gebied. De activiteiten zijn dus voornamelijk intern gericht op het te bewaken voorwerp en hebben vooral een waarschuwende functie.

In geval van een vijandelijk optreden wordt over het algemeen van de bewakende verkenningseenheid ook

verwacht dat daartegen actie wordt ondernomen, mits die vijand van een beperkte sterkte is.

Beveiligen

Volgens het militair woordenboek is beveiligen:

„Maatregelen, ingesteld en onderhouden op alle bevelsniveaus ter bescherming van een eenheid, gebied of object met het doel:

a. de eenheid, het object of gebied te vrijwaren voor (verrassend) vijandelijk optreden of de effecten daarvan, spionage, sabotage, subversieve activiteiten en terrorisme;

b. de commandant (met name in de gevechtszone en het etappegebied) tijd en ruimte te verschaffen voor het voorbereiden en uitvoeren van zijn (geplande) tegenmaatregelen”.

De kernelementen uit deze definitie zijn 'vrijwaren van' en 'verschaffen

van tijd en ruimte'. Deze taak vereist dus een meer actief optreden. Het 'vrijwaren van' houdt in dat een vijandelijke dreiging moet worden onderkend, voordat deze tot gelding kan worden gebracht tegen de te beveiligen eenheid of het te beveiligen object. Daarnaast moet 'tijd en ruimte' worden verschaft. Die beide elementen betekenen in de praktijk bijna altijd dat het gevecht moet worden aangegaan.

Een verkenningseenheid die wordt belast met een beveiligingsopdracht zal zich ontplooiën op enige afstand van de te beveiligen eenheid (object/gebied) en op de vermoedelijke vijandelijke nadering. In front wordt een waarnemingsscherm uitgebracht. De gevechtskracht wordt zodanig opgesteld dat de vijandelijke naderingsmogelijkheid met vuur kan worden bestreken. In de diepte worden vervolg-opstellingen gepland vanwaaruit een eventueel oprukkende vijand verder kan worden vertraagd.

De uitvoering richt zich – evenals bij de bewaking – op de te beveiligen eenheid, maar in dit geval zijn de activiteiten naar buiten, naar de vijand, gericht.

Ook de vijand hecht groot belang aan het verkrijgen van gevechtseinlichtingen en zal zijn verkenningseenheden in het kader van zijn eigen diepe operatie dus vroegtijdig naar voren sturen. Hiertegen dient door eigen troepen op gepaste wijze te worden opgetreden.

Een bijzonder vorm van beveiliging in front vormt dan ook de zogenaamde *counter-reconnaissance*. Tegenverkenningsmaatregelen (passieve en actieve) kunnen bestaan uit het uitbrengen van een beveiligende strijdmacht, camouflage en misleiding of het bestrijden van vijandelijke verkenningselementen ('binden' of 'slaan'). Deze laatste vorm van tegenverkenningsmaatregelen – in engere zin – noem ik hier *counter-reconnaissance*. Hoe belangrijk deze taak is, blijkt afdoende uit de krijgsgeschiedenis. Dit axioma wordt bijna dagelijks bevestigd tijdens zogenaamde geïnstrumenteerde oefeningen. In het *National Training Center* in Fort Irwin, waar Amerikaanse eenheden worden geëvalueerd, heeft men veel ervaring opgedaan met *counter-reconnaissance*. Het Ft. Irwin Mobile Training Team zegt hierover het volgende: „90% of the units that win the counterrecon fight win the subsequent battle!”⁶

Counter-reconnaissance is dan ook een zeer belangrijke beveiligende taak van eenheden. Verkenningseenheden zijn hiertoe eveneens zeer geschikt. Zoals je 'boeven vangt met boeven', bestrijd je verkenningseenheden het best met verkenningseenheden!

Verkennen

De definitie van verkennen luidt in het militair woordenboek:

⁶ Boltuc, D. en S. Efflandt. *Counter-reconnaissance. Taking the fight to the enemy*. Armor, november 1996, p. 31-35.

„het observeren of op andere wijze detecteren met het doel gegevens te verkrijgen over de activiteiten en de middelen van de vijand of potentiële vijand, dan wel gegevens verkrijgen over de meteorologische, hydrografische of geografische bijzonderheden van een bepaald gebied door visueel observeren of door middel van andere detectiemethoden”.

De sleutelbegrippen in deze definitie zijn 'gegevens verkrijgen', 'observeren' en 'op andere wijze detecteren'. Het verkrijgen van gegevens vereist een actieve benadering. Het te verkennen voorwerp moet worden opgezocht en geobserveerd. Zo nodig worden andere detectiemethoden gebruikt om de gewenste gegevens te verkrijgen.

Verkenningsoopdrachten hebben veelal betrekking op een bepaald gebied, de geografische kenmerken daarvan – voor zover deze afwijken van de topografische kaarten – en de zich in dat gebied bevindende vijand. De opdracht zal veelal worden uitgevoerd door de verkenningselementen in front te ontplooiën. Deze zullen in beginsel voorwaarts gaan met inachtneming van het beginsel 'zien zonder gezien te worden'. Dit is weliswaar het streven, maar dat lukt niet altijd. In het geval dat de verkenningseenheid wordt opgemerkt, is bescherming nodig, alsmede het vermogen zich los te maken van de vijand. Hiervoor is vuurkracht vereist. Bovendien zal in het geval op slinkse wijze onvoldoende gegevens kunnen worden verkregen een andere methode worden gebruikt, te weten: 'gevechtsaanraking'. Als vijand wordt 'ontdekt' zal deze onder waarneming worden gehouden; bestrijding is niet het primaire doel, tenzij de vijandelijke weerstand licht is en de voortgang van de verkenning hindert. Voorop staat dat het opgedragen object, gebied of route volledig dient te worden verkend en daarop zullen alle activiteiten zich moeten richten.

Relaties tussen de hoofdtaken

Tussen de hiervoor beschreven hoofd-

taken bestaan onverbreekelijke relaties. Daar waar de opdracht voor de eenheid als geheel uit één van deze taken bestaat, zullen bij de uitvoering op de daaronder gelegen niveaus elementen uit alle hoofdtaken een rol spelen. Bijvoorbeeld het in het kader van een bewakingsopdracht uitvoeren van een patrouille, is in wezen verkennen. Een bataljon dat de flank van een opmarcherende of aanvallende grotere eenheid moet beveiligen, zal één eskadron een verkenningsoopdracht geven en de andere twee een beveiligingsopdracht. Maar binnen de beveiligende eskadrons zal in dat kader zowel worden verkend uit de flank richting vijand, als worden bewaakt vanuit waarnemingsposten en beveiligd vanuit opstellingen.

Het uitvoeren van een verkenningsoopdracht is er in wezen op gericht de grotere eenheid te vrijwaren voor verrassend vijandelijk optreden en de commandant van die eenheid tijd en ruimte te verschaffen voor te treffen maatregelen, met andere woorden: beveiligen! Kortom, bij de uitvoering van één hoofdtak komen de andere onverbiddelijk ook aan de orde: zij kunnen niet los van elkaar worden gezien. Verkennen en beveiligen gaan hand in hand! Dit komt bijvoorbeeld sterk tot uiting bij het uitvoeren van de *counter-reconnaissance*, dat het best kan worden omschreven als een combinatie van een agressieve vorm van gebiedsverkenning en gebiedsbeveiliging.

Het vorenstaande is niet alleen van toepassing op gevechtsoperaties maar geldt ook voor vredesoperaties. Voor het uitvoeren van vredesoperaties beschikken verkenningseenheden over nog meer waardevolle kenmerken. Bij vredesoperaties kunnen verkenningseenheden zeer snel in het operatiegebied worden ontplooid. Zij beschikken immers binnenkort over lichtgepantserde en zeer moderne voertuigen met een hoge tactische mobiliteit. Na ontplooiing zijn zij in staat snel met verkenningen te beginnen en ze voorzien daardoor in de noodzakelijke beveiliging voor de

ontplooiing van de hoofdmacht. Is de hoofdmacht eenmaal ontplooid, dan kunnen verkenningseenheden ook worden ingezet voor andere opdrachten, zoals gebieds- of objectbewaking (denk bijvoorbeeld aan vluchtelingenkampen), aanvullende verkenningen, escortering van konvoien en patrouillegang (zowel bereden, uitgestegen als te voet). Door organisatie en uitrusting alsmede opleiding en training zijn zij zeer geschikt grote gebieden te bestrijken. Internationale ervaringen met vredesoperaties, zoals in Somalië, de Westelijke Sahara en Bosnië wijzen uit dat dit soort eenheden zeer waardevol is.

Relevantie van de hoofdtaken

Alvorens ik nader in ga op de bij verkenningseenheden benodigde middelen en de indeling daarvan, dient eerst te worden vastgesteld in hoeverre de hiervoor beschreven hoofdtaken nog relevant zijn. Hierover kan ik gelukkig kort zijn. In de Defensienota (1991) en de Prioriteitennota (1993) alsmede in de Hoofddijnennotitie voor de Defensienota van 2000 wordt herhaaldelijk gewag gemaakt van de noodzaak tot mobiliteit en flexibiliteit, het optreden in grote ruimten, de behoefte aan lichte middelen voor taken in het kader van crisisbeheersing, enzovoort. Juist in de scenario's die ten grondslag hebben gelegen aan deze nota's zullen taken als verkennen, beveiligen en bewaken veelvuldig voorkomen. Gelet op het nog steeds groeiende belang van crisisbeheersing en de groeiende behoefte voor optreden *out of area*, zal de relevantie van deze taken in de toekomst alleen maar toenemen.

Middelen

Ten aanzien van de middelen die verkenningseenheden nodig hebben voor de uit te voeren taken, wil ik twee aspecten nader belichten:

- a. wat voor soort middelen heb ik in welke aantallen nodig om de gestelde taken te kunnen uitvoeren;
- b. op welke organisatorische niveaus heb ik verkenningseenheden nodig.

Bij de beschouwing hierover hanteer ik de eerder beschreven hoofdtaken als uitgangspunt. Daarnaast ga ik ervan uit dat verkenningseenheden optreden in relatief grote vakken en hun taken ook moeten kunnen uitvoeren bij verminderd zicht. Bij het vaststellen van de benodigde soort middelen ga ik – zoals in vele officiële studies inmiddels gebruikelijk is – uit van het optreden in het kader van een symmetrisch conflict. Immers, een moderne, technisch geavanceerde KL die getraind is voor het reguliere conflict heeft de substantiële capaciteit om te kunnen optreden in een asymmetrisch conflict of als derde partij. Omkering van deze stelling leidt niet tot het beoogde effect. Inmiddels is dit beleid binnen de NAVO aanvaard.

Soorten middelen

Voor het aspect verkennen moeten allereerst bereden verkenningen kunnen beschikken over een specifiek verkenningsvoertuig; licht gepantserd, snel, wendbaar, geruisloos, laag (elektromagnetisch en fysiek) silhouet, adequaat bewapend en voorzien van uitstekende optiek, sensoren, veldragende verbindingsmiddelen alsmede plaatsbepalings- en nachtzichtapparatuur.

Voor uitgestegen verkenningstaken dient specifieke capaciteit voorhanden te zijn. Dit betreft vooral acties op het laagste niveau, bijvoorbeeld het verkennen van een object (brug) of een oord (met daarin een vijandelijke commandopost). De kleine bemanning van verkenningsvoertuigen (drie personen) is daarvoor onvoldoende. Er moet derhalve ook kunnen worden beschikt over tirailleurcapaciteit met voertuig; tirailleurs in een *'battlefield taxi'*.

Vanwege de beperkte bescherming die verkenningsvoertuigen bieden, maar vooral ook vanwege de risico's die verkenners lopen als zij voorwaarts gaan in onbekend en mogelijk vijandelijk gebied, is het essentieel dat verkenners bij kritieke fasen in hun optreden kunnen worden gedekt (beveiligd)! In zo'n geval is de inzet nodig van wapensystemen voor pant-

serbestrijding op middelbare en lange dracht. Immers, als een verkenner op middelbare of grote afstand onder vuur wordt genomen door de vijand kan hij zelf weinig terugdoen. De karakteristiek van het verkenningsvoertuig laat immers geen zware bewapening toe.

Daarnaast moeten verkenningseenheden in staat zijn te voorkomen dat ze gebonden raken als ze onverhoopt door de vijand zijn ontdekt; hierdoor kan de uitvoering van de opdracht immers in gevaar komen. Ook vanuit deze oogpunten bezien moeten ze dus kunnen beschikken over wapensystemen voor de pantserbestrijding op middelbare en lange dracht. Dit kunnen voertuigen zijn met een kanonsysteem of met een anti-tankraketsysteem.

Voorts dient de vuursteun te zijn verzekerd – hetzij door rechtstreekse steun van de artillerie, hetzij door (ten minste bij het divisieverkenningsbataljon organiek ingedeelde) mortieren.⁷ Ten slotte geeft de definitie van verkennen aan dat in voorkomend geval ook andere detectiemethoden kunnen worden gebruikt, zoals gevechtsaanraking. Wil een verkenningseenheid met vuur verkennen, dan dient dit vuur te overtuigen! Dit betekent dat dit vuur een behoorlijke uitwerking moet hebben en over grote afstand snel en gericht moet kunnen worden afgegeven.

Bij het bewaken kan voor patrouillegang (in wezen verkennen) gebruik worden gemaakt van dezelfde capaciteit als benodigd is voor verkennings-taken. Ook waarnemingsposten kunnen met dezelfde middelen worden ingericht. Lichte middelen zijn dus in wezen voldoende. Indien wordt geëist dat in voorkomend geval ook wordt opgetreden tegen vijandelijke inbreuken (bijvoorbeeld bij counter-recce of bij een luchtmobiele actie), dient ook te worden beschikt over zwaardere wapensystemen en vuursteun.

⁷ Zie ook noot 4; ook hier ga ik er weer van uit dat slechts incidenteel over luchtsteun kan worden beschikt.

In feite is met het hiervoor beschreven pakket aan eisen ook weergegeven over welke middelen een verkenningseenheid moet beschikken voor het uitvoeren van beveiligingstaken. De zware wapensystemen hebben echter een ander 'gewicht'. Deze zijn niet zozeer bedoeld voor de interne beveiliging van de tot de eenheid behorende verkenner of voor verkenner met vuur, als wel om te kunnen 'vrijwaren' en 'tijd en ruimte te verschaffen'. Een op de flank van de te beveiligen eenheid opdoemende vijand moet zo mogelijk worden gestopt en zo nodig worden vertraagd. Voor een dergelijk optreden zijn pantserbestrijdingswapens en vuursteun onontbeerlijk! Daarnaast is bij een beveiligend optreden enige capaciteit voor het

aanbrengen van eenvoudige hindernissen (mijnen) noodzakelijk. Deze capaciteit kan bestaan uit rechtstreekse steun met genie-capaciteit, dan wel uit de indeling van enige eenvoudige middelen (mijnen, springmiddelen en pioniergereedschap) bij bijvoorbeeld de tirailleurs.

Het optreden in het kader van counter-reconnaissance vindt veelal plaats in relatief grote ruimten, waarin zelfstandig moet worden opgetreden met relatief weinig middelen. Dit betekent dat het vak ten minste moet kunnen worden bewaakt en dat gevechtskracht moet worden geconcentreerd tegen eventueel binnendringende vijandelijke verkenningseenheden. Dit vereist dus ook een gevarieerde samenstelling van de verkennings-

eenheid: ten minste pantserbestrijdingssystemen (kanon of raket) om het gevecht mee te kunnen aangaan; vuursteun (rechtstreekse steun of eigen mortieren) en enige capaciteit om hindernissen te leggen (rechtstreekse steun of eigen mijnen). Daarnaast bestaat uiteraard behoefte aan verkenningsvoertuigen. De Amerikanen hebben proefondervindelijk vastgesteld dat de ideale samenstelling van zogenaamde *hunter-killer-teams* er als volgt uitziet: een verkenningpeloton (*hunter*) versterkt met een tank-'groep' (*killer*; twee tanks of vergelijkbare systemen).⁸ Of dit ook kan gelden voor de Nederlandse situatie moet nog nader worden bezien.

Wil een verkenningseenheid alle hoofdtaken kunnen blijven uitvoeren, dan moet deze beschikken over verkenning/bewakingscapaciteit, met inbegrip van sensoren, tirailleurs, wapensystemen voor de pantserbestrijding op middelbare en lange dracht, alsmede vuursteun en capaciteit voor het opwerpen en ruimen van hindernissen. Alle voertuigen dienen vanzelfsprekend te zijn voorzien van nachtzicht- en verreikende verbindingsapparatuur.

Ik wil op deze plaats nog even ingaan op een wijd verbreid misverstand, namelijk dat verkenningseenheden organiek licht bewapend kunnen zijn en – indien noodzakelijk – tijdelijk zouden kunnen worden versterkt met zware wapens om hun opdracht uit te voeren. De middelen die verkenningseenheden nodig hebben om de opgedragen taken te kunnen uitvoeren, moeten organiek bij deze eenheden ingedeeld zijn. Een tankpeloton van een tankeskadron bijvoorbeeld, is niet opgeleid en geoefend voor verkenningstaken. Zo'n peloton is erop getraind te vechten in het gesloten verband van een eskadron/team. Pelotons – maar ook groepen – in een verkenningseenheid treden nagenoeg altijd zelfstandig op en slechts bij hoge uitzondering in gesloten eska-

Afb. 7 'Goede verbindingen zijn van oudsher al belangrijk geweest, vooral voor verkenningseenheden' (Bron: ILMO-mediacentrum)

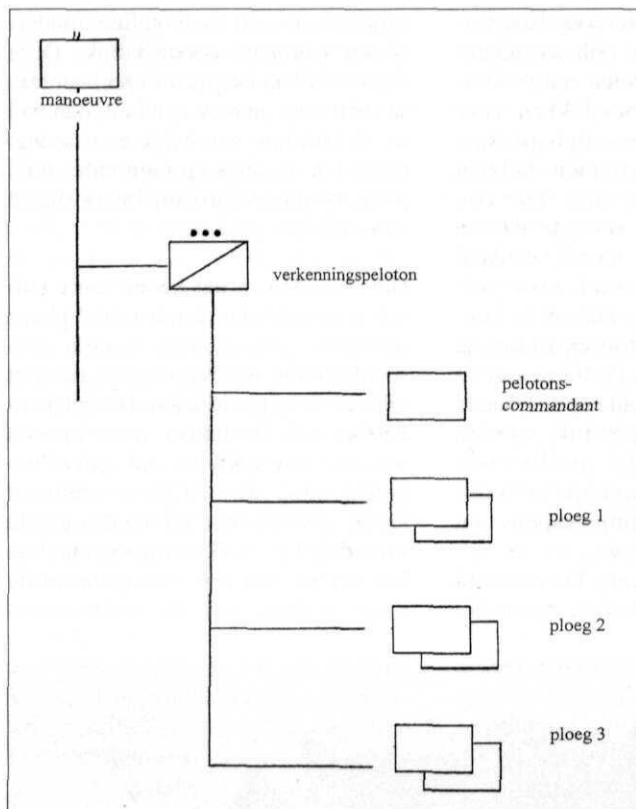
⁸ Boltuc, 1996.

dronsverband. De 'software of the mind' (of zoals u wilt 'cultuur') is dus anders! Gedecentraliseerde uitvoering vindt in de regel plaats tot op het niveau van het enkele voertuig. De bewering dat tanks bij de verkenningen ook tanks zijn en dat dit voor het optreden dus niets uitmaakt, is dan ook van hetzelfde kaliber als dat er geen wezenlijk verschil bestaat tussen pantsergenie en pantserinfanterie, want dat betreft in beide gevallen toch ook een rupsvoertuig met tien personen erin.

Voor alle duidelijkheid moet nog het volgende worden opgemerkt: gezien de tijd-ruimtefactoren waaronder verkenningseenheden optreden, getuigt het mijns inziens van weinig realiteitszin en vakmanschap te geloven dat tijdelijke versterkingen *tijdens* een operatie mogelijk zouden zijn. Evenmin acht ik het waarschijnlijk dat tijdelijk *vooraf* onder bevel gestelde eenheden – dus onvoldoende ervaren in het verkennen – voldoende lang zouden overleven op het gevechtsveld om er tactisch en operationeel profijt van te hebben, laat staan dat die eenheden later weer ter beschikking zouden kunnen komen voor andere opdrachten. Slechts in noodgevallen dient dan ook tot tijdelijke versterking (met (anti-)tank of pantserinfanterie-eenheden) te worden overgegaan. Na het schrappen van drie tankbataljons uit de slagorde van de Koninklijke Landmacht acht ik overigens zo'n versterking met tanks door gebrek aan middelen sowieso niet meer reëel.

Indeling van middelen

Over de indeling van verkenningcapaciteit op de verschillende organisatorische niveaus is in de afgelopen jaren reeds het nodige geschreven. Ik wil er op deze plaats mee volstaan te herhalen dat de indeling van middelen samenhangt met de aan het operationeel raamwerk gekoppelde diepte van het gebied van invloed, het gebied van inlichtingen-verantwoordelijkheid, de kritische tijd- en ruimtefactoren en de daarmee samenhangende planningstermijnen. Op basis van deze gegevens kan een toedeling

Afb. 8
Verkenning-
peloton van een
manoeuvre-
bataljon

van verkenningseenheden worden vastgesteld.

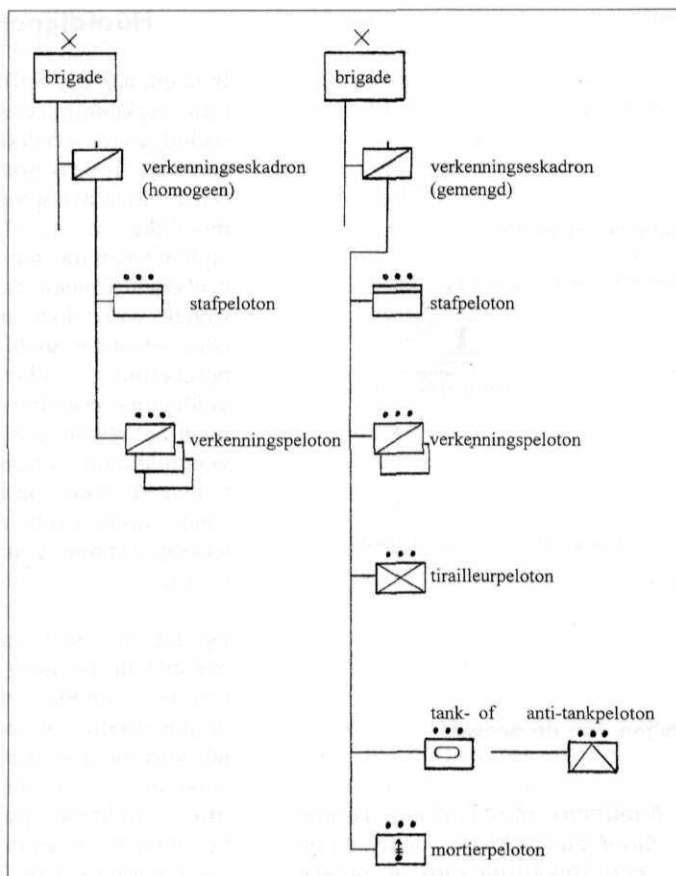
Deze indeling komt erop neer dat manoeuvrebataljons een verkenningpeloton dienen te hebben; brigades een eskadron; divisies een bataljon en een legerkorps een regiment. Deze toedeling wordt ook internationaal onderschreven. De ervaringen op geïnstrumenteerde oefenterreinen bevestigen de validiteit van deze indeling. Een eenheid, op welk niveau dan ook, is blind en kan niet adequaat manoeuvreren als niet wordt beschikt over actuele gevechtinlichtingen.

Over de hoeveelheid en samenstelling van de middelen per eenheid bestaan vele meningen – ook internationaal. Over het algemeen wordt evenwel bij manoeuvrebataljons volstaan met uitsluitend verkenningcapaciteit; dus geen zware wapens. Het argument hiervoor is dat het verkenningpeloton altijd optreedt in verband met het bataljon en geen zelfstandige gevechtstaken krijgt opgedragen (zie afbeelding 8).

Op brigadeniveau komt het voor dat uitsluitend verkenningcapaciteit wordt ingedeeld, maar ook dat een gemengd samengesteld eskadron in de slagorde van de brigade is opgenomen. Gelet op de verantwoordelijkheden overeenkomstig het operationeel raamwerk is een gemengd samengestelde eenheid noodzakelijk. Een uitsluitend uit verkenningcapaciteit bestaand eskadron is zo niet onaanvaardbaar dan toch ten minste ondoelmatig. Een eskadron met een dergelijke samenstelling kan namelijk niet onder alle omstandigheden effectief optreden in het gehele gebied van inlichtingenverantwoordelijkheid, ook al omdat de noodzakelijke vuursteun door de brigade-artillerie niet in dat hele gebied is gegarandeerd; de planningsdracht is daarvoor ontoereikend (zie afbeelding 9).

Het verkenningbataljon van een divisie dient gemengd van samenstelling te zijn. Deze eenheid krijgt immers zelfstandig eigen opdrachten uit te voeren, in relatief grote gebie-

Afb. 9
Verkenning-
eskadron van
een brigade
(2 opties)

den. Dit kan alle hoofdtaken betreffen: verkennen in front van de (aanvallende) divisie, een link-up met de luchtmobiele brigade, het bewaken van het achterste deel van het divisievak, het beveiligen van de flank of in front van de divisie en ten slotte het – in voorkomend geval versterkt – optreden als *economy force* op een minder waarschijnlijke vijandelijke nadering. Zoals gezegd, treden verkenningseenheden op in grote, soms onoverzichtelijke gebieden en de omvang daarvan zal in de toekomst alleen maar toenemen. Gelet op de uitgestrektheid van de gebieden waarin moet worden opgetreden, en dat geldt dus ook voor de eskadrons van het bataljon, verdient het aanbeveling menging van middelen binnen de eskadrons te doen plaatsvinden. Dit betekent dat een verkenningeskadron moet kunnen

beschikken over verkenningcapaciteit, tirailleurcapaciteit,⁹ (anti-)tankcapaciteit en vuursteuncapaciteit (mortieren). Op basis van studies, praktijkervaring en ontwikkelde normen moet hierbij dan worden gedacht aan twee verkenningpelotons van zeven à acht voertuigen (drie of vier ploegen à twee voertuigen, in geval van acht voertuigen met inbegrip van de pelotonscommandant); één tirailleurpeloton à drie groepen met voertuig en één voertuig voor de pelotonscommandant, waarin tevens een mineurploeg met enige hindernismiddelen is opgenomen; één peloton tanks of een anti-tankpeloton à vier wapensystemen; één mortierpeloton met een nader te bepalen aantal stukken. In de eskadronsstaf kan dan nog een tweetal voertuigen worden opgenomen ten behoeve van sensoren. In verband met de *span of control* op eskadrons niveau kan worden overwogen de mortierpelotons in één ondersteuningeskadron te concentreren,

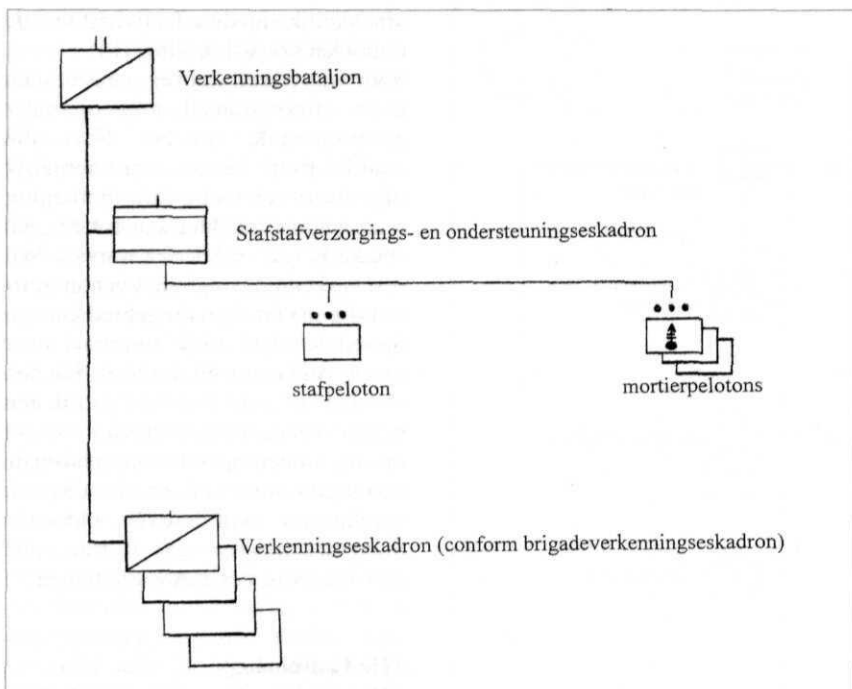
afhankelijk van de effectiviteit van de middelen (zie afbeelding 10).

Voor wat betreft het regiment bestaat geen internationaal min of meer gelijklopende concept. Niet alle legerkorpsen kennen een dergelijk organisatie-element. De benaming regiment geeft echter aan dat er geen sprake is van verbonden wapens. Wil een verkenningregiment echter zelfstandig in een bepaald gebied kunnen optreden, dient toch minimaal over eigen vuursteun en genie te kunnen worden beschikt, naast natuurlijk een aantal verkenningseenheden. Gelet op de uiteenlopende internationale meningen hierover en de daaraan gerelateerde twijfels over voldoende draagvlak hiervoor zal ik deze optie niet verder in beschouwing nemen.

De Golfoorlog

Het leiden van eenheden in het gevecht of vergelijkbare omstandigheden is een zaak van ervaring. Daarom ook is het zo moeilijk in een professionele discussie anderen van de noodzaak of wenselijkheid van taken en de daarvan afgeleide optimale organisatie en inzet van eenheden te overtuigen. Een veel gebruikte methode is de *case-study*, waarbij het overigens vervolgens weer de vraag is of de situatie vergelijkbaar is. De Golfoorlog van 1991 is het meest actuele voorbeeld van een relevant grootschalig (symmetrisch) conflict. Het terrein is voor West-Europese begrippen extreem en daarom wellicht minder goed vergelijkbaar. Dit doet voor de inzet van verkenningseenheden niet veel af aan de bruikbaarheid van de case, hetgeen geïllustreerd wordt door het feit dat de Golfoorlog nog steeds gebruikt wordt ter adstructie van het onderwijs op militaire academies en hogere vormen overal ter wereld. Het is daarbij overigens goed te bezien uit welke bron het gebruikte studiemateriaal komt; bronnen van direct betrokkenen zullen een meer gedetailleerde, wellicht juistere maar ook

⁹ Onder andere om te kunnen optreden in voor voertuigen onbegaanbaar terrein.

Afb. 10 Verkenningsebataljon van de divisie

Hoofdlijnennotitie

Ik neem aan dat het belang van cavalerie-verkenningseenheden in het voorafgaande voldoende duidelijk is gemaakt. Tevens hoop ik bij de lezer een beeld te hebben gecreëerd van de moeilijke omstandigheden waaronder zij hun taken moeten verrichten. Deze eenheden kunnen dit op een professionele wijze doen als ze beschikken over adequate middelen (mobiliteit, bescherming, vuurkracht en C3I) en voldoende ervaring. Deze ervaring moet het resultaat zijn van een gedegen opleiding en training op het juiste niveau. Zowel op brigade- en divisieniveau dienen hiertoe parate cavalerie-verkenningseenheden aanwezig te zijn.

De KL is goed op weg om zich ondanks de voortdurende reorganisaties te optimaliseren voor de drie grondvormen van conflict. Ook op het specifieke gebied van cavalerie-verkenningseenheden hebben we de juiste richting gevonden: direct beschikbare, adequaat uitgeruste en goed getrainde bataljonsverkenningsspelotons alsmede vergelijkbare – straks parate – brigadeverkenningsskadrons. Plannen om het divisieverkenningsebataljon te formeren zijn uitgewerkt. Helaas ontberen de verkenningseenheden van brigade en divisie vooralsnog gevechtskracht. Bij de vervanging van de YPR-voertuigen moet het mogelijk zijn hiervoor ruimte te scheppen.

Door het divisieverkenningsebataljon mobilisabel te stellen, zal de expertise over het operationele optreden van een verkenningsebataljon op termijn verloren gaan. Recente ervaringen wijzen uit dat operationele expertise snel wegeeft als niet regelmatig wordt geoefend. Het aanhouden van een kernstaf zal dat proces hooguit kunnen vertragen, maar zal dat uiteindelijk niet kunnen stoppen.

De lezer moet zich hierbij voorts realiseren dat deze expertise uniek is: er is maar één (divisie-)verkenningsebataljon. Het gaat hierbij om de

meer gekleurde versie van de analyse opleveren. De bron die ik hier gebruik is volgens mij van onverdachte aard: docenten en studenten van de hogere militaire vorming aan de *Führungsakademie der Bundeswehr* te Hamburg, waarvan sommige buitenlandse studenten overigens wel direct bij de vijandelijkheden betrokken zijn geweest. Over de inzet van verkenningseenheden trekken zij de volgende conclusies:

„Der Erfolg der gepanzerten Aufklärungskräfte des Korps steht im Gegensatz zu der eher mittelmäßigen Leistung der leichten Aufklärungsverbände auf Divisions- und Bataillonsebene. Das Fehlen an Panzern in den neuen Panzeraufklärungsbataillonen der Division war spürbar. Einige Divisionen beseitigten diesen Mangel, indem sie diesen Bataillone in der Truppeneinteilung Panzer zuwiesen. Ebenso wird die im Laufe der Vorbereitung auf den Golf-Einsatz getroffene Entscheidung, die Bradleys in den Aufklärungszügen der

Bataillone der Panzerdivisionen durch leichte Radfahrzeuge zu ersetzen, überprüft werden müssen. Das gleiche gilt für die Aufklärungskapazität auf Brigadeebene. Die Fähigkeit kampfkraftiger Aufklärung in die Tiefe muß auf jeder Ebene vorhanden sein. Das Fehlen dieser Fähigkeit in der Grundgliederung führte dazu, daß ad-hoc Verbände aufgestellt bzw. Kampftruppen mit dieser Aufgabe betraut wurden. Eine Aufgabe, für die diese weder hinlänglich ausgebildet noch ausgerüstet waren. In den Wüsten des Irak wurde die Frage, ob Aufklärungskräfte des Heeres Aufklärung ohne Kampf durchführen sollten und dieses auch können, mit einem klaren Nein beantwortet. Aufklärungskräfte, die Aufklärung durch Kampf erzwingen können, haben zumindest am Golf ihre Existenzberechtigung nachgewiesen“.¹⁰

¹⁰ Zehrer, H. (red.) *Der Golfkonflikt. Dokumentation, Analyse und Bewertung aus militärischer Sicht*. Bonn, 1992. p. 340.

expertise op alle niveaus binnen het bataljon. Het betreft namelijk de factoren tijd en ruimte. Deze factoren zijn voor een verkenningsbataljon beduidend anders dan voor andere (verkenning-)eenheden. Omdat het verkenningsbataljon opereert op het niveau van de divisie is er sprake van een factor twee tot drie ten opzichte van de brigade-verkenningsskadrons. Dit betekent dat het bataljon andere opdrachten in een andere context uitvoert. Dit geldt zowel de diepe operatie als de achtergebiedsoperatie. Vanwege de andere factoren tijd en ruimte zullen bij het verkenningsbataljon de reguliere taken/opdrachten op andere wijze inhoud worden gegeven. Dit geldt van de bataljonsstaf tot en met de enkele verkenner. Met andere woorden: drie brigade-eskadrons vormen geen verkenningssbataljon. Je kunt het één niet zonder meer inruilen voor het ander! Het verkenningssbataljon vertegenwoordigt unieke operationele kennis en kunde.

De voorgenomen maatregel lijkt voorts niet in overeenstemming met de toekomstschets zoals die in het ORAKL wordt aangegeven. Hierin wordt immers gesteld dat het belang van verkenningseenheden zal toenemen. Op het toekomstige gevechtsveld zullen de factoren tijd en ruimte groter zijn dan vandaag de dag, en er zal niet langer sprake zijn van lineaire ontplooiing. In zo'n omgeving zullen op alle niveaus verkenningseenheden noodzakelijk zijn. De rol van deze eenheden zal in de komende decennia dan ook aan belang winnen. Op langere termijn zal het gemis aan de unieke operationele kennis en kunde zich dan ook extra doen voelen.

In het ORAKL wordt tevens gesteld dat in het toekomstig gevecht de diepe operatie aan belang zal toenemen. Dit is geheel in overeenstemming met de NAVO-denkbbeelden. Deze diepe operaties worden met manoeuvre-eenheden uitgevoerd. Op het niveau van het legerkorps is daarvoor onder meer 11 Luchtmobiele Brigade beschikbaar. Op het niveau van de divisie is het

verkenningssbataljon de aangewezen eenheid om mede inhoud te geven aan de diepe operatie. Maar ook in het kader van de diepe operatie van het legerkorps zal het verkenningsbataljon een rol spelen. Na inzet van de luchtmobiele brigade zal immers een *link-up* tot stand moeten worden gebracht; het ligt voor de hand dat het divisieverkenningssbataljon daarbij een belangrijke rol speelt.

Verkenningseenheden hebben niet alleen een belangrijke rol te vervullen bij gevechtsoperaties; ook voor vredesoperaties en nationale taken (bijvoorbeeld voor hulp bij rampen) zijn het zeer geschikte eenheden. Bij vredesoperaties gaat het immers vooral om waarnemen, bewaken en presentie. Bij nationale taken zou vooral van hun grote mobiliteit, goede sensoren en uitstekende verbindingsmiddelen gebruik gemaakt kunnen worden. Gemotoriseerde verkenningseenheden (in de toekomst uitgerust met het nieuwe verkenningervoertuig Fennek) zijn bij uitstek geschikt om deze taken te vervullen. Het paraat handhaven van het divisieverkenningssbataljon vergroot de mogelijkheid met adequate middelen deel te nemen aan vredesoperaties, ook eventueel in samenhang met de inzet van (delen van) 11 Luchtmobiele Brigade.

Het divisieverkenningssbataljon verschaft als tiende manoeuvrebataljon de Koninklijke Landmacht extra flexibiliteit en dient dan ook paraat te blijven. Maar hoe is dat dan te regelen? Verreweg de beste oplossing zou zijn indien het belang wordt ingezien van het paraat houden van het divisieverkenningssbataljon en de brigade-verkenningsskadrons en daartoe de benodigde beleidsruimte wordt gecreëerd. De brigadeverkenningsskadrons mobilisabel stellen om zo het divisiebataljon paraat te kunnen houden, lost niets op en is dus ook geen optie.

Koppeling (operationeel en oefentechnisch) aan 11 Luchtmobiele Brigade biedt wellicht wel mogelijkheden. Bij operationele inzet ontberen

de luchtmobiele eenheden thans nog (gemotoriseerde) tactische mobiliteit over de grond, alsmede vèrdragende verbindings- en waarnemingsmogelijkheden. Bij operationele inzet (uitzending) zijn dat kwaliteiten die nagenoeg altijd worden vereist. Door het divisieverkenningssbataljon te koppelen aan 11 Luchtmobiele Brigade met haar drie luchtmobiele infanteriebataljons, ontstaat een prima mogelijkheid voor een adequate 'lichte optie'. De gemechaniseerde brigades houden met hun parate verkenningsskadron en pantserinfanterieën tankbataljons de mogelijkheid gelijktijdig een 'zware optie' uit te voeren.

Maar ook andere modellen zijn voorstelbaar. Zo'n ander model zou kunnen zijn het organisatorisch onderbrengen van de Militaire Inlichtingen-peloton, de *Remotely Piloted Vehicle* compagnie en de Elektronische Oorlogvoering-compagnie bij het divisieverkenningssbataljon, onder gelijktijdige handhaving van één of meerdere verkenningsskadrons.

De realiteit gebiedt echter te vrezen dat extra beleidsruimte niet op korte termijn geboden zal worden. Ik sluit dan ook andere opties niet uit, desnoods ten koste van functies die niet direct bijdragen aan gevechtskracht. Nader onderzoek zou moeten uitwijzen welke functies, staven of eenheden hiervoor in aanmerking komen. Ik besef overigens terdege dat hiervoor allereerst op politiek en militair-strategisch niveau de bereidheid moet bestaan eerdere voorstellen nog eens op hun merites te bezien, met als mogelijke consequentie het heroverwegen van de beslissing het divisieverkenningssbataljon mobilisabel te stellen. Ik besef ook dat deze bereidheid niet uit zichzelf ontstaat, hetgeen mede aanleiding is geweest voor dit artikel.

Ten slotte

De militaire geschiedenis laat keer op keer zien dat verkenningseenheden

op ieder niveau noodzakelijk zijn. Bovendien zijn deze eenheden bijna altijd 'licht' aan het conflict begonnen, maar 'zwaarder' geworden naarmate het conflict langer duurde. De prijs voor deze les werd in bloed betaald. Door hun samenstelling, uitrusting, opleiding, ervaring en mentale instelling zijn deze eenheden het meest geschikt als inlichtingenverzamelorgaan. Daarin komen hun veel-

zijdigheid, flexibiliteit en gevechtswaarde het best tot hun recht. Hierdoor zijn zij behalve voor het symmetrisch conflict ook zeer goed bruikbaar voor het asymmetrische conflict, voor de inzet als 'derde partij' en voor nationale taken. Dat hoop ik u in het voorafgaande voldoende duidelijk te hebben gemaakt.

De Koninklijke Landmacht is goed op weg om zich ondanks de voortduren-

de reorganisaties te optimaliseren voor alle vormen van militaire operaties (gevechtsoperaties, vredesoperaties, nationale en koninkrijkstaken).

Ook op het specifieke gebied van cavalerie-verkenningseenheden hebben we de juiste richting gevonden: direct beschikbare, adequaat uitgeruste en goed getrainde bataljonsverkenningsspelotons alsmede vergelijkbare – straks parate – brigadeverkenningsskadrons, die echter nog enige gevechtskracht ontberen. Jammer en mijns inziens operationeel onwenselijk, is het dat daarvoor het parate divisie-verkenningsspeloton moet wijken, terwijl alternatieven aanwezig zijn die geen of minder directe gevechtskracht kosten. Ik pleit voor het verder uitwerken van deze alternatieven, opdat met recht kan worden gesproken van cavalerie-verkenning: traditie met toekomst!

Literatuur

- Boltuc, D. en S. Efflandt. *Counter-reconnaissance. Taking the fight to the enemy*. Armor, november 1996, p. 31-35.
- Bos, W. van den, L.J.T. Benoist en M.A. van der Laan. 'Verkenningseenheden na het jaar 2000'. MS 166 (1997) (11) 501-510.
- Clausewitz, C. von. *Vom Kriege*. Dümmlers Verlag, Bonn, 1991.
- Crevelde, M. van. *Technology and War*. New York/London, 1991.
- Crevelde, M. van. *The Transformation of War*. New York/London, 1991.
- Gehlen, R. *Der Dienst*. Mainz, 1971.
- Keegan, J. *A History of Warfare*. London, 1993.
- Landmacht Doctrine Publicatie, deel I. *Militaire Doctrine*. Sdu-uitgevers, Den Haag, 1996.
- Landmacht Doctrine Publicatie, deel II. *Gevechtsoperaties*. Sdu-uitgevers, Den Haag, 1998.
- Landmachtstaf. *Operationeel Referentiekader Koninklijke landmacht*. Den Haag, 1999.
- Manstein, E. von. *Verlorene Siege*. Bernard & Graefe, Bonn, 1993.
- Minister van Defensie. *Hoofddlijnennotitie voor de Defensienota 2000*. Den Haag, 1999.
- Schouten, M. 'Meer groen op de grond'. MS 168 (1999) (3) 113-119.
- Tolmein, H.G. *Spähtrupp bleibt am Feind. Die Geschichte der deutschen Panzer-Aufklärungstruppe*. Motorbuch Verlag, Stuttgart, 1980.
- VS 2-7200 4e druk. *Militair Woordenboek Koninklijke Landmacht*.
- Zehrer, H. (Hrsg.). *Der Golfkonflikt. Dokumentation, Analyse und Bewertung aus militärischer Sicht*. Mittler & Sohn, Herford/Bonn, 1992.

Gedragscode bekend, maar nog niet bemind...

**Wat jij niet wilt dat u geschiedt,
doet dat ook een ander niet!**

P.A.A. Oppers – luitenant-kolonel van de Koninklijke Luchtmacht

Inleiding

Eind 1996 is door de politieke en militaire leiding in navolging van andere overheidsinstellingen en het bedrijfsleven een concept-gedragscode voor Defensie geïntroduceerd. Daarbij bepaalde men dat elk afzonderlijk krijgsmachtdeel deze concept-code naar eigen identiteit mocht inkleuren. De definitieve versie moest uiterlijk begin 1998 worden bekendgesteld bij het personeel. De Koninklijke Luchtmacht besloot daarop deze tijd ten volle te benutten en de weg der geleidelijkheid te bewandelen met als oogmerk meer draagvlak te creëren bij het personeel. Voordat nader wordt ingegaan op de wijze waarop dit laatste werd gerealiseerd, is het goed om kort op een rij te zetten wat door de jaren heen aan activiteiten is ontplooid ten aanzien van waarden, normen, integriteit en ethiek. Kortom, wat deden we al op het gebied van gedrag, gedragsverandering en gedragscode? Het laatste deel van het artikel gaat in op huidige en toekomstige ontwikkelingen.

Initiële opleidingen

In de initiële opleidingen wordt tijdens de lessen/bijeenkomsten van Geestelijke Vorming en Fundamentele Voorlichting sinds jaar en dag direct of indirect aandacht besteed aan onderwerpen die raken aan waarden, normen, integriteit en ethiek. Het karakter van deze sessies is echter

veelal vrijblijvend. Bovendien is door allerlei omstandigheden, waaronder bezuinigingsmaatregelen, ook van de beschikbare tijd voor deze onderwerpen een aanzienlijk deel ingeleverd. Men poogt evenwel om tijdens deze lessen en bijeenkomsten een algemeen kader te creëren waarin de leerlingen/cursisten zich herkennen. Vanuit dit startpunt wordt vervolgens op een of meerdere onderwerpen voortgeborduurd.

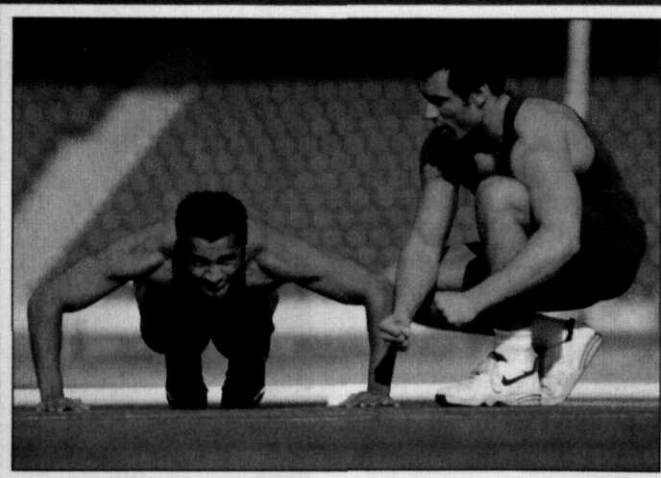
Het is daarbij duidelijk dat lang niet alle relevante onderwerpen aan bod kunnen komen. Door de actualiteit ingegeven komen onderwerpen als uitzendbaarheid van militairen en de mogelijke consequenties daarvan wél

aan bod. Daarbij gebruikt men de ervaringen van ex-uitgezonderden om in te gaan op mogelijke dilemma's die kunnen ontstaan tijdens vredesmissies. Alle aan de dagelijkse vredepraktijk gerelateerde onderwerpen (dagelijkse omgangsvormen, collegialiteit, samenwerking e.d.) krijgen daardoor te weinig aandacht. Behalve in de initiële opleidingen wordt overigens ook in de niveau-opleidingen nader ingegaan op deze onderwerpen.

Niveau-opleidingen

Tijdens de niveau-opleidingen voor officieren-, zoals de kapiteins-, de

PROFESSIONALITEIT

Ik ben bereid de kennis en vaardigheden op peil te houden,
die nodig zijn om mijn taak te kunnen uitvoeren

BEELDVORMING

Ik beseef dat het beeld dat anderen zich van de Koninklijke Luchtmacht vormen ook door mij wordt beïnvloed

1992 tot en met 1995. De doelstelling van de cursus was het op gang brengen van een bewustwordingsproces over de wijze waarop op een normale, maatschappelijk geaccepteerde wijze kan en moet worden omgegaan met vrouwelijke militairen, etnische minderheden en homoseksuele medewerkers.

Medio 1995 is, onder andere vanwege de eerder reeds genoemde bezuinigingen in tijd en geld, de cursus bij de DMLO beëindigd. Wel zijn elementen ervan opgenomen in de initiële en niveau-opleidingen. De eerlijkheid gebiedt hier echter op te merken dat hierdoor het onderwerp te weinig diepgang heeft behouden.

In de cursus 'Een kwestie van kijken' lag de nadruk op de dagelijkse omgang met elkaar en het afbouwen van bepaalde mentale voordelen. Om dat op een adequate en afdoende wijze te bewerkstelligen, was en is zeker meer tijd nodig.

majoorscursus en de cursus Hogere Staf Vorming (HSV) besteedt men eveneens aandacht aan onderwerpen die nauw samenhangen met gedrag en gedragscode, en wel in de module Leidinggeven. Naar mijn mening is dit ook de plaats waar het thuishoort. Leidinggeven, waarden en normen, en ethiek zijn nauw verbonden, of het nu het werken onder vredes- of uitzendingsomstandigheden betreft.

Ook in de niveau-opleidingen voor onderofficieren is ruimte gereserveerd voor deze onderwerpen, maar ook hier is de tijd beperkt en wordt veelal aandacht besteed aan uitzendingsproblematiek. In de jaren tachtig lag de nadruk op integratie van vrouwen, etnische minderheden en homoseksuele medewerkers, en trachtte men deze onderwerpen uit de taboesfeer te halen. Een voorbeeld hiervan was de 'positieve discriminatie'.

'Een kwestie van kijken'

In 1991 verklaarde de luchtmachtleiding de integratie van vrouwen, etnische minderheden en homoseksuele medewerkers tot aandachtspunt. Om de integratie te bevorderen, verstrekten men in 1992 aan de Dienst Militair

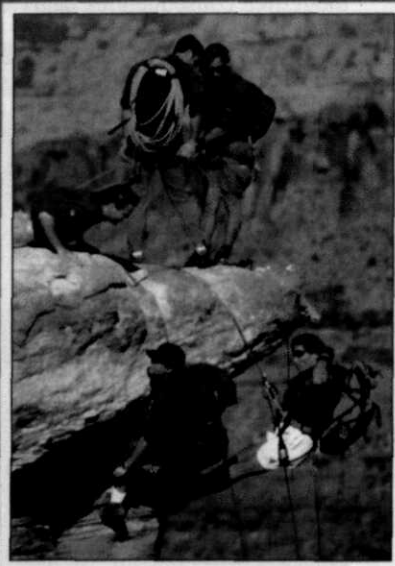
Leiderschap en Opleidingen (DMLO) de opdracht om een training voor al het personeel te ontwikkelen. Dit resulteerde in de cursus 'Een kwestie van kijken'. In totaal hebben enige duizenden KLU-medewerkers deze cursus gevolgd in de periode medio

Uitzendingen

Vanaf 1991 wordt ook de KLU regelmatig geconfronteerd met uitzendingen naar crisisgebieden. Het betreft hier uitzendingen in detachementverband en op individuele basis. Daarbij besteedt men de nodige zorg aan het ontstaan van en de omgang met ethische dilemma's. Ook aspecten als omgaan met personen in een andere cultuur komen aan bod. Het opwerkprogramma voor de kleinere detachementen en de individuele militairen wordt deels ingevuld door de Koninklijke Landmacht. Maar vooral het deel over de omgang met schokkende ervaringen en het creëren van een bewustwordingsproces ten aanzien van het ontstaan van ethische dilemma's wordt door de KLU ingevuld.

In dit kader is vanaf het begin van de opwerkprogramma's

GEBRUIK MIDDELEN

Ik ga veilig en verantwoord om met de middelen die mij, voor de uitvoering van mijn taak, ter beschikking staan

regelmatig aandacht besteed aan waarden en normen in andere culturen. Daarbij zijn ook de veranderende maatschappelijke waarden en normen in het Westen, en meer specifiek in Nederland, onderwerp van gesprek geweest. De introductie, in 1996, van de concept defensie- en de daarvan afgeleide KLU-gedragscode sluit dus goed aan bij het opwerkprogramma. Sterker nog, de gedragscode kan ook worden beschouwd als aanvulling of ondersteuning tijdens het opwerken en de daaropvolgende uitzending.

Gewijzigde taken

De laatste jaren zijn *veranderende maatschappelijke waarden en normen* een dankbaar gespreksonderwerp. Voor de KLU is het daarom ook belangrijk het organisatorisch waarden- en normenpakket nader te beschouwen en aan de hand daarvan een eigen gedragscode te ontwikkelen. Leidraad hierbij was allereerst om de aandacht te vestigen op normale fatsoensregels en afspraken in de dagelijkse omgang met elkaar. Daarnaast moest rekening worden gehouden met het feit dat het personeel tegenwoordig ook regelmatig wordt uitgezonden om te opereren in verafgelegen gebieden.

De taken die daarbij worden uitgevoerd, zijn veel breder dan een aantal jaar geleden. De *gewijzigde taakstelling* brengt voor de hedendaagse militair dan ook een groot aantal veranderingen met zich mee. Het daadwerkelijk blootstaan aan lijfelijke gevaren, de noodzakelijke terughoudendheid bij het eventueel moeten aanwenden van geweld, de afwezigheid van huis en haard gedurende een langere periode en de omgang met andere culturen en levensbeschouwingen zijn hiervan sprekende voorbeelden.

De klankbordgroep

De gewijzigde taakstelling leidde in 1996 dus tot een concept 'defensie'-gedragscode. Aan de hand van dit

concept werd door de Werkgroep Implementatie Gedragscode KLU (WIGKLU) een klankbordgroep in het leven geroepen. Deze willekeurig samengestelde groep uit alle geledingen van het personeel beoordeelde een eerste opzet van de KLU-gedragscode in maart 1997. Aan de hand van het commentaar van de klankbordgroep werd vervolgens een concept-gedragscode opgesteld. Deze versie van de gedragscode is in de maand augustus van dat jaar bij elke KLU-militair op het huisadres bezorgd. In de maanden september en oktober zijn vervolgens op alle KLU-onderdelen gedragscode 'Awareness' dagen georganiseerd. Het was daarbij de

gedragscode weergaven. Deze video-band werd meestal gebruikt om de dag te openen, waarna vervolgens in aparte workshops de verschillende codes werden bediscussieerd.

Het middagprogramma bestond uit een plenaire discussie waaraan al het personeel mocht deelnemen. Tijdens deze discussie was op elk onderdeel een lid van de Luchtmachtraad aanwezig om het *commitment* van de hoogste KLU-leiding te benadrukken. Op vrijwel alle onderdelen is na een moeizame start een levendige discussie ontstaan en zijn er vaak zinvolle en nuttige voorstellen ter verbetering gedaan.

TAAKVERVULLING

Ik weet wat de Koninklijke Luchtmacht van mij verwacht en ik voer mijn taak naar eer en geweten uit, ook onder moeilijke omstandigheden

intentie om het personeel aan de hand van het concept te laten meedenken over het nut van een gedragscode en een discussie beginnen over de definitieve invulling en vormgeving ervan.

De onderdeelscommandant was vrij in de wijze waarop hij invulling wilde geven aan een Awareness dag. Daarbij moet echter worden opgemerkt dat de WIGKLU een introductiepakket had samengesteld waarin onder andere een videoband was opgenomen waar willekeurige KLU-medewerkers hun negatieve, terughoudende of positieve visie op de

In grote lijnen bleek dat de code als te ingewikkeld en te omslachtig werd ervaren. Dit resulteerde in een eenvoudiger versie. Daarnaast kwam er commentaar op de wij-vorm waarachter een ieder zich kon verschuilen. Bewust werd dus door het merendeel van de KLU-populatie gekozen voor de ik-vorm. Bovendien was er commentaar op de illustraties, die te weinig benadrukten dat de code voor en door het personeel was gemaakt. Nadat alle commentaren van de onderdelen waren verwerkt, werd in februari 1998 een tweede sessie met de klankbordgroep belegd, die de gewijzigde

versie nogmaals tegen het licht hield om onduidelijkheden weg te nemen en te trachten de acht codes verder te vereenvoudigen zonder daarbij aan kracht en duidelijkheid in te boeten. Ook werd door deze groep een voorstel tot verlevendiging opgesteld. Bewust koos men voor afbeeldingen (foto's) van menselijke sportprestaties aangezien die volgens onder andere de klankbordgroep het beste de link tussen krijgsmacht en maatschappij illustreren.

Uiteindelijk presenteerde men medio april 1998 de uiteindelijke versie en werden op de onderdelen korte introductiesessies belegd waarbij de betrokkenheid en inbreng van het gehele personeel werd benadrukt. Daarbij werd ook duidelijk dat de code moet worden gezien als een dynamisch product, dat in de tijd kan worden aangepast en mogelijk zelfs aangevuld. Een ieder werd uitgenodigd actief te blijven meedenken maar vooral ook mee te *doen*...

De huidige situatie

De gedragscode bestaat uit regels waarvan men mag aannemen dat het personeel weet dat het eraan moet voldoen omdat het normale fatsoens-

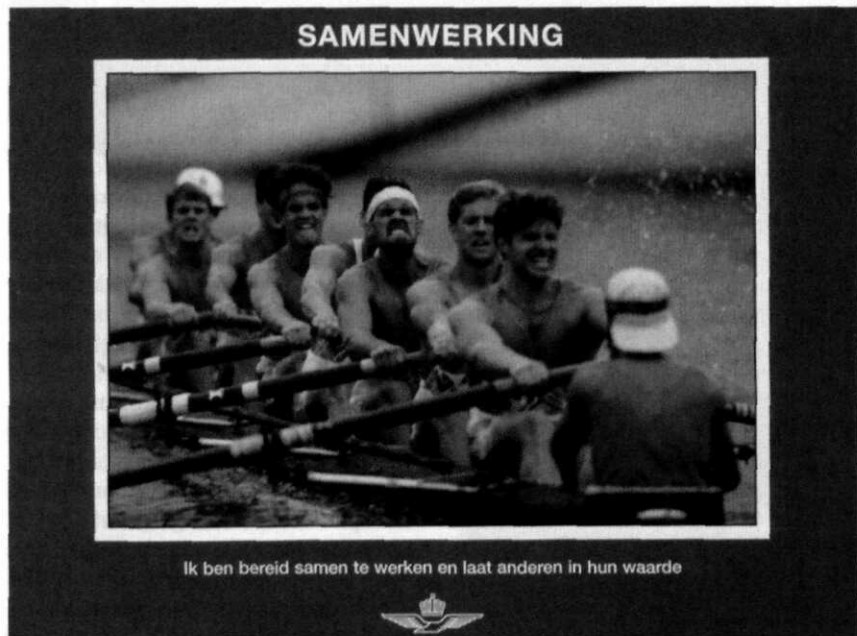
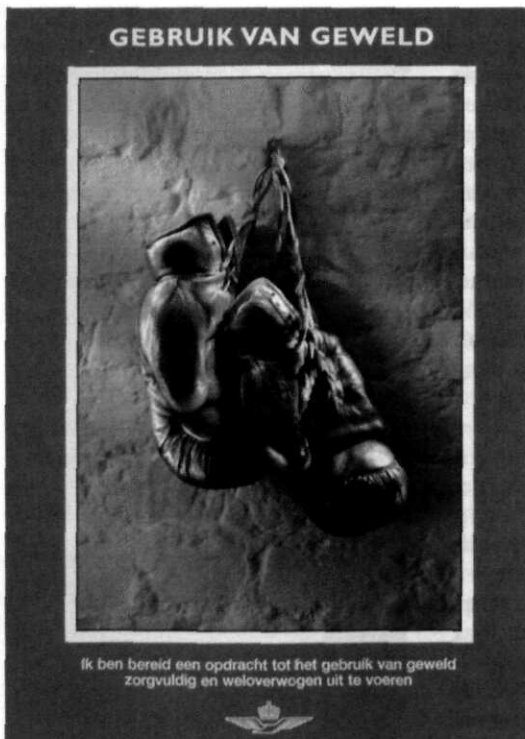
regels en afspraken zijn. In de praktijk van alledag en vooral tijdens de uitvoering van uitzonderlijke opdrachten (uitzendingen) blijkt echter een zeker houvast noodzakelijk. Vooral de veranderde taakstelling heeft ertoe bijgedragen dat de voor-

heen ongeschreven regels aan het papier zijn toevertrouwd. Niet zozeer om te dienen als richtsnoer aan de hand waarvan bij niet-voldoen kan worden gesanctioneerd, maar veel meer om als leidraad en steun in de rug onder moeilijke, stressvolle omstandigheden – zowel in vredetijd als onder gevaarlijke omstandigheden. De gedragscode moet daarom worden gezien als een document dat houvast biedt aan een ieder die, waar dan ook, voor of door de KLU werkzaam is. Terugkijkend naar de titel van dit artikel mag de gedragscode inmiddels als bekend worden verondersteld. De boeiende vraag is: Hoe maken we de gedragscode de komende jaren bemind?

Communicatieplan

Door de wg Implementatie Gedragscode KLU is in samenwerking met de Sectie Interne Voorlichting een communicatieplan opgesteld. Het vertrekpunt ervan is de bestaande fotoserie met de daarbij behorende teksten. Vanaf begin 1999 wordt nu per twee maanden in de *Vliegende Hollander* een aspect van de code nadrukkelijk belicht aan de hand van een interview met een van de leden van de LUMARA en een of meerdere andere KLU-medewerkers(sters). Hierdoor ontstaan na zo'n anderhalf jaar een achttal artikelen die samen een nadere invulling geven van de totale gedragscode. Op deze wijze wordt wederom met behulp van KLU-medewerkers gewerkt aan verfining en verduidelijking van de gedragscode. Bovendien staat het een ieder uiteraard vrij om te reageren op datgene wat in de *Vliegende Hollander* wordt verwoord.

Het is ook de bedoeling dat de klankbordgroep op regelmatige basis bijeenkomt om op basis van ervaringen

op de eigen werkplek de actuele situatie te bespreken en mogelijke vervolgvactiteiten te ontplooiën.

Het communicatieplan houdt er rekening mee dat gedragsverandering een kwestie is van lange adem. Het blijft daarom van belang dat het onderwerp gedurende langere tijd onder de aandacht wordt gebracht. Het is echter niet verstandig om al na een of twee jaar te beoordelen of er al grote veranderingen in het gedrag van de KLU-medewerkers zijn waar te nemen. Een dergelijke vergelijking moet feitelijk pas na acht tot tien jaar worden gemaakt.

Zoals eerder verwoord, is de doelgroep voor alle vervolgvacties de nieuwe KLU-medewerkers en het huidige bestand, niemand uitgezonderd. Degene die meent dat geen enkele gedragsregel uit de gedragscode op hem of haar van toepassing is, is naar mijn mening volmaakt.

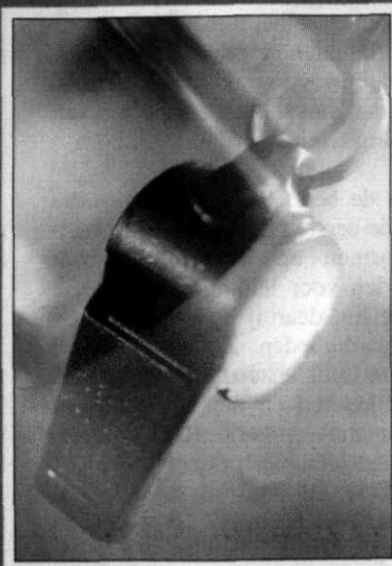
Vastgesteld hebbend dat de gedragscode dus voor iedereen is bedoeld, moet er wel enig onderscheid worden gemaakt. Dit onderscheid richt zich op de activiteiten die worden ontplooid in de initiële opleidingen, en in de niveau-opleidingen en in trainingen voor specifieke doelgroepen en eenheden. Ten behoeve van de initiële opleidingen (in concreto: voor nieuwe KLU-medewerkers) moet naar mijn mening meer tijd en geld worden vrijgemaakt voor vormingsaspecten. De afgelopen jaren is door bezuinigingen te veel ingeboet op de vorming van nieuwe militairen.

Het is goed om te mogen vaststellen dat dit besef op beslissingsniveaus aanwezig is en dat financiële en personele middelen worden gemobiliseerd om deze tekortkomingen op te lossen. Momenteel worden activiteiten ontplooid om het vormingsaspect in de initiële opleidingen die aandacht te geven die nodig is. Overigens moet ik opmerken dat het vormen van initiële leerlingen wellicht eenvoudiger is dan het bewerkstelligen van een gedragsverandering bij het huidige personeel.

Integrale aanpak

(Om)vorming van het huidige bestand vraagt om een integrale aanpak. De gedragscode en daarmee samenhangende integriteitaspecten komt daarbij op verschillende wijzen tot uitdrukking. Allereerst in de wijze waarop medewerkers in de KLU worden aangestuurd (dit is de directe relatie met de gedragscode). Ten tweede in de wijze waarop medewerkers in de KLU met elkaar omgaan. Dit blijkt uit de manier waarop men elkaar behandelt, de wijze waarop diversiteit wordt benut en hoe (seksuele) intimidatie wordt voorkomen of aangepakt. Tot slot blijkt het uit de wijze waarop de KLU haar maatschappelijke verantwoordelijkheid op zich neemt en hoe de medewerkers hieraan invulling geven. Hierbij moet worden gedacht aan situaties waarin medewerkers van de KLU de organisatie bij uitzendingen of tijdens vredeswerkzaamheden representeren.

RECHTSORDE

Ik onderschrijf de universele verklaring van de rechten van de mens en ik houd mij gewetensvol aan de bestaande regels

De verschillende terreinen zijn nauw met elkaar verbonden en hangen ook nauw samen met de cultuur en structuur van de organisatie. Dit alles vraagt om een integrale aanpak van het veranderingsproces met betrek-

king tot de gedragscode. Naar aanleiding van interviews en enquêtes onder medewerkers en leidinggevenden is dan ook besloten om een cursus 'omgangsvormen en integriteit' te ontwikkelen. Dit zal geschieden vanuit een integraal en praktisch perspectief. Dit impliceert dat de opdracht die de Afdeling Opleidingen van DPCLU aan het 132 DMLO Squadron heeft verstrekt, wordt uitgewerkt met medewerking van de Afdeling Gedragswetenschappen, de Afdeling Plannen en Beleid van DPCLU, vertegenwoordigers van de Beklagcommissie Seksuele Intimidatie en het Bureau Vertrouwenspersonen.

Deze afdelingen, commissies en bureaus hebben de afgelopen jaren allen verschillende

HULPVERLENING

Ik verleen - waar mogelijk - hulp aan medemensen die in nood verkeren

activiteiten ontplooid. Maar daarbij is steeds het eigen referentiekader en de eigen interesse het uitgangspunt voor alle activiteiten geweest.

Ze waren overigens wel allemaal bezig met verschillende aspecten van de gedragscode.

Het is de bedoeling dat voor medio 1999 de eerste pilot cursus 'Waarden en normen en integriteit' wordt gehouden voor leidinggevenden. De nadruk ligt daarbij op het aanreiken van vaardigheden. Zo wordt vooral veel aandacht besteed aan het herkennen, erkennen en het oplossen van problematiek op het terrein van (seksuele) intimidatie, pesten, treiterijen en andere vormen van agressie en geweld. Bij het ontwikkelen van de training wordt het advies van gerenommeerde instituten en instellingen ingehuurd. Vooral bij het opzetten van de training is het belangrijk dat men gebruik maakt van de ervaringen van

Het leven en werken in een organisatie waarin de gedragscode wordt gedragen door de medewerkers is plezieriger en daardoor effectiever!

andere, grote en vergelijkbare organisaties en trainingsinstituten.

Afsluiting

Vanaf het begin van de jaren negentig is er in de KLU ruimschoots aandacht besteed aan waarden en normen en integriteitvraagstukken. De cursus 'Een kwestie van kijken' en de ontwikkeling van de KLU-gedragscode zijn hiervan voorbeelden. Gebleken is dat het opstellen van een gedragscode alléén niet voldoende is. Gedragsverandering is, zoals bekend, niet te

realiseren door het omzetten van een knop of het geven van een bevel. Gedragsverandering kost tijd, geld maar vooral geduld. Bovendien is het een illusie te denken dat de ontwikkeling en introductie van de gedragscode een 'deus ex machina' is die alle excessen voorkomt. Een gedragscode is daarentegen slechts een kapstok, een houvast en vooral een spiegel waarin je jezelf moet willen herkennen.

Naast de permanente aandacht die het onderwerp verdient, is het noodzakelijk dat vooral leidinggevenden een training ondergaan waarbij de nadruk ligt op het aanleren van vaardigheden om de onderlinge omgangsvormen en integriteit te verbeteren. Van groot belang daarbij is een integrale aanpak. Uiteindelijk is het de bedoeling dat de huidige gedragscode evolueert tot een gedragen code...

Ontwikkelingen in Frankrijk

Inkol drs. A.J.A. Beukering*

Inleiding

Evenals in vele andere landen heeft ook in Frankrijk de tijd niet stil gestaan. In dit artikel wil ik enkele ontwikkelingen op het gebied van de Franse defensie toelichten, omdat ik gemerkt heb dat dit voor velen nog relatief onbekend terrein is. In 1966 uitgetreden uit de geïntegreerde militaire NAVO-structuur, is Frankrijk politiek een trouw lid van het bondgenootschap gebleven. De laatste jaren wordt ook op militair gebied weer samengewerkt met de bondgenoten. Deze samenwerking beperkt zich echter veelal tot enkele deelgebieden, zoals de luchtverdediging. Een recent voorbeeld van bredere samenwerking binnen de NAVO is de Extractie-macht voor de waarnemers in Kosovo. Hoewel onbekend vaak onbemind maakt, zou de samenwerking tussen de Nederlandse en de Franse strijdkrachten mogelijk kunnen worden uitgebreid.

Dit artikel beoogt de kennis over de Franse ontwikkelingen op het gebied van defensie te vergroten om mede daardoor meer begrip te bewerkstelligen voor de Franse situatie. In het eerste gedeelte richt ik mij op de veranderingen in de dienstplicht en

vervolgens zal ik de grote lijnen aangeven van de ingrijpende reorganisatie van de Franse krijgsmacht die inmiddels in gang is gezet.

Dienstplicht

In 1996 is in Frankrijk de principebeslissing genomen om op termijn over te gaan op een beroepsleger en een nieuwe vorm van de *service national* in te voeren. De huidige dienstplicht van tien maanden zal daardoor gefaseerd verdwijnen. In het kort komt het erop neer dat elke jongere verplicht is gedurende één dag deel te nemen aan een zogenaamd *L'Appel de préparation à la défense* (APD). Hiermee is in oktober 1998

begonnen, waarover later meer. Daarnaast is al eerder de mogelijkheid gecreëerd om op basis van vrijwilligheid (gedurende minimaal negen en maximaal zestig maanden) een maatschappelijke dienst (*Volontariat*) te vervullen.

Het *Volontariat* omvat een mogelijkheid om het land te dienen, hetzij bij de krijgsmacht, hetzij bij een andere overheidsdienst. Naast de militaire vorm van de *service national* kent men in Frankrijk drie civiele versies. In 1996 waren bijvoorbeeld 8.000 dienstplichtigen werkzaam bij de politie, 7.000 bij onderwijsinstanties en 5.300 in het buitenland (in het kader van internationale samenwerking).

Afb. 1 De minister van Defensie Alain Richard opent de eerste sessie van het APD (Bron: sirpa/ecpa france)

* De auteur is sinds juli 1997 als liaisonofficier van de Defensiestaf geplaatst in Creil, bij de Franse Joint Planningstaf ofwel de EMIA (*Etat-major Interarmées de planification opérationnelle*).

Met dank aan kolonel KLU A.C. Tjepkema (Defat Parijs) voor zijn commentaar op een eerdere versie van dit artikel.

Een korte terugblik

Op 22 februari 1996 maakte president Chirac bekend dat de krijgsmacht vóór het jaar 2002 zal worden omgevormd tot een beroepsorganisatie. Hij had echter nog geen beslissing genomen over het voortbestaan van de service national, een instituut dat destijds door Napoleon vorm was gegeven en dat navolging in de hele wereld heeft gekregen. Chirac voorzag twee mogelijkheden: een verplichte vorm voor alle jongens, of een service national op vrijwillige basis voor jongens én meisjes.

In een groot nationaal debat diende het Franse volk zijn voorkeur binnen enkele maanden uit te spreken. De uitkomst was dat de grote meerderheid van de Fransen tegen elke *verplichte* vorm van een service national waren.

Daarop heeft Chirac aan de voorzitter van de *Assemblée Nationale* (de Franse Tweede Kamer) verzocht advies over deze materie te geven. Een daartoe ingestelde commissie deed twee belangrijke aanbevelingen. In de eerste plaats werd het wenselijk geacht de dienstplicht niet af te schaffen maar slechts op te schorten, zodat in geval van een grootschalig conflict de dienstplicht gereactiveerd zou kunnen worden; een vergelijkbare situatie met die in Nederland. Ten tweede werd aanbevolen op de een of andere manier toch de band krijgsmacht-natie in stand te houden. Chirac heeft beide aanbevelingen overgenomen.

Op 21 juni 1996 heeft vervolgens het Franse parlement *La loi de programmation militaire 1997-2002* aangenomen. Deze wet – zeg maar de Franse Prioriteitennota – geeft inhoud aan de toekomstige (re)organisatie, professionalisering en modernisering van de Franse krijgsmacht, waarop in het tweede gedeelte van het artikel nader wordt ingegaan.

Begin februari 1997 heeft de *Assemblée Nationale* (toen met een rechtse meerderheid) het wetsontwerp omtrent de nieuwe service national

met een ruime meerderheid aangenomen. Nadat de vervroegde verkiezingen door rechts in het voorjaar zijn verloren, heeft de linkse regering het debat heropend en het *Rendez-vous citoyen* van vijf aaneengesloten dagen dat in februari onder leiding van de rechtse premier Juppé was vastgesteld, wederom ter discussie gesteld. Op 20 oktober 1997 heeft de *Assemblée Nationale* een wetsontwerp over de laatste (?) herziening van de service national aangenomen. De inhoud hiervan behandel ik hierna.

De nieuwe situatie

Er zijn in de nieuwe situatie drie belangrijke elementen te onderscheiden. Het eerste is een soort 'volkstelling'. Elke jongeman geboren na 1 januari 1979 dient zich op een bepaald moment te melden bij het gemeentehuis van zijn woonplaats om informatie te verschaffen over zijn burgerlijke stand, het verloop van een eventuele studie en zijn beroepsmatige activiteiten. Voor meisjes die zijn geboren na 1 januari 1983 geldt deze verplichting ook. Deze vorm van volkstelling dient ertoe om in voorkomend geval de oude dienstplicht snel te kunnen reactiveren.

De jongere ontvangt een *attestation de recensement*. Het bezit van dit certificaat is tevens een voorwaarde om toegelaten te worden tot allerlei staatsexamens, maar ook om in aanmerking te komen voor zaken als arbeidsbemiddeling of bijvoorbeeld een uitkering. Daarnaast kan een jongere voor twee jaar uitstel vragen van zijn (nu nog) dienstplicht als hij of zij in het bezit van een baan is.

Het tweede element is vervolgens de deelname aan het appel de *préparation à la défense*. Alle jongeren worden tussen de volkstelling en hun achttiende verjaardag gedurende één dag (woensdag of zaterdag) opgeroepen om deel te nemen aan een door de staat georganiseerde bijeenkomst op een school of een militaire locatie in de regio.

Op 3 oktober jongstleden is men hiermee begonnen. Het wetsontwerp omschrijft de doelen van de APD als volgt:

„het bekendmaken met de doelstellingen en gedachtegoed van defensie; het bevorderen van het bewustzijn dat men behoort tot een nationale gemeenschap en het onderhouden van een band tussen defensie en de jeugd”.

Jongeren die zijn geboren in 1979 zijn hiervan trouwens vrijgesteld. Men treft het toeval om in het overgangsjaar te zijn geboren.

Het derde element is de uitreiking van een verklaring van deelname, die de jongeren aan het eind van de dag ontvangen. Het bezit van deze verklaring is een voorwaarde voor toewijzing van alle mogelijke sociale uitkeringen en ook voor toelating tot overheidsfuncties.

Programma

Voorlopig is de dag als volgt opgezet. Verdeeld over groepen van veertig deelnemers wordt begonnen met een taaltest om het analfabetisme in kaart te kunnen brengen. Daarna volgt een aantal video's. De Franse jeugd wordt zodoende geïnformeerd over de principes en het functioneren van de nationale en Europese defensie en krijgt tevens voorlichting over de diverse vormen van het Volontariat. De jongeren kunnen bovendien aan het einde van de dag aangeven of zij willen deelnemen aan *la préparation militaire* (een voorbereidingsprogramma dat varieert per krijgsmachtddeel), waarna zij deel kunnen uitmaken van mobilisabele eenheden. Kortom, ze kunnen aangeven of zij de status van een reserve-militair willen verkrijgen.

Het Volontariat

Een zeer belangrijk element in de hernieuwde service national is het Volontariat, de mogelijkheid om op basis van vrijwilligheid een maatschappelijke dienst te vervullen. In het wetsontwerp wordt dit als volgt omschreven:

„een persoonlijke en vrijwillige stap die tot uiting brengt: de toewijding aan de collectieve verantwoordelijkheid en de individuele vrijheid, en die daarbij beantwoordt aan motieven als solidariteit en generositeit; het betreft hier geen baan maar slechts het opdoen van ervaring”.

De diverse civiele instanties sluiten een contract af met de vrijwilliger; de staat controleert of de reglementen van het Volontariat daarbij worden nageleefd. Zoals gezegd heeft een contract een minimale duur van negen maanden en een maximale duur van zestig maanden. Voor Defensie geldt overigens een (maximale) contractduur van twaalf maanden. De leeftijd van de vrijwilligers mag variëren van 18 tot 30 jaar. Ze ontvangen van de contracterende instantie een tegemoetkoming van 2.000 francs per maand. Daarnaast mag gratis voeding, huisvesting en transport worden verstrekt.

Het Volontariat kent drie werkerreïnen. Dit zijn:

- *Defensie, veiligheid en preventie*: politie, gendarmerie, brandweer, boswachterij, milieubescherming en krijgsmacht.
- *Sociale cohesie en solidariteit*: verenigingswerk, hulp aan gehandicapten, bejaarden, zieken en jongeren in moeilijkheden, en assistentie aan onderontwikkelde overzeese gebiedsdelen.
- *Internationale samenwerking en humanitaire hulp*: ontwikkelingshulp in samenwerking met niet-gouvernementele organisaties; culturele uitwisselingen; bevordering van het gebruik van Franse taal in de wereld en bijdrage aan de mondiale uitstraling van Frankrijk.

Alleen al voor de krijgsmacht voorziet men jaarlijks vanaf 2002- behalve de nieuwe categorie professionele soldaten met een kort contract – circa 27.000 vrijwilligers: 5.500 voor de

landmacht, 1.600 voor de marine, 2.200 voor de luchtmacht en 16.000 voor de gendarmerie. De minister voor humanitaire hulp verwacht voor zijn aandachtsgebied minimaal 40.000 vrijwilligers.

Conclusie

Enkele afsluitende opmerkingen van het eerste gedeelte van dit artikel. Ten eerste heeft Frankrijk – net als Nederland – niet besloten tot de volledige en definitieve afschaffing van de dienstplicht. Wel blijft er een algemene verplichting: het APD. Ten tweede kan de krijgsmacht het APD goed gebruiken als eerste stap in de wervingsprocedure. Immers, vrijwel alle Franse jongeren zullen onder andere voorlichting ontvangen over het militaire bedrijf. Indien dit goed wordt aangepakt, kan het een prima wervingsinstrument zijn.

In de derde plaats doet het Volontariat, met een tegemoetkoming van slechts 2.000 francs per maand, een sterk beroep op het idealisme van de Franse jongeren. Waarschijnlijk hebben de volgende aspecten een rol gespeeld bij het ontwerpen van dit project: de jeugdwerkloosheid die in Frankrijk circa 25 procent bedraagt en het feit dat schoolverlaters tot de leeftijd van 25 jaar geen enkele vorm van uitkering of bijstand ontvangen. Deze omstandigheden leiden vrijwel zeker tot vrijwilligers die daarmee de overheidsorganisatie leren kennen.

Over de kwaliteit en de motivatie van de vrijwilligers valt nog weinig te zeggen. Feit blijft dat het Volontariat ook kan worden gezien als een investering in de attitudevorming van de jongeren.

Ten slotte is het opmerkelijk dat de krijgsmacht zelfs in haar lange-termijnplanning rekening heeft gehouden met circa 27.000 *volontaires* (vrijwilligers). Het is straks interessant om te bezien hoe deze vrijwilligers gaan samenwerken met de nieuwe beroepssoldaten. Deze laatsten zijn immers eveneens vrijwilliger, maar hebben een contract van vijf tot acht jaar en ontvangen een salaris dat ongeveer driemaal zo hoog is. Waar-

schijnlijk kan en zal het Volontariat van (maximaal) twaalf maanden als opstap dienen voor diegenen die niet meteen een lang contract willen ondertekenen.

De reorganisatie

Dit tweede gedeelte van dit artikel gaat nader in op de grote lijnen van de lopende en komende reorganisatie van het Franse defensieapparaat. De basis hiervoor is gelegd in La loi de programmation militaire 1997-2002 die, zoals eerder is gesteld, in 1996 werd aangenomen. De regering-Jospin heeft echter een jaar later noodgedwongen beslissingen genomen die tegen deze wet ingaan en ongeveer 3 miljard gulden (5 procent) eenmalig bezuinigd op defensie voor het begrotingsjaar 1998 om te kunnen voldoen aan de toelatingscriteria voor de euro. De hoofdlijnen van de wet blijven echter overeind.

In 2002 zal de krijgsmacht dus zijn omgevormd naar een beroepsorganisatie. Teneinde dit te bekostigen, wordt de personele sterkte gereduceerd met circa 25 procent: van circa 580.000 actief dienenden in 1996 naar 434.000 in 2002. De landmacht wordt het sterkst gereduceerd (-36 procent), gevolgd door luchtmacht (-24 procent) en marine (-19 procent). De gendarmerie daarentegen stijgt met 5 procent tot een sterkte van bijna 100.000 personen.

Het aandeel burgerpersoneel groeit van 13 procent naar 20 procent. De garantie is gegeven dat er géén gedwongen ontslagen zullen vallen. Voor 1997-2002 is voor defensie ongeveer 190 miljard franc per jaar (exclusief pensioenen) gereserveerd; circa 3,1 procent van het Bruto Binnenlands Product. Hierbij moet wel worden bedacht dat dit budget een groot deel van de defensie-industrie en de gehele gendarmerie behelst (zie afbeelding 2).

Herstructurering

De reorganisatie vindt volgens de

	SITUATIE 1995	2015
Landmacht	239 100 militairen 32 400 burgers 129 regimenten verdeeld over 9 divisies 927 zware tanks 350 lichte tanks 340 helicopters	136 000 34 000 85 regimenten verdeeld over 4 eenheden 420 350 180
Marine	63 800 militairen 6 600 burgers 101 schepen, inbegrepen nucleaire onderzeeboten, 2 vliegdekschepen met - 72 gevechtsvliegtuigen - 6 nucleaire onderzeeboten, - 7 conventionele onderzeeboten - 15 fregatten - tonnage : 314 000 ton, - 33 patrouille-vliegtuigen.	45 500 11 000 81 schepen, inbegrepen nucleaire onderzeeboten, 1 of 2 nucleaire vliegdekschepen met -60 gevechtsvliegtuigen(RAFALE) - 6 nucleaire onderzeeboten - 12 fregatten - tonnage : 234 000 tonnes, - 22 patrouille-vliegtuigen.
Luchtmacht	89 200 militairen 4 900 burgers 405 gevechtsvliegtuigen 86 transportvliegtuigen 11 tankvliegtuigen 101 helicopters	63 000 7 000 300 type RAFALE 52 16 84
Gendarme	92 230 militairen 1 220 burgers	95 600 2 300
Algemene diensten	18 130 militairen 29 780 burgers	12 600 27 000
TOTAAL : MILITAIR BURGER	502 460 74 900	352 700 81 300
TOTAAL	577 360	434 000

Afb. 2 Getalsmatig overzicht

planning plaats in drie stappen. In de eerste fase, die loopt tot 2000, ligt vooral de nadruk op het opheffen, herstructureren en het verplaatsen van eenheden en staven. De opheffing betreft ongeveer 39 regimenten (eenheden ter grootte van een bataljon), vier vliegbases, de staf van de *Force d'Action Rapide*, twee divisiestaven en de staf van de Franse eenheden in Duitsland (gelegerd in Baden).

In de tweede fase, die loopt van 2000 tot en met 2001, komt de nadruk te liggen op verdere concentratie en rationalisatie van ondersteunende diensten en opleidingen.

Ten slotte zal in de derde fase, vanaf 2002, het zwaartepunt van de activiteiten komen te liggen op de afronding van de reorganisatie van de commandostructuren en de territoriale organisatie. Daarnaast bestudeert

defensie een nieuwe reservestructuur met mogelijk circa 100.000 reservisten. De kerngedachte hierbij is het

behouden van de band krijgsmacht-natie. Men denkt aan een combinatie van ex-(beroeps)militairen, rechtstreeks instromende reservisten en civiele vrijwilligers.

Taken en capaciteiten

Vier operationele functies

Men gaat in Frankrijk bij de opbouw van de vernieuwde krijgsmacht uit van vier operationele functies. Ten eerste is daar nog steeds de nucleaire afschrikking. Alhoewel de nucleaire afschrikking „het fundamentele element van de Franse strategie” blijft, is het centrale uitgangspunt nu geformuleerd als „*suffisance*”. Steeds vaker wordt daarbij in vage termen gesproken over *dissuasion concertée*; het ten dienste stellen van de Franse nucleaire middelen aan een eventuele Europese defensie is zelfs geen taboe meer.

De tweede operationele functie is die van expeditionair vermogen. De capaciteit wordt met de reorganisatie sterk vergroot: in 2015 moet Frankrijk beschikken over een permanente, joint aangestuurde uitzendcapaciteit van 50.000 tot 60.000 personen:

– 30.000 personen in een theater buiten Europa, die gedurende maximaal een jaar, tussentijds beperkt

Afb. 3 Het nucleaire vliegdekschip Charles-de-Gaulle

(Bron: sirpa/ecpa france)

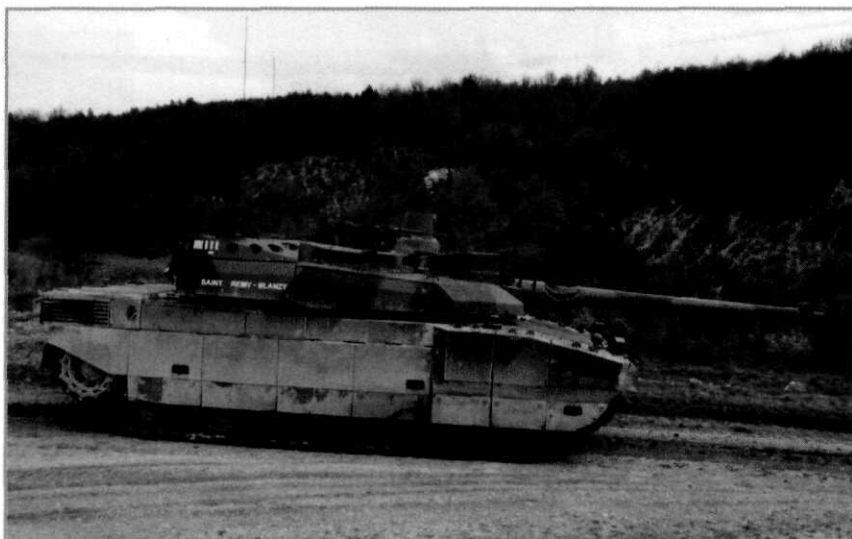
- aflosbaar zijn ('beperkt' is niet nader gedefinieerd);
- tegelijkertijd 5.000 personen die volledig aflosbaar zijn en zijn in te zetten in een ander theater (totaal benodigde capaciteit circa 15.000 personen);
 - ongeveer honderd gevechtsvliegtuigen en de bijbehorende tankvliegtuigen en projecteerbare faciliteiten (onder andere vliegbases);
 - een maritieme taakgroep rondom het nucleaire vliegdekschip Charles-de-Gaulle;
 - nucleaire onderzeeboten.

De derde operationele functie die is onderkend, is die van preventie. Frankrijk streeft ernaar verrassing te voorkomen door de inlichtingenorganen te versterken, veel aandacht te besteden aan de satellieten Helios I, II en Horus en aan verdere internationale samenwerking. De verlaagde repositionering van Franse eenheden op het Afrikaanse continent met ongeveer 25 procent zal worden opgevangen door een intensievere samenwerking met en steun aan bondgenoten op dit continent. Hiervoor is een nieuw concept ontwikkeld, namelijk *RECAMP (Renforcement des Capacités Africaines de Maintien de la Paix)*.

Ten slotte rest de operationele functie van bescherming. Na het wegvallen van de directe dreiging is bescherming van het grondgebied voortaan vooral een kwestie van binnenlandse veiligheid, en daarmee voornamelijk een taak van de gendarmerie. Strijd tegen de maffia, terrorisme en financiële en mediatieke manipulaties staan hierbij centraal. Op korte termijn heeft dit geen hoge prioriteit bij Defensie.

Nucleaire middelen

De kernmacht gaat voortaan bestaan uit slechts twee elementen: de nucleaire aangedreven onderzeeboten, voorzien van nucleaire raketten met een groot afstands bereik, en een luchtcomponent van gevechtsvliegtuigen, voorzien van een kruisraket met een bereik van vijfhonderd kilometer. Het Plateau d'Albion met zijn achttien

Afb. 4 De gevechtstank Leclerc (Bron: sirpa/ecpa france)

strategische raketten is eind 1996 voor wat betreft de nucleaire taken gesloten.

De laatste nucleaire middelen van de landmacht, de mobiele tactische raketten Hades, zijn in 1997 ontmanmeld. Het budget voor nucleaire middelen wordt verlaagd van 30 procent (1991) en 22 procent (heden) naar 18 procent na 2002.

Materieelprogramma's

Nagenoeg alle grote materieelprogramma's zijn gehandhaafd, maar er zijn wel belangrijke reducties in aantallen aangebracht en het tijdspad is gewijzigd.

- Tank Leclerc: circa vier- in plaats van zeshonderd.
- Gevechtsvliegtuig Rafale: invoering

Afb. 5 Het gevechtsvliegtuig Rafale (Bron: sirpa/ecpa france)

Afb. 6 De gevechtshelikopter Tigre (Bron: sirpa/ecpa france)

ruim drie jaar later dan voorzien en in veel lagere aantallen.

- Er is theoretisch nog steeds een tweede vliegdekschip type Charles-de-Gaulle gepland, mogelijk in samenwerking met de Britten. De financiën worden echter pas vrijgemaakt „indien de economische situatie dit toestaat”.
- De projecten Tigre en NH 90 worden voortgezet, met dien verstande dat de aantallen van het type Tigre omlaag worden gebracht en de NH 90 goedkoper moet worden.
- Er worden, zoals voorzien, vier nieuwe nucleaire onderzeeboten gebouwd. Het budget voor de bijbehorende intercontinentale nucleaire raket daalt echter met twintig procent.

Toch zijn er ook enkele projecten geschrapt. Frankrijk heeft zich teruggetrokken uit het Europese ontwikkelingsproject *Future Large Aircraft*. De regering heeft aangegeven te zijner tijd een vliegtuig 'van de plank' te kopen. Daarnaast heeft Frankrijk zich teruggetrokken uit het Duits-Franse ontwikkelingsproject voor een multifunctioneel gevechtsvoertuig. Begin juni 1996 hebben Chirac en Kohl aangekondigd alle gezamenlijke materieelprogramma's te bezien teneinde besparingen te bereiken.

Het gemeenschappelijke satellietprogramma en het gevechtshelikopterprogramma zijn daarbij over meerdere jaren uitgesmeerd.

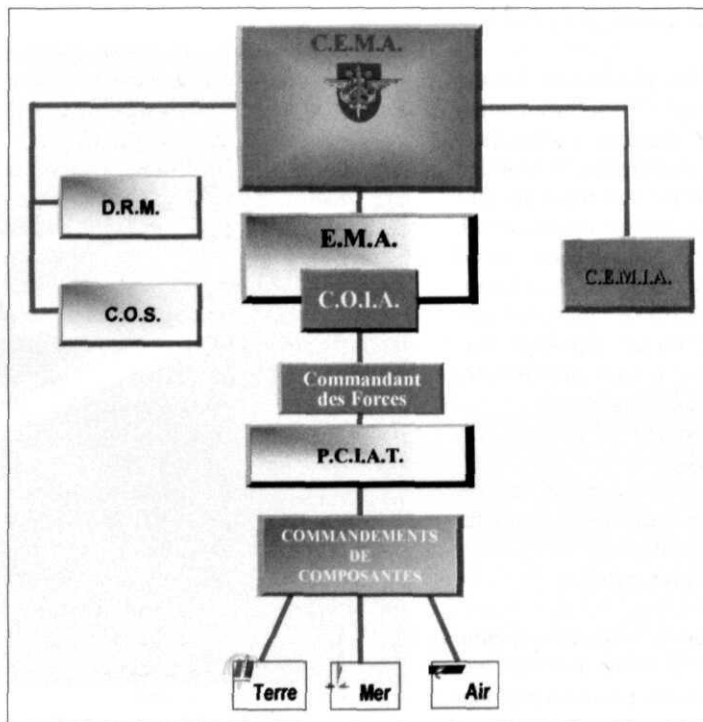
Defensie-industrie

Frankrijk streeft nadrukkelijk naar intensievere Europese samenwerking op het gebied van de defensie-indus-

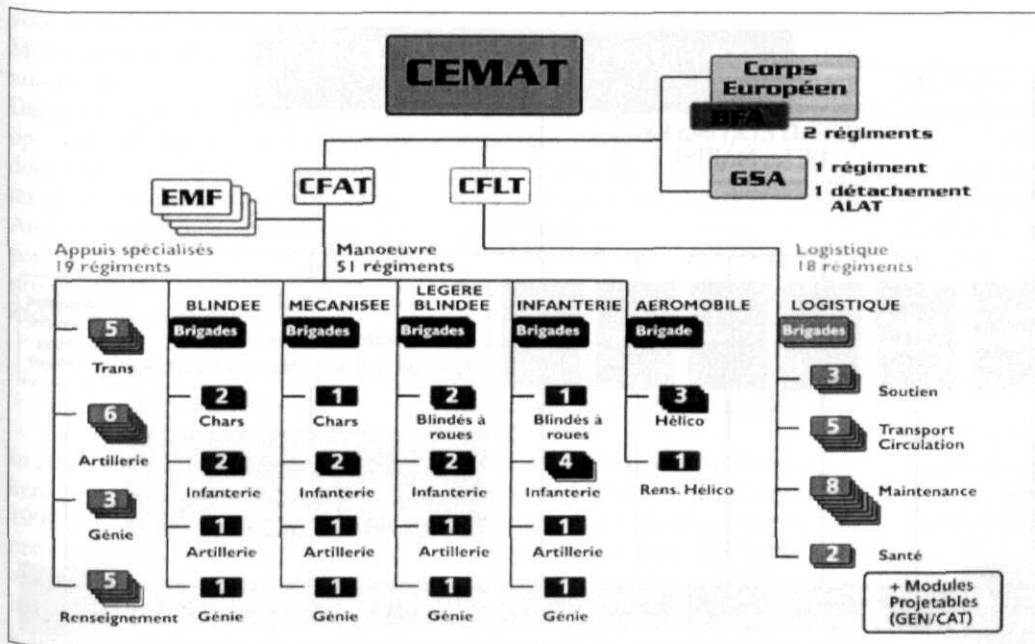
trie. De Franse defensie-industrie, grotendeels eigendom van de staat, wordt ingrijpend gesaneerd. Dassault is in 1997 gefuseerd met Aerospatiale in een grote civiel-militaire vliegtuig-industrie. Thompson-CSF is inmiddels geprivatiseerd, al blijft de staat de grootste aandeelhouder met ongeveer 35 procent van de aandelen. Het overgedimensioneerde en weinig productieve Direction des Constructions Navales (25.000 man), een Rijkswerf in het groot, zal worden gesplitst in een civiel en een militair deel, waarbij de ambtenarenstatus van het personeel niet ter discussie staat. Daarnaast wordt het personeelsbestand afgeslankt door het natuurlijke verloop, arbeidsduurverkorting en door herplaatsing bij andere overheidsinstan-

Bevelvoeringstructuur

De Chef Defensiestaf (*Chef d'état-major des Armées*, CEMA) heeft de bevoegdheden van een opperbevelhebber (formeel is dit de president, conform artikel 15 van de grondwet). Voor de bevelvoering heeft de CDS een uitgebreide interservice-staf in Parijs, het *Centre Opérationnel Inter-*

Afb. 7 Defensie-commandostructuur

Afb. 8
Structuur van de
landmacht

armées (COIA) ter beschikking. Dit is een groot Defensie Crisis-beheersingscentrum voor de bevelvoering over de lopende operaties. Voor de operationele planningstaken beschikt de CDS daarnaast over een grote interservice-staf ten noorden van Parijs in het plaatsje Creil, namelijk de EMIA (*Etat-major Interarmées de planification opérationnelle*).

Voor de inlichtingenbehoefte beschikt de CDS over de *Direction du Renseignement Militaire* (DRM), eveneens in Creil. Bovendien valt het *Commandement des Opérations Spéciales* (COS) in Taverny rechtstreeks onder de CDS.

Ten slotte beschikt de CDS over de mogelijkheid om een ad-hoc joint (eventueel combined) staf uit te brengen: het *Commandement de Théâtre* (COMTHEATRE, zie afbeelding 7). Na deze inleiding wil ik nu de reorganisatie van de krijgsmachtdelen aan de orde stellen.

De landmacht

Voor de landmacht verandert sterk de structuur. De negen divisies worden vervangen door vier gevechtsgroepen van elk circa 15.000 perso-

nen, georganiseerd rond een operationele functie: pantsereenheden, gemechaniseerde eenheden, snelle interventie-eenheden en infanterie-eenheden.

De staven van het 3e Legerkorps en de Force d'Action Rapide zijn vervangen door één overkoepelend landmachtcommando in Lille. Het grootste deel (11 regimenten) van de in de Bondsrepubliek gelegerde Eurokorpsen wordt ontbonden. Het Eurokorps wordt aangevuld met eenheden die in Frankrijk gestationeerd blijven. Alleen de Franse eenheden die deel uitmaken van de Frans-Duitse brigade blijven in Duitsland.

Commandostructuren

De commandostructuur van de Franse landmacht verandert eveneens grondig (zie afbeelding 8). De twee legerkorpsstaven zijn opgeheven, evenals de negen divisiestaven. Daarnaast is een strikte scheiding aangebracht tussen de operationele en de zogenaamde organieke staven. Deze laatste zijn alleen verantwoordelijk voor taken als financieel beheer, opleiding en training, handhaving van discipline en het beheren van personeel. Op deze wijze zijn de operationele staven snel en in hun geheel uitzendbaar. Dit onderscheid tussen operationeel en

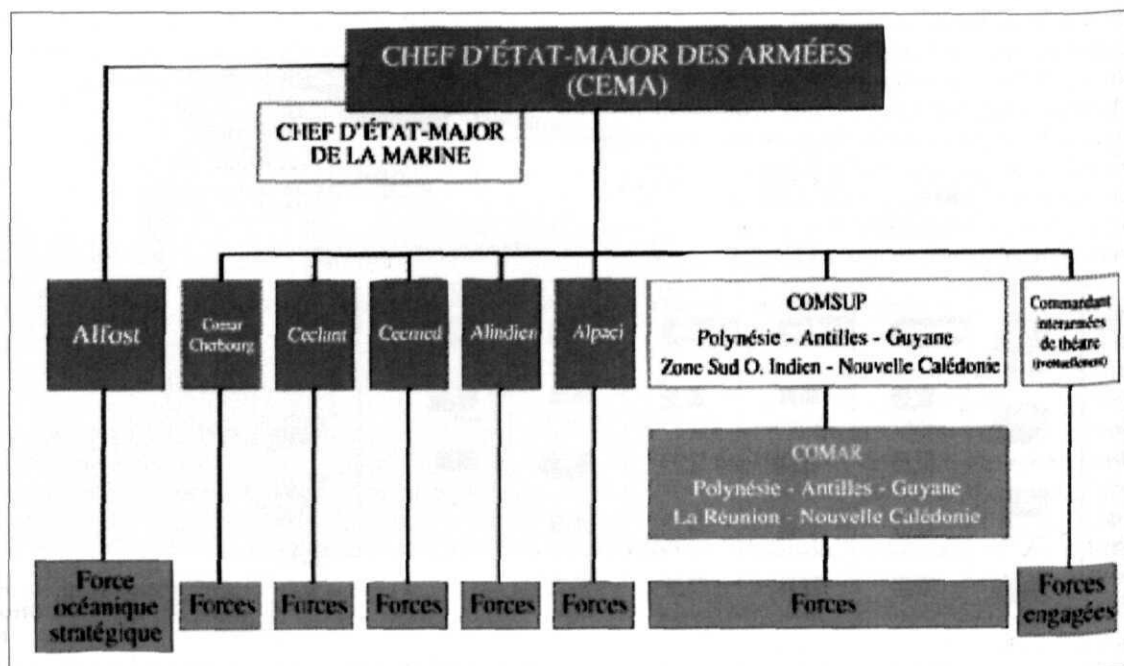
organiek kom je in de gehele Franse krijgsmacht tegen.

Hierna volgt een overzicht met toekomstige bevelvoeringselementen.

- *Operationeel niveau 1: Commandement de la Force d'Action Terrestres*, CFAT. Dit hoofdkwartier te Lille is in opbouw. Het CFAT is verantwoordelijk voor de voorbereiding van alle operationele staven en het opstellen van richtlijnen voor opleiding en training. Daarnaast dient het CFAT in staat te zijn een operationele legerkorpsstaf (type NAVO) uit te brengen.

Ten slotte kan het CFAT als basis dienen voor een ad-hocstaf (PCIAT – *Poste de Commandement Interarmées de Théâtre*) voor een multinationale troepenmacht van circa 30.000 personen, maar het kan eveneens personeel leveren voor een *Combined Joint Task Force* hoofdkwartier.

- *Operationeel niveau 2*: vier staven voor eenheden ter grootte van een NAVO-divisie. Deze staven (*Etat-Major de Forces*, EMF) zullen eveneens in staat zijn het geraamte van een PCIAT te vormen, maar voor een kleinere troepenmacht, tot 5.000 personen. De toekomstige locaties

Afb. 9
Commando-
structuur van
de marine

zijn Lyon, Nantes, Limoges en Besançon.

In 1997 zijn twee van deze staven operationeel geworden. Deze staven hebben geen organieke eenheden maar zijn bedoeld voor bijvoorbeeld langdurige troepenprojecties in het buitenland. EMF Nantes is bijvoorbeeld het moederhoofdkwartier van de Extractie-macht.

- *Operationeel niveau 3*: staven van het regimentsniveau, gegroepeerd in functionele/organieke brigades zoals gemechaniseerd, zware cavalerie, lichte cavalerie, infanterie, luchtmobiel en logistiek (zie afbeelding 8).
- *Commandement de la Force Logistique Terrestre (CFLT)* te Monthléry, dat functioneert als een soort logistiek Commando van het legerkorps.
- *Vier Commandements Spécialisés (cs)*: artillerie, genie, inlichtingen en verbindingen.
- *Regionaal niveau*: hiervan worden er vijf opgericht; de zogenaamde *Commandement de Région Terre*.
- Ten slotte zullen er elf brigades ontstaan: twee pantserbrigades, twee gemechaniseerde brigades, twee

licht gemechaniseerde brigades, een luchtmobiele brigade, een parabrigade, een bergbrigade en twee logistieke brigades. De taak van deze brigades beperkt zich tot operationele voorbereiding en training. Deze brigades hebben dus géén plaats in de operationele bevelsketen.

Het regiment

Ook op regimentsniveau zullen er belangrijke wijzigingen plaatsvinden. Het regiment zal niet langer de ondeelbare eenheid zijn die in zijn geheel wordt uitgezonden. In de toekomst zal elk regiment een vast deel kennen van zo'n tweehonderd personen dat zich enkel en alleen bezig houdt met vredestaken als niet-operationele logistieke ondersteuning, instructie, financieel beheer en bewaking. Dit deel blijft te allen tijde in de legerplaats en zal een hoog percentage burgerpersoneel kennen: minimaal vijftieng en maximaal zestig personen.

De regimenten zullen verder bestaan uit de volgende elementen: vier *unités élémentaires* van compagniesgrootte, één staf/stafverzorgingseenheid en één reserve-eenheid van compagniesgrootte. In totaal zal een regiment een

sterkte hebben van 1.000 tot 1.200 personen, van wie er 800 tot 1.000 uitzendbaar zijn.

Conclusie

Na het afronden van de reorganisatie in 2002 zal de Franse landmacht aanmerkelijk zijn gekrompen. Zij zal daarentegen de beschikking hebben over toegenomen operationele capaciteiten. De toekomstige, geheel vernieuwde commandostructuren zullen uiterst flexibel zijn, met veel aandacht voor projectie van eenheden én staven.

Er ontstaat onder meer een heel scala aan uitzendbare staven op legerkorps-, divisie- en brigadeniveaus. Bovendien zullen deze operationele staven in staat te zijn het geraamte te vormen van interservice-staven voor nationale en multinationale troepenmachten tot een sterkte van 30.000 personen.

De eenheden en de structuur gaan bovendien meer lijken op wat in de NAVO gebruikelijk is (vergelijk bijvoorbeeld het Eurokorps). Frankrijk bereidt zich hiermee voor op een eventuele toekomstige rol van *lead-nation* binnen het kader van een WEU of NAVO-operatie. De Extractie-macht

voor de Kosovo Verificatie Missie in Macedonië is daarvan een aardig voorbeeld.

Daarnaast valt de strakke scheiding op – die tot op regimentsniveau is doorgevoerd – tussen operationele taken en de vredesbedrijfsvoering. Andere opvallende elementen: het percentage burgers bij de landmacht groeit daarbij aanmerkelijk en de kaderdichtheid neemt toe.

De marine

In 2015 zal de Franse marine beschikken over 82 schepen tegen 101 in 1997 (zie afbeelding 2 en 9). Ook binnen de marine wordt een scheiding aangebracht tussen de operationele lijn en de vredesbedrijfsvoering. Deze laatste is net als bij de landmacht belast met de gehele voorbereiding van de eenheden op hun operationele taken. Hiervoor zijn zes organieke elementen opgericht:

ALFOST (*Commandement des forces sous-marine et la force océanique stratégique*), de strategische onderzeebootgroep, bestaande uit nucleaire onderzeeboten die zijn gestationeerd in l'Île Longue en de conventionele aanvalsonderzeeboten verdeeld over Brest en Toulon.

ALFAN (*Commandement de la force d'action navale*) in Toulon. Deze staf heeft als taak de benodigde middelen te leveren voor maritieme operaties in het kader van crisisbeheersingsoperaties. Hiervoor verzamelt ze rondom het vliegdekschip een amfibische capaciteit en een begeleidings- en ondersteuningselement.

ALGASM (*Commandement du groupe d'action sous-marine*) in Brest. Deze staf heeft als taak de benodigde middelen te leveren voor de onderzeebootbestrijding.

ALMINUS (*Commandement de la force de guerre des mines*) voor de mijnenbestrijding, is verspreid over Brest, Toulon en Cherbourg voor de mijnenbestrijding.

ALAVIA (*Commandement de l'aviation navale*), een dienst in Toulon voor alle vliegtuigen en helikopters aan boord van schepen en is daarnaast verspreid over Lann-Bihoué en Nîmes-Garons *la Patrouille Maritime* voor de marine luchtvaartdiensttaken en opleidingen.

COFUSCO (*Commandement des fusiliers marins et commandos*) in Lorient dient voor de bescherming van de kwetsbare installaties, de amfibische operaties en speciale operaties.

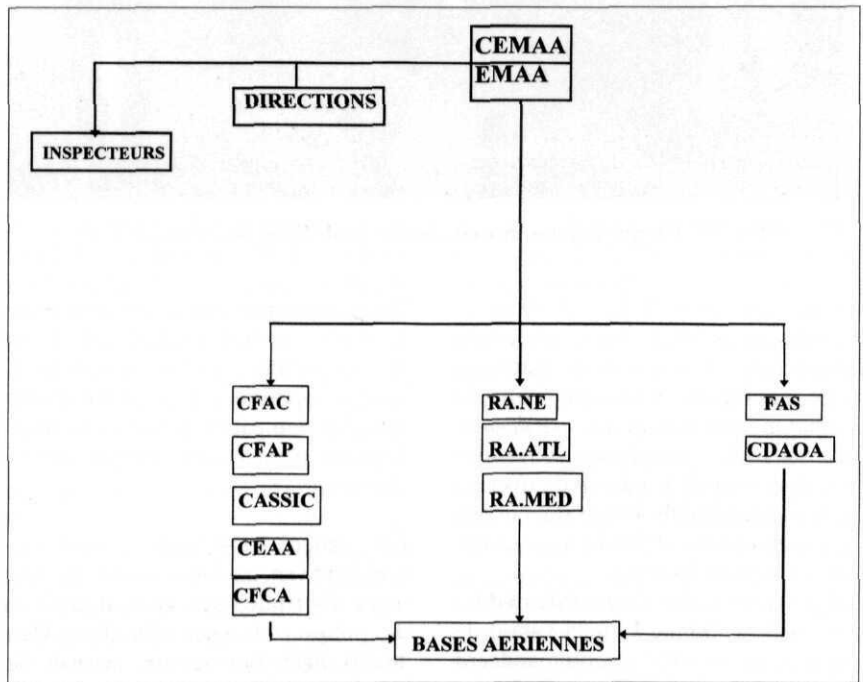
Hiernaast heeft Frankrijk de zeeën en oceanen verdeeld in acht maritieme zones als verschillende gebieden van belangstelling voor de preventietaken, maar ook voor de uitvoering van de crisisbeheersingstaken. De commandanten van deze zones krijgen naar behoefte middelen toebedeeld voor (crisisbeheersings-)operaties en vallen daarmee rechtstreeks onder bevel van de CDS. Onder vredesomstandigheden krijgen zij de maritieme middelen onder operationele controle voor oefeningen en dergelijke, als deze middelen zich in hun zone bevinden.

De luchtmacht

De Franse luchtmacht onderkent ook een duidelijk verschil in het gebruik van de middelen, het operationele, en daarnaast de voorbereiding of instandhouding van de middelen en eenheden. Er is een operationele lijn en een organieke territoriale lijn waaronder de drie regio's en de bases vallen (zie afbeelding 10).

In de organieke territoriale lijn zien we:

- *le Commandement de la force aérienne de combat* (CFAC), in Metz, belast met de operationele voorbereiding van de eenheden;
- *le Commandement de la force aérienne de projection* (CFAP), in Villacoublay, belast met de voorbereiding en uitvoering van de projectie van de luchtstrijdkrachten;
- *le Commandement air des systèmes de surveillance, d'information et de communications* (CASSIC), in Villacoublay, belast met het verzorgen en operationeel houden van de detectiemiddelen, surveillance,

Afb. 10 Structuur van de luchtmacht

luchtbewaking en verdediging, en de elektronische ondersteuning;

- *le Commandement des écoles de l'armée de l'air* (CEAA), in Tours, voor de opleidingen;
- *le Commandement des fusiliers commandos de l'air* (CFCA) in Dijon, voor de bewakingstaken; en
- de drie regio's: *la Région Nord-est* (RANE) in Villacoublay, *la Région Méditerranée* (RAM) in Aix-en-Provence en ten slotte *la Région Atlantique* (RAA) te Bordeaux voor de territoriale en verzorgingstaken.

als adviseur de Chef Luchtmachtstaf heeft.

De gendarmerie

De ontwikkelingen bij de gendarmerie zijn niet schokkend te noemen. Een substantiële uitbreiding van de sterkte met ruim 4.000 personen naar bijna 100.000 is voorzien, maar er staan geen grote reorganisaties op stapel. De drie hoofdtaken blijven die van de *police judiciaire* (opsporingsorgaan), *police administrative* (handhaven openbare orde, et cetera) en *police militaire*.

National wordt uitgevoerd en deze geografische verantwoordelijkheid voor ongeveer 95 procent van het Franse grondgebied heeft.

Frankrijk versus Nederland

Ik heb u duidelijk gemaakt dat ook in Frankrijk de inmiddels zo fameuze val van de muur niet onopgemerkt is gepasseerd. De krijgsmachtdelen ondergaan forse veranderingen, waarbij niet in de laatste plaats de overgang van een kader-militieleger naar een beroepsorganisatie. Wie er meer over wil weten, kan overigens terecht op internet: www.defense.gouv.fr.

Als er vanuit ons landje weleens afgunstig wordt gekeken naar onze Franse vrienden, dan is het vaak vanwege het relatief onaangetaast laten van het defensiebudget (afgezien van de eerder genoemde eenmalige korting van 3 miljard gulden). Zelfs de mogelijkheid tot verhogingen die inmiddels zijn gepland en die zeer waarschijnlijk doorgaan, steken schril af bij de Nederlandse situatie.

Het APD lijkt bovendien een aardige manier om een band tussen de jeugd en defensie tot stand te brengen, en is daardoor een prima wervingsinstrument. Daarnaast leveren de primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden voor de beroepsmilitair regelmatig jaloerse blikken op. Een vergelijking in vogelvucht tussen de Franse en de Nederlandse situatie lijkt dan ook – vanuit het blikveld van de beroepsmilitair – in het voordeel van de Fransen uit te vallen. Zowel de beschikbare middelen als de tijd die de Franse militairen voor de overgang wordt gegund, lijken in onze ogen riant. Tijd die nodig is en zal blijven voor de mensen binnen, maar ook buiten (!) de organisatie voor gewinning en aanpassing aan de nieuwe, ook voor de Fransen, onzekere situatie. Tot slot: het maatschappelijk draagvlak voor defensie is in Frankrijk nog steeds groot. Hierdoor is Frankrijk in staat de pretentie van een wereldmacht te blijven voeren.

Afb. 11 De gendarme in een civiele taak (Bron: sirpa/ecpa france)

In de operationele lijn bestaan *le Commandement des forces aériennes stratégiques* (CFAS) voor de inzet van alle nucleaire middelen, en *le Commandement de la défense aériennes et des opérations aériennes* (CDAOA) voor de inzet van de overige luchtmachtstrijdkrachten. Beide staven zullen opereren vanaf het Franse grondgebied, vanuit Taverny. Deze staven zullen de vereiste middelen ter beschikking krijgen vanuit de regio's en worden gecommandeerd door de CDS, via het Centre Opérationnel Interarmées te Parijs, die daarvoor

De gendarmerie zal echter nog meer dan in het verleden civiele taken van de nationale politie overnemen. Vooral de politietaken in de wat moeilijke buurten zal in de toekomst meer door de gendarmerie worden uitgevoerd.

Een andere mogelijkheid voor uitbreiding van de inzet is dat zij nog meer als (tijdelijke) versterking van de politie zal gaan optreden. Men streeft naar een situatie waarin de reguliere politietaken voor bijna acht miljoen Fransen door de Gendarmerie

Communications and Information Systems in de NAVO

Operationele ontwikkelingen

G.J. Wennekes - kolonel van de verbindingdienst*
F. Luiting - luitenant-kolonel van de verbindingdienst*

Inleiding

Wij beogen met dit artikel geen technische verhandeling te geven over *Communications and Information Systems* (CIS) binnen de NAVO. Het is de bedoeling dat de lezer informatie wordt gegeven over CIS als een belangrijk, complex en ook duur element binnen de bestaande en toekomstige NAVO-organisatie ter ondersteuning van *consultation* (politiek) en *command and control* (militair) (C3).

Er staat een aantal ingrijpende wijzigingen binnen de NAVO op stapel, waarvan een nieuwe commando- en strijdkrachtenstructuur en de ontwikkeling en invoering van het *Combined Joint Task Force* (CJTF)-concept van groot belang zijn voor de CIS-organisaties. Als gevolg van de veranderingen dient het operationele optreden met de huidige CIS-middelen (personeel en materieel) te worden aangepast. Dit moet gebeuren terwijl de NAVO-lidstaten worden geconfronteerd met krimpende defensiebudgetten en met lagere personeelsplafonds. Ook voor CIS geldt daardoor dat de nering naar de nering moet worden gezet en dat hetzelfde en vaak meer

moet worden gepresteerd met minder personeel en krimpende budgetten.

Met dit artikel willen wij u graag laten zien op welke wijze de CIS binnen de NAVO is georganiseerd en wat de belangrijkste huidige nadelen van die CIS-organisatie zijn. Vervolgens wordt even stilgestaan bij de lessen die zijn geleerd tijdens de operaties van IFOR en SFOR in Bosnië. Daarna wordt nader ingegaan op de belangrijkste ontwikkelingen op technologisch en op operationeel gebied, en op de consequenties daarvan voor de CIS-organisatie. Tot slot beschrijven we welke stappen de NAVO zal moeten nemen om de uitdagingen van de nabije toekomst het hoofd te kunnen bieden.

Huidige situatie

In de huidige CIS-organisatie is de volgende onderverdeling te maken: strategische CIS-middelen, regionale CIS-middelen en lokale CIS-middelen. De *NATO CIS Operating and Support Agency* (NACOSA) is verantwoordelijk voor het operationele beheer van de strategische en overwegend statische CIS-infrastructuur. De aansturing geschiedt vanuit SHAPE in coördinatie met SACLANT. NACOSA kent voorts nog drie lagere niveaus (zie afbeelding 1). Het eerste bestaat uit vijf *Regional Operating Centers* (ROCS), die verantwoordelijk zijn voor het beheer van een deel van het strategische systeem in hun regio. Voorts zijn er nog de negentien *Local Control Organisa-*

tions (LCOS), die elk leidinggeven aan een aantal toegewezen *Operating Units* (OUS). Deze zijn verantwoordelijk voor de bediening en instandhouding van de systemen, zoals satellietstations, telefoon- en berichten-centrales.

In deze organisatie functioneren zo'n 2900 personen op vele geografisch gescheiden, statische installaties. Dat is ongeveer de helft van het totale CIS-personeel, van wie de andere helft zich bevindt in de regionale en lokale CIS-organisaties.

In 1993 onderkende men dat de aanwezige strategische communicatie-infrastructuur niet voldeed aan de eisen van NAVO's strategische concept (snelle, flexibele en mobiele inzet als antwoord op elke crisis). Men is daarom in 1993 op strategisch niveau begonnen met de vorming van een *NATO CIS Contingency Assets Pool* (NCCAP). Op dit moment is een groot deel van de NCCAP ontplooid voor ondersteuning van SFOR.

Het merendeel van de regionale CIS-middelen bevindt zich in *Allied Command Europe* (ACE) en bestaat uit de huidige CIS-bedieningseenheden die zijn ondergebracht bij LANDCENT en LANDSOUTH. Deze eenheden maken nog gebruik van ouderwetse transmissie- en informatieverwerkende systemen voor het aansluiten van hoofdkwartieren op de strategische CIS-infrastructuur en voor het uitbrengen van verbindingen naar lagere hoofdkwartieren en commando-posten.

*G.J. Wennekes is geplaatst bij de NAVO C3 staf op het NAVO-hoofdkwartier te Brussel en is voorzitter van het *Joint C3 Requirements and Concepts Subcommittee*.

*F. Luiting, sectiehoofd binnen de *CIS division* van SHAPE, is belast met integratie en coördinatie van CIS-projecten.

Personeel en materieel is zodanig georganiseerd dat elk land een bepaalde functionele entiteit levert. Nederland heeft eind vorig jaar zijn bijdrage (*1 (NL) Signal Squadron*) teruggetrokken, omdat de bestaande taken niet uitdagend genoeg meer waren voor het personeel. Nederland heeft zich echter bereid verklaard een passende bijdrage te leveren in de nieuwe organisatie, waarop wij verder in dit artikel zullen wijzen.

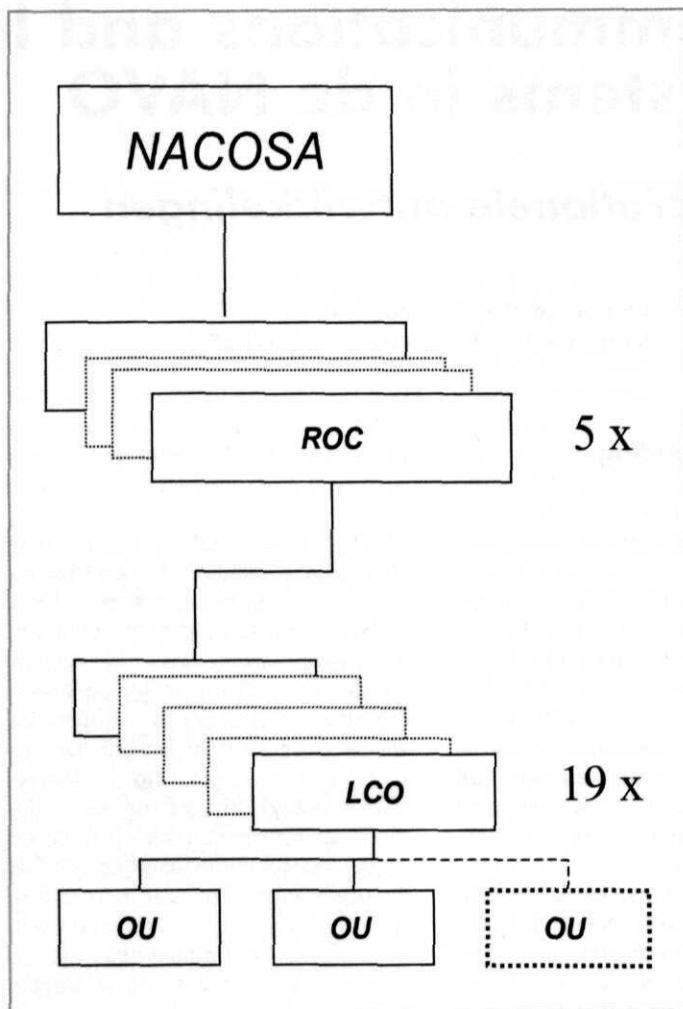
Zowel in ACE als *Allied Command Atlantic* (ACLANT) zijn lokale middelen te vinden op elk hoofdkwartier in het zogenaamde *HQ CIS Support*-element. Dit element is verantwoordelijk voor de dagelijkse ondersteuning van de staf, bijvoorbeeld met een verbindingscentrum, een helpdesk-functie voor telefoons, faxapparatuur, computers en met softwareondersteuning.

In elk hoofdkwartier maakt ook een CIS-divisie deel uit van de staf. In veel gevallen zijn de organisaties van deze divisies ondoorzichtig en niet gelijkvormig. Functies en taken worden verschillend beschreven en gedefinieerd en natuurlijk leidt dit tot verwarring en misverstanden. Inmiddels heeft men maatregelen genomen om deze situatie te veranderen door de structuur en de functie- en taakomschrijvingen zo veel mogelijk te standaardiseren in de nieuwe organisaties.

Huidige nadelen

De hiervoor beschreven CIS-organisatie is niet opgewassen tegen de operationele en technologische ontwikkelingen, die vaak vergaande consequenties hebben. Wij noemen hier de belangrijkste; op een aantal zal verderop in dit artikel nader worden ingegaan.

Het NAVO-optreden speelt zich in een groter gebied af, met minder troepen en ook buiten het traditionele bekende: het zogenaamde *out of area* optreden. Dit vraagt om flexibele concepten, waarbij de inzet van modulair samengestelde middelen (personeel en materieel) wordt vereist. Deze zijn

Afb. 1
De NATO CIS
Operating
and Support
Agency
(NACOSA)

thans nog niet beschikbaar. Niet alleen wordt er out of area opgetreden, maar veelal geschiedt dit ook veel beweeglijker dan voorheen. Juist voor de NAVO, die nu slechts beschikt over overwegend statische strategische CIS-middelen, betekent dit een volledig andere benadering.

De praktijk in Bosnië (IFOR/SFOR) heeft aangetoond dat er binnen de NAVO sprake is van een tekort aan mobiele en/of verplaatsbare CIS-middelen. Dergelijke middelen zijn ook voor NAVO-commandanten essentieel, omdat een lokale gebeurtenis van groot politiek belang kan zijn en daarom vraagt om goede, volwaardige, soms directe communicatiemogelijkheden vanaf het laagste naar het hoogste niveau.

De lessen van IFOR en SFOR

Bij het begin van de planning voor de operaties van IFOR in 1995, is uitgegaan van het volgende generieke CIS-concept. Zoals in afbeelding 2 vereenvoudigd is weergegeven, werden vier functionele lagen voorzien, waarbij elke laag diensten aanbiedt aan het naasthogere niveau. De onderste laag vormt de basis van de te realiseren CIS-infrastructuur. De verschillende communicatiemogelijkheden zijn als het ware de wegen waarover het transport van data plaatsvindt. Deze laag bestaat uit 'PTT' lijnen in combinatie met militaire en civiele satelliet-communicatiemiddelen. Overigens moest het merendeel hiervan worden gehuurd, aangezien het beschikbare NAVO-gedeelte van deze basis com-

municatie-infrastructuur niet toereikend was.

In de derde laag worden de communicatiemiddelen gecombineerd met specifieke computers, zodat bij wijze van spreken knooppunten ontstaan, waarover het verkeer wordt geregeld. In vakjargon spreekt men dan van een *Wide Area Network* (WAN) en een *Local Area Network* (LAN).

Het WAN, dat het operatiegebied van SFOR bedekt, staat ook wel bekend als het CRONOS-systeem. Elk hoofdkwartier is hierop aangesloten door middel van zijn eigen LAN. Via deze netwerken wordt het aanbieden van specifieke

ke diensten aan de gebruikers in staven mogelijk, zoals e-mail, data-uitwisseling en videoteleconferenties. Het uiteindelijk resultaat is het kunnen beschikken over de juiste informatie, met als hoofddoel de ondersteuning van Command and Control.

Gebrek aan materieel en personeel

In 1995 bleek NAVO – naast haar strategische (statische) satellietcapaciteit – niet te beschikken over de benodigde apparatuur noch over opgeleid personeel. Ook de NCCAP bleek onvoldoende te zijn uitgerust om als strategische reserve van CIS-personeel

en -materieel invulling te kunnen geven aan het hiervoor vermelde generieke concept. Er was dus sprake van een *capability gap*. Dit kon slechts worden opgevangen met onmiddellijke verwerving van commerciële apparatuur, met het huren van capaciteit van commerciële *service providers* en van militaire capaciteit uit onder meer de Verenigde Staten. Daarnaast kon ook de – al in het theater aanwezige – capaciteit van de Verenigde Naties voor de *United Nations Protection Force* worden gebruikt.

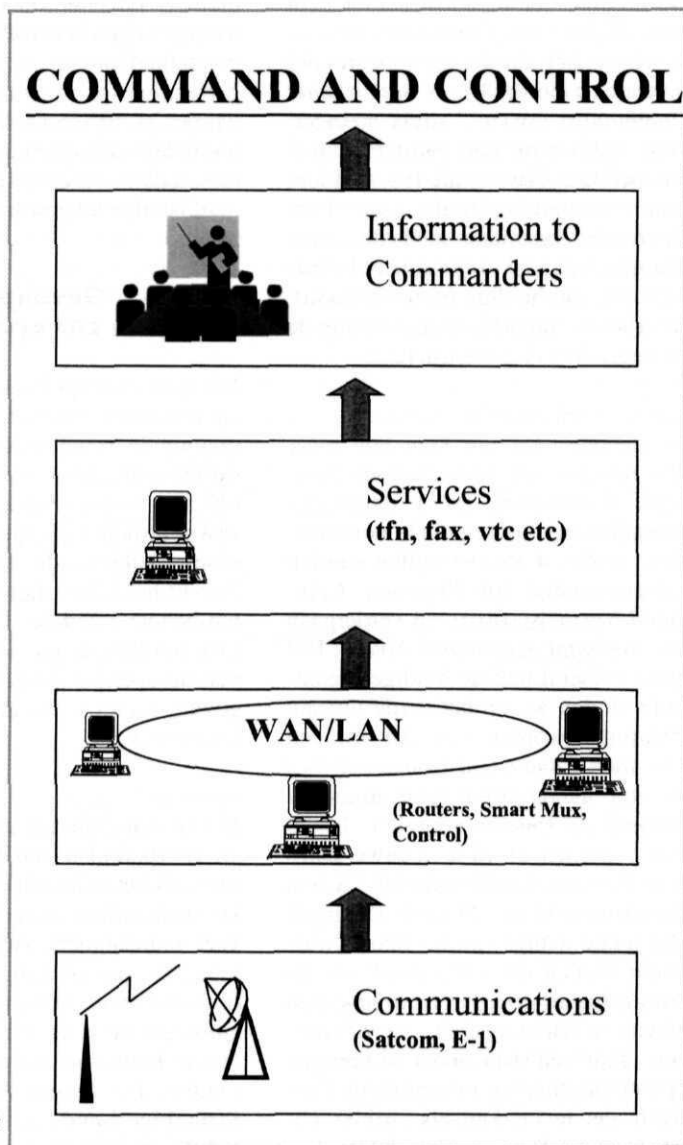
Interoperabiliteit

Het tot stand brengen van de vereiste interoperabiliteit tussen de verschillende strategische, tactische en commerciële systemen van de NAVO en van de deelnemende landen (ook die van het Partnerschap voor Vrede) was een grote opgave. Dit heeft het nodige organisatorische en technische vernuft vereist van het personeel, dat hiervoor niet van huis uit was opgeleid. Ook hieruit bleek dat er behoefte ontstond aan anders en soms hoger opgeleid personeel, dat in staat is verschillende systemen aan elkaar te koppelen. Overigens heeft het Nederlandse verbindingdienstpersoneel van het – inmiddels opgeheven – *1 (NL) Signal Squadron* daarbij een voorbeeldige rol gespeeld.

De roep om NAVO-beleid te formuleren voor het gebruik van videoteleconferentie (hoge kosten) en internet (veiligheid) werd eveneens steeds gerenter. Er diende derhalve beleid te komen waar videoconferentie al dan niet beschikbaar moest zijn in de toekomst. Het aansluiten op internet is op zich eenvoudig, maar daardoor zouden NAVO-systemen min of meer open zijn voor alle internet-gebruikers. Het beleid daarvoor is inmiddels geschreven en wordt reeds geïmplementeerd.

Technologische ontwikkelingen

De ontwikkelingen op technologisch gebied schrijden steeds sneller voort

Afb. 2
Het generieke
CIS-concept

en resulteren in commercieel beschikbare gestandaardiseerde hard- en softwarepakketten, die voor vele civiele en militaire doeleinden toepasbaar zijn. Zo kan de NAVO met relatief kleine ingrepen tegen lagere kosten van deze zogenaamde *Commercial Of The Shelf* (COTS) hard- en software gebruikmaken. In de planning wordt rekening gehouden met de toepassing ervan, maar dat vereist wel een aanpassing van de kundigheid van het personeel. Er kan weliswaar worden gereduceerd op traditionele functies, maar daarentegen ontstaat er een nieuwe behoefte aan anders opgeleide functionarissen.

Dit is al een groot probleem voor de lidstaten zelf, laat staan voor de NAVO-organisatie, die immers voor de vulling afhankelijk is van het beschikbare personele potentieel binnen de landen.

Verantwoordelijkheid

Toepassing van de nieuwe technologie vraagt tevens dat de CIS-organisaties zich niet meer beperken tot het aanbieden van de communicatiekanalen. Zij moeten met hun militaire middelen integraal verantwoordelijk zijn voor het tijdig en correct leveren van de gewenste dienst (bijvoorbeeld telefoon, fax, video) tot op de werkplek van de gebruiker in de vredeslocatie, maar ook te velde. De CIS-organisaties moeten echter ook leren hoe moet worden opgetreden indien de gewenste diensten geheel of gedeeltelijk worden geleverd door commerciële bedrijven.

Nieuwe geautomatiseerde monitor- en control-middelen stellen de CIS-organisatie in staat de netwerken op afstand te beheren, waardoor het aantal beheerniveaus kan verminderen. De organisatie kan hierdoor platter worden, wat personeelsbesparend kan zijn. Ook dit vereist wel gekwalificeerd personeel om de mogelijkheden van deze nieuwe monitor- en control-mogelijkheden te kunnen uitbuiten.

Een goed voorbeeld van toepassing van nieuwe technologie was de invoering van de WAN en LANS voor IFOR.

Operationele, logistieke en inlichtingsystemen maakten daarvan gebruik, terwijl de monitor- en control-organisatie minimaal kon worden bemand.

Kern van de zaak is dat nieuwe technologie een fundamentele reorganisatie van CIS-organisaties mogelijk maakt tegen soms opvallende besparingen. Dit heeft echter wel de nodige consequenties voor de vereiste kwaliteit van het personeel.

De nieuwe commandostructuur

De huidige commandostructuur kent twee *Major NATO Commands* (MNCs), te weten: ACE en ACLANT. Daaronder bevinden zich de *Major Subordinate Commands* (MSCs), zoals AFCENT. Deze hebben op hun beurt *Principle Subordinate Commands* (PSCs) onder hun commando, zoals LANDCENT. Daaronder bevinden zich de zogenaamde *Sub PSCs*, bijvoorbeeld COMLANDJUT. De huidige 65 NAVO-hoofdkwartieren zijn alle aangesloten op de strategische CIS-infrastructuur.

Reductie van hoofdkwartieren

De nieuwe structuur kent nog maar drie niveaus. De MNCs worden *Strategic Commands* (SCs) daaronder bevinden zich de regionale commando's. AFWN en AFCENT zullen worden samengevoegd tot *Regional Command North*. AFSOUTH zal verdergaan als *Regional Command South*. Het grote verschil met de huidige organisatie vinden we op het derde niveau. Per regio worden een *Air* en een *Maritime Component Command* (CC) en een aantal *Joint Sub Regional Commands* (JSRCs) voorzien. In RC South komen er twee nieuwe JSRC-hoofdkwartieren bij, namelijk Larissa (Griekenland) en Madrid (Spanje). Het totale aantal van 65 hoofdkwartieren binnen de NAVO wordt tot 20 teruggebracht door het huidige vierde niveau te rationaliseren, dat wil zeggen: door een deel onder te brengen op het naasthogere niveau en de overigen aan te merken als strijdkrachtenstructuur. Het gevolg is dat de stra-

tegische CIS-infrastructuur moet worden aangepast. Enerzijds wordt het totaal aan gebruikers op sommige hoofdkwartieren groter, waardoor extra capaciteit aan de bestaande CIS-infrastructuur moet worden toegevoegd voor het aansluiten van meer gebruikers, anticiperend op een toenemende informatie-uitwisseling. Anderzijds moeten bestaande verbindingen, die over af te stoten hoofdkwartieren lopen, worden vervangen. Het zal duidelijk zijn dat hiervoor nieuwe investeringen moeten worden gedaan.

De uitbreiding van de NAVO met drie nieuwe lidstaten heeft betrekkelijk weinig organisatorische gevolgen op CIS-gebied omdat er in deze landen geen nieuwe NAVO-hoofdkwartieren worden gerealiseerd. Wel worden CIS-middelen aangewend om consultatie tussen de NAVO en de respectievelijke hoofdsteden mogelijk te maken.

Gevolgen van CJTF-operaties

Het CJTF-concept behelst de vorming en aansturing van snel inzetbare multinationalale (combined), multiservice (joint) eenheden voor inzet in en buiten het NATO-verdragsgebied voor zowel artikel 5 als niet-artikel 5 operaties. Volgens dit concept leveren *Parent*-hoofdkwartieren de kernstaf ten behoeve van de vorming van een CJTF-hoofdkwartier, dat afhankelijk van de operatie eventueel wordt aangevuld vanuit NAVO- en andere hoofdkwartieren.

Planning

Het in een generiek stadium plannen en voorbereiden van een CJTF-operatie is als het oplossen van een moeilijke wiskundige vergelijking met te veel onbekenden. Het scenario kan variëren qua omvang, aard van de operatie (van noodhulp tot *peace-enforcing* en zelfs artikel 5 operaties) en kan buiten het NAVO-gebied plaatsvinden. De *Parent*-hoofdkwartieren, *StrikeFleetLand*, RC-North en RC-South, zullen elk een kern van een

CJTF-hoofdkwartier vormen. Deze kern wordt bemand met *double hatted* personeel uit die hoofdkwartieren. Het CJTF-hoofdkwartier wordt vervolgens opgebouwd rond die kern met *augmentation modules*, afkomstig van JSRC's of van de landen. Ook zullen er specifieke commando's worden gevormd zoals het *Multi Joint Logistic Command*, de *Special Forces* en op de *Points of Entry (Air, Sea en Rail)*. Deze componenten zullen in het hele operatiegebied worden ontplooid. Bij een *sea-based* CJTF-operatie zal het hoofdkwartier met zijn verschillende componenten worden ondergebracht op een schip. Tijdens de oefening Strong Resolve 98 was dat op Mount Whitney. Alle noodzakelijke CIS-middelen, zoals moderne C2 *Information Systems* en satelliet-systemen met een zeer grote capaciteit, vormen de standaarduitrusting van dit schip. Vanaf dit schip moeten de andere componenten worden aangestuurd. Daarnaast is er een scenario denkbaar dat de *sea-based CJTF HQ* tijdens de operatie overgaat in een *land-based* CJTF.

Ondersteuning

Hoewel het operationele concept nog moet worden ontwikkeld, is het duidelijk dat de CIS-ondersteuning van CJTF-operaties zeer flexibel moet zijn. Snel inzetbare en dus flexibele en transportabele verbindingselementen zijn noodzakelijk om dit soort operaties te kunnen ondersteunen. Ter ondersteuning van zowel maritieme als landoperaties wordt in de planning uitgegaan van *Deployable CIS Modules (DCMs)*. Zij zullen deel uitmaken van de organisatie van RC North en RC South, maar staan op het moment van ontplooiën onder *operational command* van de verantwoordelijke sc.

De DCM is gestandaardiseerd en bestaat uit transportabele satelliet-grondstations, *Line of Sight Radio Relay* en *HF radio's*. Daarnaast beschikt een DCM over ultramoderne apparatuur om alle *user facilities*, zoals spraak en data, gecijferd aan de staf abonnees aan te bieden. Elke DCM wordt bemand door zestig man CIS-personeel. In RC-North worden de

DCMs ondergebracht in een bataljonsstructuur, die deel uitmaakt van de *CIS Support Group*. Als gevolg van de geografische spreiding in de zuidelijke regio worden de DCMs ondergebracht in de organisatie van de respectievelijke JSRCs. Nederland heeft er in beginsel mee ingestemd om het personeel te leveren voor 1 DCM. Op dit moment is nog onduidelijk welke landen het personeel zullen leveren voor de overige DCMs.

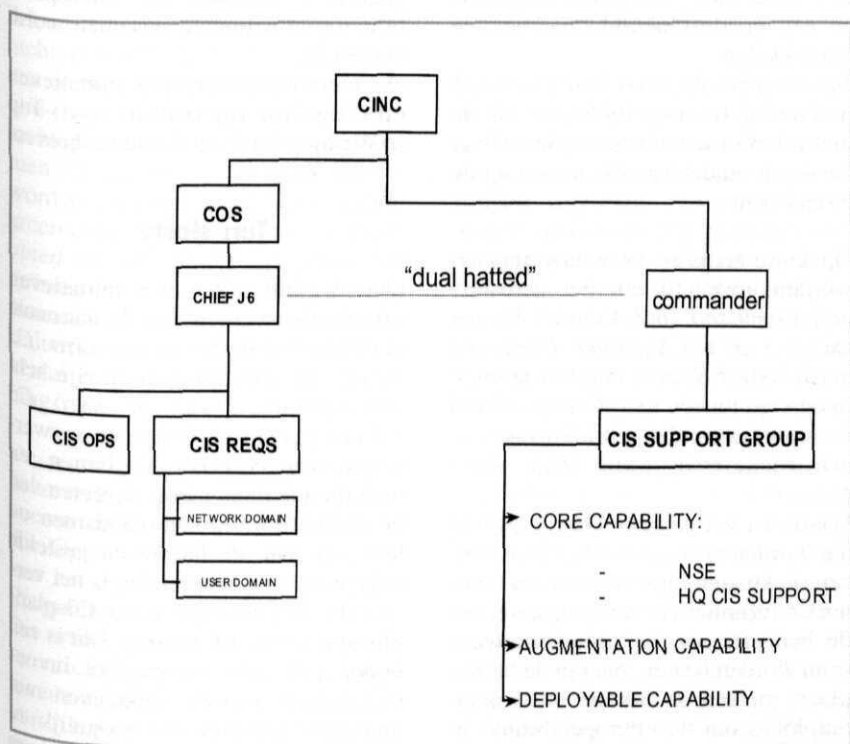
Toekomstige situatie

De nieuwe taakstelling van de NAVO, de ervaringen van IFOR en SFOR, de ontwikkeling van het CJTF-concept en de introductie van nieuwe technologieën zullen leiden tot organisatorische aanpassingen. In algemene zin komt de toekomstige organisatie eruit te zien als in afbeelding 3 is weergegeven.

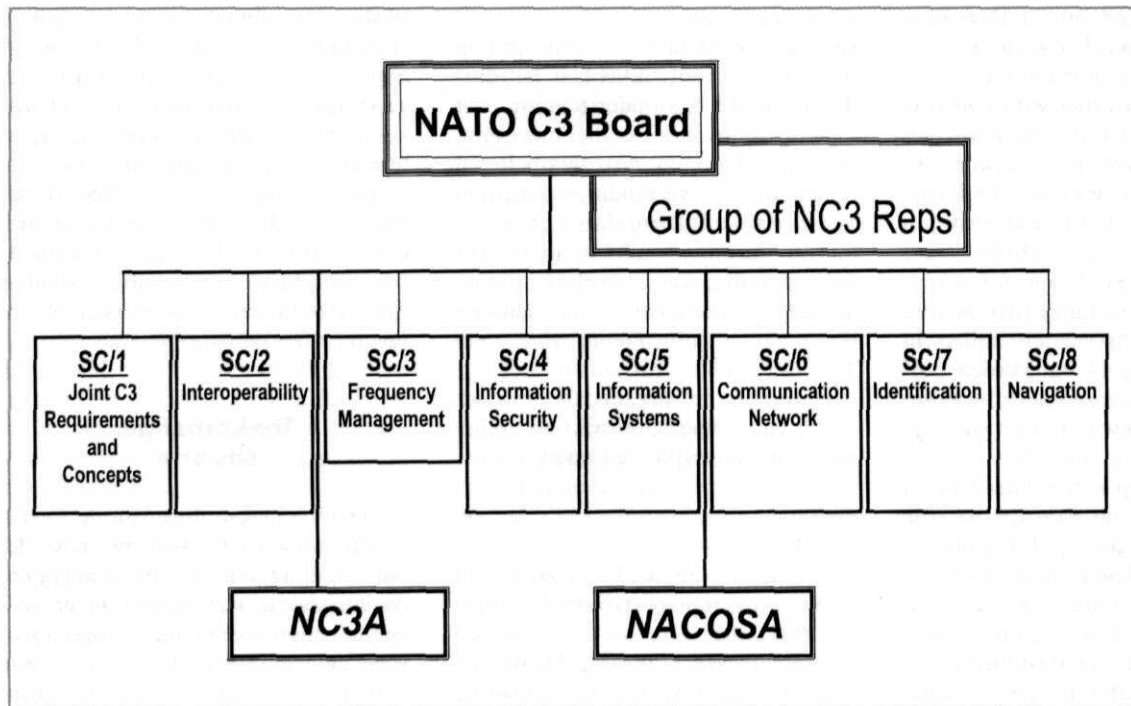
Om meer gelijkvormigheid te krijgen op alle niveaus worden de CIS-staven onderverdeeld in een *CIS Operations* element en een *CIS Requirements* element. De laatste is op zijn beurt weer onderverdeeld in een *Network Domain* en een *User Domain* element.

Daarnaast wordt CIS-ondersteuning onderverdeeld in *Core Capability*, waaronder het *NACOSA Support Element (NSE)* voor de strategische statische systemen en de *HQ CIS Support* voor de lokale CIS, de *Deployable Capability* (waarin de toekomstige DCMs worden ondergebracht) en de *Augmentation Capability*, voor die gevallen waarin de vorige twee tekortschieten. Overigens zijn *deployable* en *augmentation* slechts aanwezig op *Strategic Command* en *Regional Command*-niveau.

Als gevolg van moderne technologieën en de introductie van geautomatiseerde monitor- en control-middelen wordt ook de organisatie van NACOSA aangepast. Dit betekent dat het LCO-niveau in afbeelding 1 wordt opgeheven. →

Afb. 3 Toekomstige organisatie

Afb. 4
De NATO C3
Board

Door de NAVO te nemen stappen

De ondersteuning van *Consultation, Command and Control* is één van de onderwerpen waarover de NAVO-landen zich tijdens de Top in Washington in april 1999 hebben beraad. Voor alle landen is het duidelijk dat de uitwisseling van tijdige en relevante informatie van cruciaal belang is voor het C3-proces. Een effectieve *C3-capability* wordt beschouwd als de sleutel tot succes voor *combined and joint operations*.

Het voorzien in de vereiste toekomstige C3-ondersteuning vraagt om een informatiesysteem dat is gestandaardiseerd voor alle operationele functies en dat wordt gedragen door een interoperabel communicatienetwerk. De NAVO zal daarom moeten streven naar een NAVO-breed ingevoerd *joint and combined Command and Control*-systeem, dat in staat zal zijn het verzamelen, verwerken en verzenden van de vereiste informatie om snelle besluitvorming op alle niveaus mogelijk te maken. Daartoe moeten maatregelen worden genomen om de

huidige systemen te verbeteren en nieuwe mobiele, interoperabele, flexibele en veilige C3-middelen met een grote mate van overlevingskans en een goede onderhoudbaarheid te ontwikkelen.

Tevens moet de NAVO haar processen baseren op de mogelijkheden van de nieuwe informatietechnologie en haar personele middelen afstemmen op de eisen ervan.

Op korte termijn zal ernaar moeten worden gestreefd om het geplande *ACE Command and Control System* (ACCIS) en het *Maritime Command and Control System* (MCCIS) te laten integreren tot één *NATO Command and Control System* dat gebruikmaakt van een toekomstig *NATO Wide Area Network*.

Daarnaast zal er een oplossing moeten worden gezocht om het CJTF-concept te kunnen ondersteunen en moeten de informatiebeveiligingseisen en de behoefte aan het frequentiespectrum worden gezien. Niet in de laatste plaats moeten er initiatieven worden ontplooid om de interoperabiliteit in het tactische communicatiegebied te verbeteren.

Op langere termijn zal de NAVO de situatie moeten bereiken dat er een NAVO C3-Architectuur wordt overeengekomen, waardoor ook interoperabiliteit met nationale systemen wordt verbeterd.

De hiervoor beschreven initiatieven op C3-gebied zijn door de NAVO-Top in Washington in april onderschreven.

Ten slotte

Ongetwijfeld zullen deze initiatieven inventiviteit vergen van de nationale vertegenwoordiger in de *NATO C3 Board* (zie afbeelding 4) en zijn acht subcommittees, van de *NATO C3 Agency* (technisch design en verwerking), van NACOSA (bedienen en onderhouden), en niet te vergeten van de militaire NAVO-commandanten en hun staf. Om de hierboven gestelde doelen te kunnen bereiken, is het vereist dat het huidige NAVO C3-planningsproces wordt herzien. Dat is een voorwaarde om vroegtijdige invoering van de nieuwe initiatieven met unanieme instemming mogelijk te maken. Of dit mogelijk is zal moeten blijken.

AIRCENT Tactical Leadership Programme

J. Schalkoord – majoor van de Koninklijke Luchtmacht

Inleiding

Moderne luchtoperatiën zoals tijdens de Golfoorlog en Bosnië zijn veeleisende en gespecialiseerde operaties waarin zeer hoge eisen worden gesteld aan personeel en materieel. De uitvoering van luchtoperatiën vraagt veelal de inzet van specialisten op het gebied van bijvoorbeeld fotoverkenning, *Suppression of Enemy Air Defence* (SEAD), *Airborne Warning and Control System* (AWACS) en *Air to Air Refuelling*. De meeste NAVO-landen hebben niet de middelen om zich te bekwaamen in alle aspecten van deze luchtoperatiën en leggen zich toe op een of meerdere deelaspecten. Om toch te komen tot effectieve luchtoperatiën dienen de specialisten van de diverse nationaliteiten te worden samengevoegd. Deze geïntegreerde luchtoperatiën worden 'Combined Air Operations' genoemd. Het geïntegreerd werken met diverse nationaliteiten, die elk hun eigen procedures en capaciteiten hebben, is veelal gecompliceerd en vereist oefening.

De tactiek, techniek en procedures behorende bij het voorbereiden, uitvoeren en evalueren van Combined Air Operations zijn de *raison d'être* van het AIRCENT Tactical Leadership Programme (TLP).

Dit artikel geeft eerst een historisch overzicht van TLP. Hierbij wordt tevens ingegaan op de ondersteuning van TLP door de deelnemende landen, zoals vastgelegd in een *Memorandum of Understanding* (MOU). Vervolgens

wordt de doelstelling van TLP aangegeven. Daarna volgt een beschrijving van de TLP-organisatie. Hier wordt ingegaan op de taakstelling van de diverse afdelingen, 'Branches' genaamd. Vervolgens wordt per Branch de doelstelling aangegeven en worden de gegeven cursussen genoemd. De nadruk ligt op de TLP Vliegkursus (*Flying Course*) en de aspecten voorbereiding, uitvoering en evaluatie van Combined Air Operations. Het artikel wordt afgesloten met een conclusie.

Historie

Het AIRCENT TLP is opgericht in 1978, op de vliegbasis Fürstenfeldbruck in Duitsland en bestond uit slechts één Branch, de Flying Branch. Deze Branch verzorgde een twee weken durend seminar waarin briefings werden gegeven over tactieken, technieken en procedures met betrekking tot Combined Air Operations. In september 1979 verplaatste TLP naar de vliegbasis Jever, waar de cursus werd uitgebreid met een vliegprogramma, de *Flying Phase*. Hiermee kwam de totale cursusduur op vier weken. Tot december 1988 verzorgde TLP 71 Flying Courses waaraan in totaal 2000 vliegtuigbemanningen deelnamen. In maart 1989 verplaatste TLP naar vliegbasis J. Offenberg, te Florrennes in België.

Op hetzelfde moment werd de TLP-organisatie verder uitgebreid. Naast de reeds bestaande Flying Branch werden de *Academics Branch* en de *Concept and Doctrine Branch* opge-

richt. Verderop in dit artikel wordt nader ingegaan op de drie genoemde Branches.

Memorandum Of Understanding

De wijze waarop de participerende landen het TLP steunen op het gebied van personeel, materieel en operatiën is vastgelegd in een MOU. In januari 1987 ondertekenden België, Canada, Duitsland, Groot-Brittannië, Nederland en de Verenigde Staten de eerste MOU. In maart 1990 ondertekenden dezelfde zes landen een MOU inzake de oprichting van TLP in de huidige vorm. Italië en Denemarken hebben in januari 1996 de MOU ondertekend. Frankrijk en Spanje hebben de MOU niet ondertekend maar worden vertegenwoordigd door een liaison-officier. Sinds 1994 heeft Canada in Europa geen vliegtuigen meer gestationeerd en het heeft zich daarom in januari 1998 teruggetrokken uit de MOU. Canada wordt nu vertegenwoordigd door een liaison-officier.

Doelstelling TLP

Het doel van TLP is:

„to increase the effectiveness of allied tactical air forces through the development of leadership skills, tactical flying capabilities, mission planning and tasking capabilities and conceptual and doctrinal initiatives”.

Organisatie van TLP

De algehele leiding van TLP berust bij AIRCENT, *Director of Operations*. De commandant TLP, een kolonel van het gastland, is belast met de directe lei-

ding van TLP. De leiding van iedere Branch is in handen van een luitenant-kolonel en is een functie die bij toerbeurt wordt bekleed door een functionaris van een van de MOU-landen. De verdere samenstelling van de vaste staf van TLP is vastgelegd in de MOU. Normaliter zijn vertegenwoordigers van de MOU-landen in de drie Branches vertegenwoordigd.

Academic Branch

De TLP Academic Branch betaamt uit specialisten in de disciplines *Defensive Air Operations, Electronic Warfare, Combat Search and Rescue en Intelligence*. Het doel van deze Branch is „to increase the job skills of the course participants and to foster a common understanding of national capabilities and tactical air operations and plans”. De Academics Branch verzorgt hiertoe jaarlijks in totaal 14 cursussen, waaronder:

- Composite Air Operations (COMAO);
- Tactical Leadership Course (TLC);
- Air Defense Studies (ADS);
- Electronic Warfare basic (EW-b);
- Electronic Warfare advanced (EW-a);
- Intelligence Course (IC);
- SAM Operational Support Course (SOSC).

De inbreng van de deelnemers tijdens deze cursussen is van groot belang. Van hen wordt verwacht dat zij briefings verzorgen over de eigen specialismen, wapensystemen, nationale procedures en tactieken. Daarnaast zorgen zowel gastsprekers als TLP-stafleden briefings over algemene en/of specialistische onderwerpen. De nadruk ligt in de cursussen op de interactie tussen de deelnemers. In simulatie-oefeningen worden zij gestimuleerd tactieken en procedures met elkaar te bespreken en zo oplossingen te bedenken voor de gestelde problemen.

De TLP-staf evalueert de oefeningen en geeft zijn mening over de oplossingen. Dit geeft veelvuldig aanleiding tot discussies en resulteert in *lessons learned*, waarbij niet alleen het resultaat belangrijk is maar ook de gevolgde procedures. Veel van de

cursussen van de Academic Branch worden gezien als een goede voorbereiding op de Flying Course van de Flying Branch.

Concept and Doctrine Branch

In de Concept and Doctrine (C&D) Branch werken specialisten op het gebied van *Defensive Air Operations, Offensive Air Operations, Suppression of Enemy Air Defense (SEAD) en Communications, Command and Control (C3)*. Het doel van deze Branch is „to develop concepts and doctrines for the integrated operation, employment and deployment of conventional air combat forces and weapons systems”.

De C&D Branch beoordeelt de *national tactical employment concepts* en doet aanbevelingen voor AIRCENT over de wijze waarop Combined Air Operations kunnen worden verbeterd.

Daarnaast organiseert deze Branch conferenties en seminars, die vaak in het teken staan van één bepaald onderwerp. Hieraan wordt deelgenomen door experts, en vooral degenen met recente ervaring. De volgende conferenties zijn in de afgelopen periode gehouden:

- Air Defense Operations;
- Joint Suppression of Enemy Air Defense;
- Gulf War;
- Tactical Air Support of Maritime Operations;
- Laser Guided Bombs Operations;
- Combat Search and Rescue;
- Close Air Support.

De resultaten van deze bijeenkomsten worden vastgelegd in het *AIRCENT Manuel 80-6, Tactical Employment*. Dit boekwerk moet uiteindelijk de leidraad worden voor de tactische inzet voor alle NATO Allied Central Europe Forces die betrokken zijn in Combined Air Operations.

Flying Branch

De Flying Branch is de grootste Branch van TLP. Hierin zijn voornamelijk vliegtuigbemanningen werkzaam. Ze vertegenwoordigen de

diverse vliegtuigtypen die normaal aan Flying Courses deelnemen. Momenteel bestaat de Flying Branch-staf uit vliegtuigbemanningen van F-16, F-4F, Tornado, F-3, Mirage 2000 en F-18. Binnen deze staf zijn bovendien werkzaam een *Fighter Allocator (FA)* en een officier grond-luchtgeleide Wapens.

De Flying Branch is onderverdeeld in een *Air to Ground Section* en een *Air to Air Section*. De Flying Branch verzorgt de TLP Flying Course, een tactische training voor ervaren operationele vliegtuigbemanningen. Het doel van de Flying Branch is „to increase the effectiveness of Allied Tactical Air Forces through the development of leadership skills and tactical flying capabilities”.

Flying Course

De TLP Flying Course is de grootste cursus binnen TLP. Gewoonlijk nemen ongeveer vijftig personen deel aan deze vier weken durende cursus. De cursus bestaat uit seminars en vliegoperatiën. De cursus-syllabus is gemaakt voor de *low-level* (onder 10.000 ft) missies. Dit neemt niet weg dat ook missies op middenhoogte worden gevlogen. Voor iedere missie bepaalt de TLP-staf een doelstelling. Vervolgens worden de deelnemers in twee partijen verdeeld en zijn dan elkaars opponenten. Na het introduceren van de oefening gaan beide partijen de missie voorbereiden en voeren dat uiteindelijk uit, waarna de missie wordt nabesproken.

Deelnemers

De deelnemers aan deze cursus moeten minimaal vijfhonderd vlieguren hebben, waarvan minimaal honderd uren op het vliegtuigtype waarmee ze aan de cursus deelnemen. Daarnaast moet ten minste de helft van de aircrew van ieder deelnemend detachement geautoriseerd zijn leiding te geven aan een formatie van vier vliegtuigen. De deelnemende vliegtuigen vertegenwoordigen veelal een groot gedeelte van de bestaande NAVO-vliegtuigen, te weten: F-16,

Tornado, Mirage, AMX, Phantom, Starfigther, MiG 29, Harriers, Jaguars, maar ook Franse Super Etendards en Mirages 2000. Aan een cursus nemen gewoonlijk 24 toestellen deel, zestien in de Air to Ground rol en acht in de Air to Air rol.

Seminars

In de cursus wordt in totaal vijftig uur besteed aan briefings. De eerste twee dagen van de vliegcurcus worden briefings gegeven die noodzakelijk zijn voor het vliegen van TLP-missies. Deze briefings worden gegeven door zowel de TLP-stafleden als de cursisten zelf. De cursisten informeren medecursisten over de capaciteiten van de eigen vliegtuigen, zodat bij latere missieplanning de mogelijkheden van alle vliegtuigen bekend zijn. De hierop volgende briefings worden in het programma opgenomen wanneer daartoe de noodzaak bestaat, bijvoorbeeld als voorbereiding op een speciale missie waarbij specifieke voorkennis noodzakelijk is, of wanneer er door slecht weer geen vliegoperatiën kunnen plaatsvinden.

Vliegoperatiën

De nadruk in de Flying Course ligt op het voorbereiden, brieven en daadwerkelijk vliegen van een missie. In totaal zijn vijftien missies in het programma opgenomen. Deze missies zijn gepland volgens een *building block approach*; een geleidelijke toename van het aantal vliegtuigen in een missie en daarmee eveneens een geleidelijke toename van de complexiteit van de missie.

De eerste missies worden gevlogen in groepen van vier of zes vliegtuigen met een eenvoudige opdracht. Uiteindelijk vliegen alle deelnemende vliegtuigen in één grote groep en worden er ingewikkelde opdrachten uitgevoerd, waarbij optimaal gebruikt moet worden gemaakt van aanwezige specialismen. De scenario's benaderen de werkelijkheid zoveel mogelijk. Vanzelfsprekend beperken vliegveiligheidsbepalingen in vrede tijd de uitvoering van een missie. Zo zijn er bepalingen inzake de minimale vlieghoogte, gebieden die door vliegtuigen dienen te worden vermeden en tal van

andere restricties. De diverse scenario's die worden gepland zijn:

- Force Protection;
- Point and Area Defence;
- Offensive Counter Air;
- Air Interdiction;
- Tactical Air Support of Maritime Operations (TASMO);
- Close Air Support;
- Slow Mover Protection;
- Combat Search and Rescue (CSAR).

Externe deelnemers

In de uitvoering van de Flying Course wordt het TLP ondersteund door eenheden die niet aan de volledige cursus deelnemen maar, al naar gelang hun specialiteit, aan bepaalde onderdelen daarvan. De participatie van deze zogenaamde externe deelnemers maakt scenario's realistischer. De cursusdeelnemers worden geconfronteerd met het probleem van integratie van nieuwe deelnemers in de groep of treffen ervaren tegenstanders aan. Externe deelnemers kunnen zijn:

- Helikopters en A-10's ten behoeve van CSAR-missies;

Afb. 1 Een F-16 (Foto: H. Keeris)

- C-160 ten behoeve van Slow Mover Protection;
- Tankers ten behoeve van Air to Air refuelling;
- Grond-luchtgeleide Wapens ten behoeve van Target Defense;
- ECR Tornado's of F-16 CJ ten behoeve van SEAD (Suppression of Enemy Air Defenses);
- Luchtverdedigingsfregatten ten behoeve van TASMO;
- Speciale vliegtuigen ten behoeve van Elektronische Oorlogvoering.

Doel van de missie

Voor iedere missie is een TLP-staf lid de *Tasking Agency*, dat wil zeggen: hij bepaalt de doelstellingen van de missie en ontwerpt vervolgens een draaiboek, een scenario. Een normale vliegtag begint met een presentatie van de actuele weersomstandigheden. Vervolgens worden de cursisten onderverdeeld in de reeds eerder genoemde Air to Ground deelnemers en de opponenten, de Air to Air deelnemers. Air to Ground deelnemers worden vervolgens geïnformeerd over het aan te vallen doel van die dag. Hierbij wordt ook gesproken over de diverse luchtverdedigingswapensystemen die fictief of daadwerkelijk staan opgesteld op de route naar het doel, of ter verdediging van het doel zelf.

Op hetzelfde moment worden de Air to Air deelnemers ingelicht over de te verwachten tegenstand, hun operatiegebied, de *Fighter Area of Responsibility* (FAOR – een gebied in het luchtruim dat de Air to Air deelnemers moeten verdedigen en waar ze hun opponenten, de Air to Ground deelnemers die op weg zijn naar hun doel, zullen tegenkomen voor het luchtgevecht) en de geldende Rules of Engagement (ROE). Bij beide partijen wordt een 'leider van de dag', aangewezen, verantwoordelijk voor het voorbereiden, briefen, uitvoeren en nabespreken (debriefen) van de oefening.

Air to Ground voorbereiding

De voorbereidingstijd voor de Air to Ground deelnemers is beperkt en

Afb. 2 Een Orion-patrouillevlucht van de Koninklijke Marine

(Bron: Audiovisuele Dienst Koninklijke Marine)

bedraagt ongeveer twee uur. De leider van de dag dient voor de formatie van (uiteindelijk) zestien vliegtuigen snel prioriteiten te stellen en vervolgens taken toe te wijzen aan de overige Air to Ground deelnemers. Dit is zeer belangrijk indien sommige deelnemers gespecialiseerd zijn in het uitvoeren van speciale taken als SEAD of fotoverkenning. Voor een optimale inzet nemen deze specialisten in de missie veelal een speciale positie in, wat gevolgen kan hebben voor de organisatie van de gehele missie.

Integratie van al de deelnemers met specifieke capaciteiten vereist een gedisciplineerde werkwijze. Daarom wordt er gewerkt volgens een vaste procedure.

De voorbereiding begint met de zogenaamde brainstorm, waarin alle ter beschikking zijnde informatie wordt verzameld.

Hierbij wordt gewerkt volgens de zogenaamde '4 T's', te weten: *Task*, *Target*, *Threat* en *Tactics*. Op de eerste plaats wordt de opdracht, de *Task*,

bekeken; wat is de opdracht voor deze missie en is de opdracht duidelijk? Daarna wordt overgegaan naar het aan te vallen gronddoel, het *Target*. Hoe ziet het doel eruit en wat zijn volgens de opdracht de te treffen onderdelen van het doel, de *Desired Mean Points of Impact* (DMPIS)? Hierbij wordt bepaald welke bommen volgens tabellen (*Joint Munition Effectiveness Manual*) het effectiefst zijn om een bepaald doel te vernietigen of te beschadigen, al naar gelang de opdracht. Vervolgens wordt bekeken hoe deze bommen dienen te worden ingezet, dat wil zeggen vanaf welke hoogte en onder welke duikhoek het vliegtuig het doel moet aanvliegen om een goede invalshoek voor de bom te hebben. Dit betekent dat moet worden bekeken welke vliegtuigen de beschikking hebben over de gewenste bommen en kunnen voldoen aan de voorgeschreven manier van inzet. Ten slotte wordt gekeken naar de aanvalsrichting(en), de hoogte boven het doel en de exacte tijd van de diverse toestellen boven het doel.

De derde T, Threat, geeft informatie over de dreiging onderweg naar het doel, de doelverdediging en de dreiging na het doel. Hierbij moet worden ingegaan op zowel lucht- als grond-dreiging. Vooral het invullen van de derde T kan een herziening van de tweede T noodzakelijk maken. De verdediging van het doel kan immers reden zijn tot het herzien van de aanvalsrichting, aanvalshoogte of de exacte tijd boven het doel.

Al deze gegevens samen moeten resulteren in de laatste T, de Tactics. Nu wordt uiteindelijk besloten hoe de formatie wordt samengesteld en welke tactiek wordt toegepast.

De leider van de dag vat al deze informatie samen in een beknopt overzicht, waarna de verdere voorbereiding plaatsvindt. De voorbereiding wordt afgesloten met een missie briefing. In deze briefing behandelt de leider van de dag de gehele missie, waarbij specialisten hun specifieke deelaspect belichten. Aansluitend aan de briefing wordt de missie daadwerkelijk gevlogen. De daadwerkelijke uitvoering van de missie duurt ongeveer anderhalf uur.

Air to Air voorbereiding

In tegenstelling tot de Air to Ground werkt de Air to Air met drie T's, te weten: Task, Threat and Tactics. Vanzelfsprekend ontbreekt hier het Target. Naast het analyseren van de Task richt de brainstorm zich op het onderkennen van de tegenstanders en het bespreken van de Rules of Engagement, en de daaruit voortvloeiende tactiek in de FAOR. Ook hier eindigt de planningsfase met de briefing en vervolgens het ten uitvoer brengen van de missie.

Standard Operating Procedures

Voor zowel de Air to Ground als de Air to Air deelnemers geldt dat zo spoedig mogelijk moet worden gestreefd naar het opstellen en optimaliseren van zogenaamde *Standard Operating Procedures* (SOPS); een vaste werkwijze in het planningsproces voor het integreren van alle aanwezige wapensystemen. Daarnaast

worden in deze SOPS aspecten vastgelegd die in iedere missie terugkeren en als een vast gegeven worden gezien, waardoor ze niet meer worden besproken (bijvoorbeeld de lokale procedure voor opstijgen en landen).

Het gehele voorbereidingsproces en de briefing worden nauwkeurig gevolgd door de TLP-stafleden. Op die manier wordt zeker gesteld dat wordt voldaan aan de gestelde doelstellingen en is er inzicht in de manier waarop beslissingen tot stand zijn gekomen.

Nabespreking van de missie

Het nabespreken van een missie is een hoofdtaak van TLP. Hiertoe komen alle deelnemers en de TLP-staf na de missie bij elkaar. Op de eerste plaats kijkt men naar het luchtgevecht in de FAOR. Vervolgens wordt de aanval op het doel nader beschouwd. Daarna worden resultaten van *external assets* (grond-luchtgeleide wapens als doelverdediging) beoordeeld. Aansluitend debriefen de Air to Ground deelnemers en de Air to Air deelnemers hun eigen missie. Ten slotte geeft de TLP-staf diens bevindingen weer.

Na de missie worden de video-opnamen van ieder vliegtuig bekeken. Hierdoor kan per vliegtuig een beeld worden gevormd van het luchtgevecht in de FAOR. Het luchtgevecht wordt gereconstrueerd en er wordt aangegeven welke vliegtuigen zijn neergeschoten. Op die manier wordt duidelijk wie van de Air to Ground deelnemers het luchtgevecht heeft overleefd en het doel heeft gehaald, en wie van de Air to Air deelnemers heeft overleefd.

Na de evaluatie van het luchtgevecht vindt voor de Air to Ground deelnemers de evaluatie van de aanval op het doel plaats. Eveneens aan de hand van de video-opnamen wordt bekeken of de vliegtuigbemanning haar specifieke DMPI heeft geraakt. Indien er op het doel daadwerkelijke een grond-luchtgeleide wapensysteem aanwezig was, bekijkt men of

er gesimuleerde onderscheppingen van aanvallende vliegtuigen hebben plaatsgevonden. Deze resultaten worden eveneens in de nabespreking meegenomen.

Op deze wijze ontstaat er een totaalbeeld van de gehele missie, en het resultaat ervan.

Aansluitend aan deze nabespreking gaan de beide partijen uit elkaar voor een verdere, zeer gedetailleerde nabespreking van de missie. Als eerste evalueert de leider van de dag zijn eigen missie. Hij behandelt hier de volgende fasen van de missie: de brainstorm, voorbereiding, briefing en uitvoering. Vervolgens neemt de TLP-staf de nabespreking over en behandelt dezelfde fasen. Aspecten die naar voren zijn gebracht door de deelnemers worden niet meer aangehaald. Aspecten die niet zijn behandeld maar wel belangrijk waren voor de missie, worden onder de aandacht van de deelnemers gebracht. Hierbij behandelen specialisten uit de TLP-staf specifieke aspecten van de missie. Deze debriefing geeft veelvuldig aanleiding tot discussie over de wijze waarop het brainstormen, de voorbereiding, de briefing en uitvoering dienen te verlopen alsmede over de integratie van de diverse vliegtuigen en gebruikte tactieken.

De argumenten die door TLP-staf worden aangedragen, beogen nooit een schooloplossing te zijn voor een bepaald probleem. Het doel is de deelnemers kritisch te laten kijken naar een missie en alle belangrijke aspecten in beschouwing te laten nemen. De dag sluit af met een algehele nabespreking, de zogenaamde *Main Debriefing*. In deze nabespreking brengen de deelnemers van beide zijden alsmede de TLP-staf de *Main Lessons Learned* van de missie naar voren.

Op deze wijze draagt TLP zorg voor het aanleren van tactieken, technieken en procedures voor het succesvol voorbereiden en uitvoeren van geïntegreerde luchtoperatiën.

MENINGEN van anderen

Vertrouwen...

Aangezien het editoriaal, zo niet het product van de hoofdredacteur zelf, toch zeker onder zijn verantwoording valt, richt ik mij tot u in uw functie van hoofdredacteur naar aanleiding van het editoriaal in de *Militaire Spectator* van februari 1999.

Ik heb mij bijzonder gestoten aan de voorlaatste alinea uit dat artikel, waaraan ik de kwalificaties onnodig, onjuist, onnadenkend en onbehoorlijk wil toekennen. Voor de laatste kwalificatie had ik aanvankelijk een ander woord beginnend met de letter 'o' in gedachten maar ik wil mijn reactie op niveau houden. Ik maak u erop attent dat dit een reactie op persoonlijke titel is – al wordt deze deels mogelijk gemaakt door *inside information* – en ga ervan uit dat de door u aangehaalde personen en/of organisaties voor zichzelf reageren.

Uitgangspunt van uw artikel is het jubileumcongres van de AFMP en automatisch moet derhalve wel de naam van deze organisatie worden genoemd. Verder worden geen namen genoemd, zelfs niet die van de voorzitter van de jubilerende organisatie die als 'de inleider' en de gastspreker die als 'de minister van Defensie' worden aangeduid. U houdt dit vol tot in de voorlaatste alinea, waar u spreekt over een vendetta voerende columnist die toch zelf zijn columns ondertekent met Dick Berts, gevolgd door de overigens belachelijke omschrijving 'reserve-officier bij het Korps Mariniers'. Tot slot echter noemt u toch een naam en dat dan nog wel fout. Ik weet niet of u daarmee uw minachting hebt willen benadrukken en ga dus vooralsnog maar uit van onzorgvuldigheid (nog een 'o'), een voor de hoofdredacteur van een gerenommeerd blad als de *Militaire Spectator* toch altijd nog slechte eigenschap.

De ene organisatie die deze dus twijfelachtige eer te beurt valt, is om te beginnen niet de federatie voor reserve-personeel

maar de NRFK (Nederlandse Reservisten Federatie Krijgsmacht). Er was zelfs geen kort telefoontje nodig geweest naar die federatie of naar een van de twee in die federatie deelnemende verenigingen want die federatie heeft notabene in uw eigen Instituut Defensie Leergangen op 3 september 1998 een thema-avond gehouden met als titel 'Reservisten – onzin of noodzaak?' Ik maak me sterk dat u daar zelfs van af weet, aangezien u duidelijk refereert aan door de voorzitter van die federatie in zijn inleidend woord van die avond geuite klachten over onzekerheden over de rechtspositie van de reservisten en dan nog wel specifiek de reservisten van het Korps Nationale Reserve.

De rest van de avond, die zich overigens mocht verheugen in brede belangstelling van zowel militaire als civiele Defensie-topfunctionarissen als van leden van de vaste commissie voor Defensie van de Tweede Kamer, handelend over de mogelijke bijdrage van de reservisten in de nieuwe krijgsmacht (alles gericht op het handhaven van een voor haar taak berekende krijgsmacht) heeft kennelijk niet zozeer uw aandacht gehad. U had dan namelijk moeten vaststellen dat de reservisten in dit opzicht allereerst nog steeds een ideële benadering hebben en zich pas in tweede instantie zorgen maken over hun rechtspositie. Dat is dus in flagrante tegenstelling tot uw bewering dat zij hun frustraties in de openbaarheid brengen, maar staat ook nog eens haaks op de opvattingen van bovengenoemde functionarissen, getuige het feit dat momenteel stevig getimmerd wordt aan het bouwwerk van de rechtspositie van de reservisten. Daaraan kan nog eens worden toegevoegd dat wederom genoemde functionarissen recentelijk meerdere malen hun bewondering hebben uitgesproken over het feit dat de reservisten ondanks de stiefmoederlijke behandeling in de laatste jaren hun motivatie blijven behouden. Daarbij rijst dan wel de vraag: Hoe lang nog?

Uw omschrijving dat reservisten hun frustraties uiten, is niet alleen wegens het bovenstaande onjuist. Als u de moeite zou nemen enig inzicht te verkrijgen in het niveau van correspondentie die door vakbonden/belangenverenigingen voor

Defensiepersoneel wordt voorgelegd aan overleg en politiek, zou u moeten vaststellen dat de reservisten niet slechts objectief en zakelijk maar ook bescheiden zijn in hun aanpak. Uw uitspraken beschouwend, kan men zich daarbij afvragen: Is dat nu niet juist een fout?

Is het tot zover nog mogelijk geweest om zakelijk te reageren, het wordt moeilijker zo niet onmogelijk bij het tweede deel van de vergelijking. Uw verwijzing naar de vendetta voerende columnist ervaar ik zonder meer als een belediging. U treft mij daarmee als mens en als reserve-officier. Als mens treft u mij omdat het niet mijn gewoonte is op dit lage niveau te ageren en als reserve-officier treft u mij omdat ik na een loopbaan van bijna 33 jaar als zodanig niet over een kam geschorren wens te worden met deze columnist, ook al omschrijft hij zichzelf als reserve-officier.

Wellicht denkt u door het niet met name noemen van deze columnist, niet als doelwit gekozen te worden als hij zijn giftige pijlen wenst af te vuren, maar dat zou wel eens een illusie kunnen blijken te zijn. Blijft de vraag: Waarom worden nu juist de reservisten genoemd?

ing. P.J. ANTONISSEN – res lkol art b.d.

ANTWOORD op meningen van anderen

Vertrouwen...

Deze brief raakte mij zeer. Ik behoor tot de generatie militairen die opgroeiden met de dienstplicht en daarmee met de reservist in het algemeen en de reserve-officier in het bijzonder. Ik bewaar kostbare herinneringen aan de dienstplichtigen die ik mocht opleiden en leiden. Ik bewaar evenzeer kostbare herinneringen aan de vele reserve-officieren naast en met wie ik mocht werken. Met velen bestaan ook anno 1999 contacten.

Het editoriaal ging niet over 'de' reservisten en was zeker niet tegen hen gericht.

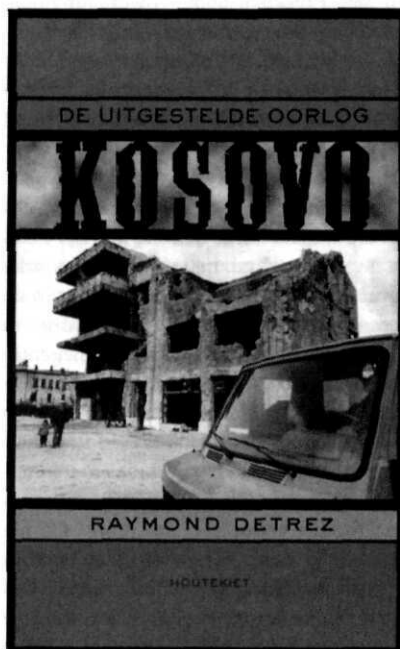
Toch is dit door de scribent zo verstaan. Ik betreur dat. Temeer omdat de pijn in essentie het gevolg is van een misverstand.

Allereerst een zakelijke constatering. Reeds vanaf de derde alinea wordt de problematiek in een breder kader getrokken. In een tussen-alinea worden twee voorbeelden ter illustratie genoemd: de 'columnist' en de federatie voor reservepersoneel die, ik citeer: „in de komkommertijd de openbaarheid zoekt om tegen beter in, de frustratie van reserve-personeel uit te dragen”. Dat ik de federatie niet voluit duidde, heeft geen bijzondere achtergrond. De achtergrond van deze zin was *niet* het genoemde congres in september. Ik haakte in op een artikel in het *Algemeen Dagblad* van 8 augustus 1998 (vandaar 'kommertijd') met de titel: 'Frustratie bij reserve-soldaten'. Sergeant-majoor Van Wierst treedt in dit artikel als woordvoerder op van de NFRK. Nederland zou de NAVO-regels overtreden die voorschrijven dat ons land binnen zes maanden 80.000 man aan troepen op de been moet kunnen brengen. Van Wierst stel verder: „Het lijkt erop dat we de dupe worden van een stille bezuiniging”. In beide gevallen lijkt mij dat hij beter weet. In datzelfde artikel volgt ook een eerlijke reactie van het ministerie van Defensie. Eerlijk in dubbele zin. Men geeft toe dat het contact met het 'overgrote deel' van de reservisten op een laag pitje staat. Tegelijkertijd de constatering dat het einde van de Koude Oorlog ook voor de reservisten een nieuwe situatie heeft gebracht. Geen kwaad woord derhalve over het congres en de boodschappen die daarbij werden overgebracht.

Ik worstel met het laatste deel van de brief. Ik begrijp eenvoudigweg niet wat bedoeld wordt met 'het tweede deel van de vergelijking'. De activiteiten van de columnist worden als voorbeeld onder de aandacht gebracht. Nergens is van een vergelijking tussen hem en wie dan ook sprake... Ten slotte: het is niet zo dat 'juist' de reservisten worden genoemd. Het gaat om één zin. Het laat in ieder geval ook zien dat reserve-personeel onderdeel van de organisatie vormt. Wat mij betreft tot in lengte van dagen.

DE HOOFDREDACTEUR

BOEKEN bespreking

Kosovo

De uitgestelde oorlog, door R. Detrez, 280 blz. Uitgeverij Houtekiet, Antwerpen, 1999.
f 32,90
ISBN 90 5240 495 x

Het bijzondere van het boek van Raymond Detrez over Kosovo is toch wel de timing. Half februari, dus nog net voordat de bombardementen op Servië losbraken, schreef Detrez aan dit boek. Meestal worden genuanceerde en diepgravende boeken pas achteraf geschreven, jaren nadat het conflict is afgelopen. Detrez slaagde er in een grondige analyse te presenteren voordat het conflict zich uitbreidde met de NAVO-deelname.

De gemiddelde krantenlezer kan elke dag achtergrondanalyses in zijn dagblad aantreffen die op zijn best gefragmenteerde kennis opleveren. De lezer die de achtergronden van het conflict in Kosovo wil begrijpen, boekt echter tijdswinst door een boek als dat van Detrez te lezen, omdat

historische, politieke en economische analyses coherent worden gepresenteerd in hun samenhang met internationale ontwikkelingen in de betrekkingen tussen staten, naties en nationaliteiten.

Detrez biedt meer dan de dagelijkse couran. Niet alleen omdat hij dieper graaft en complexe politieke situaties helder uiteenzet, maar ook omdat hij gevoel heeft voor de sociologische aspecten die een conflict kunnen doen oplaaien. Zo illustreert Detrez de funeste werking van stereotypen aan het geval 'Martinovic'. De Serf Martinovic werd in 1985 in het ziekenhuis van Pristina gebracht met een gebroken bierflesje in zijn aars. Volgens zijn verklaring hadden gemaskerde Albanezen dat erin gestopt. Volgens Kosovaarse autoriteiten zou hij het flesje zelf bij wijze van seksueel experiment hebben aangebracht en wilde hij zich met een verzonnen verhaal uit een gênante situatie redden. Maar hij werd met dit verhaal, dat geassocieerd werd met Servische martelaars die in de Osmaanse tijd door de Turken gespietst waren, in één klap een nationale held. Oude stereotypen worden op deze wijze weer in de strijd geworpen.

Een groot voordeel ten opzichte van de dagbladen is dat Detrez niet meedoet aan de oorlogsretoriek waarbij partijen uitgemaakt worden voor misdadigers, nazi's enzovoort. Detrez blijft het conflict redelijk consequent vanuit zowel het Kosovaarse als het Servische perspectief belichten. Hij wijst op de mythische kanten van de slag bij het Merelveld (1389), waar de Serven tegen de Turken het onderspit delfden. Hij maakt duidelijk dat Kosovo niet de historische wieg van de Servische natie geweest kan zijn omdat de eerste Servische staat al drie eeuwen eerder in een andere stad onstond. De Albanese Kosovaren wijzen erop dat zij eerder in de regio woonachtig waren dan de Slavische volken omdat zij zouden afstammen van de Illyriërs (de bewoners van een Romeinse provincie). Maar Detrez maakt duidelijk dat deze historische claim (als deze juist is) niet zo relevant is want in de 12-de en 13-de eeuw leefde nog slechts twee procent van de afstammelingen van deze Illyriërs in de regio. Op deze wijze worden beide mythes ontkracht en gerelativeerd. →

Ook op andere plaatsen in het boek wordt de problematiek van twee kanten bekeken. De wederzijdse wrevel wordt onderkend; de plausibiliteit van zowel Servische als Albanese aanspraken wordt onderzocht; in hoofdstuk zeven worden zelfs twee constituties, een herziene Servische uit 1989 en één die is opgesteld door het Kosovaarse schaduwparlement, met elkaar vergeleken. Het ontstaan van de Kosovaarse verzetsbeweging en het schaduwparlement wordt in de media zelden behandeld. In feite was het UCK een beweging die ook voor de internationale gemeenschap een probleem was, want ook de internationale gemeenschap is niet bepaald voorstander van een onafhankelijk Kosovo of een groot Albanië. Het was ook voor de internationale gemeenschap opportuun dat het UCK uitgeschakeld werd.

Zelden leest men in de media dat de internationale gemeenschap rond oktober 1998 dit vuile werk door de Serven heeft laten opknappen. Men kan de Serven veel verwijten (bijvoorbeeld een inflexibele houding ten opzichte van een etnische groep die in Kosovo negentig procent van de bevolking uitmaakt), maar duidelijk is dat de Albanese Kosovaren ook een aantal zaken uitgelokt hebben en op de spits dreeven met hun onvoorwaardelijke eis van onafhankelijkheid. Ten slotte heeft, zo blijkt uit het boek, de internationale gemeenschap flink wat boter op het hoofd. Maar het conflict, met escalatie-risico's naar alle richtingen (Griekenland, Bulgarije, Turkije, Rusland, Macedonië, Montenegro, enzovoort), is dan ook niet eenvoudig en de internationale gemeenschap is intern verdeeld.

De historische geweldsspiraal komt ruimschoots aan bod. De wortels hiervoor liggen in de vorige eeuw, wanneer zowel het Servisch als het Albanese nationalisme gestalte krijgt. Nadat het Osmaanse rijk in 1912 definitief de greep op Kosovo en de Balkan verliest, vinden in de 20-ste eeuw over en weer gewelddadigheden plaats. In het interbellum tussen de Eerste en Tweede Wereldoorlog proberen de Serven Kosovo etnisch te zuiveren. Tijdens de Tweede Wereldoorlog collaboreren de Albanen met Italië en Duitsland en vallen er onder de Serven vele slachtoffers.

Alleen de machtsbalans die Tito in het Joegoslavië na de Tweede Wereldoorlog wist aan te brengen, dempte het conflict. Kosovo was onder Tito dan wel geen zelfstandige republiek met afscheidingsrecht, maar doordat in de Raad van Republieken en Autonome Provincies, de Unieraad en het Presidentschap zowel autonome gebieden als republieken vertegenwoordigd waren en het mogelijk was telkens wisselende coalities aan te gaan, werden de Kosovaarse belangen redelijk goed behartigd.

Ook op andere gebieden bestonden *checks and balances*. De Serven waren oververtegenwoordigd in het Joegoslavische leger (rond de zestig procent), maar in de jaren tachtig waren de ambtenaren in Kosovo overwegend Albanese (negentig procent in 1980). De economische welvaart werd verdeeld ten nadele van Kroatië en Slovenië.

Vanaf het moment dat Milosevic ten tonele treedt, verandert de toon. Detrez betrachtte zich veel moeite het conflict van twee kanten te bekijken, maar kan niet veel sympathie voor het Servische beleid onder Milosevic opbrengen. Detrez maakt een duidelijk verschil tussen het Servische standpunt (dat hij continu aan de lezer verduidelijkt) en de wijze waarop dit standpunt door Milosevic in de praktijk wordt vertaald (uit de conclusie: „zolang Servië (...) geen respect opbrengt voor de nationale rechten van de Kosovaren, hebben de Kosovaren bij hun strijd voor onafhankelijkheid het morele gelijk aan hun kant”).

Aan de orde komen: de wijze waarop Milosevic aan de macht komt en hoe deze machtspositie tot de conflicten met de overige republieken uit het oude Joegoslavië leidt; het afschaffen van de autonome status van Kosovo; het ontkennen van het recht op onderwijs in de eigen taal (en andere pesterijen); het wijzigen van de verhouding Serven-Kosovaren in overheidsdienst ten gunste van de Serven; het kat-en-muisspel met zowel de vertegenwoordigers van de LDK (Democratische Liga van Kosovo) als de internationale gemeenschap, enzovoort.

Kosovo bevat veel feitenmateriaal, dat samenhangend en coherent gepresenteerd

wordt. De poging om het conflict van beide kanten te bekijken is geslaagd, tot dat Milosevic aan de macht komt. Het boek is verhelderend, instructief en laat vooral de complexiteit van het conflict zien. Van het concluderende hoofdstuk 'oplossingen' wordt men niet vrolijk: een onafhankelijk Kosovo lijkt niet de oplossing, maar een grote mate van autonomie is ook geen garantie op duurzame vrede. De laatste zin luidt: „Het Kosovaarse nationalisme is immers net als het Servische een etnisch nationalisme, dat alleen vrede neemt met een etnisch-nationale staat”. We zijn dus niet zomaar van dit conflict af. Daarom is het belangrijk om inzicht te verwerven in de achtergronden ervan. In dat opzicht is het boek van Detrez een aanrader – vooral voor hen die uitgezonden gaan worden. Qua inzicht en diepgang kan geen krant tegen dit boek op.

dr. R. MOELKER

Ziek van Defensie

Hoe een ministerie zijn militairen in de steek laat, door O. van de Kroon, 255 blz. L.J. Veen Uitgevers, Amsterdam, 1998.

f 34,90

ISBN: 90 2045 975 9

Op 7 maart en 2 mei 1996 besteedde het televisieprogramma *Zembla* aandacht aan de jungle-ziekte en aan de nazorg bij Defensie. In de eerste uitzending werd ingegaan op de problemen van de militairen die ziek of beschadigd zijn teruggekeerd van de VN-vredesmissie in Cambodja. Met name de DGP W. Bunnik werd aan de tand gevoeld over de bijwerkingen van het antimalaria-middel Lariam terwijl Stasdef J.C. Gmelich Meijling gevraagd werd of Defensie in het nazorgtraject fouten heeft gemaakt. De Stasdef werd onder meer in die uitzending geconfronteerd met uitspraken van kolonel-arts V.d. Meij van het MRC in Doorn over het schenden van het medisch geheim door artsen.

In de tweede uitzending dienden Ikol-arts Wertheim en Ikol drs. Martens te reageren op de zware kritiek op de medische en psychische begeleiding van uitgezonden militairen. Ook zij werden, zoals lang-

zamerhand gebruikelijk bij veel actualiteitenprogramma's, onverwacht geconfronteerd met de problemen van enkele individuele militairen. Dit maakt het genuanceerd reageren op de problematiek nagenoeg onmogelijk en er blijft dan bij het publiek een vertekend beeld hangen. Soms worden hulpverleners zo geconfronteerd met uitspraken van 'patiënten' die beweren dat ze geen hulp hebben gehad, terwijl uit medische dossiers zou blijken dat zij maandenlang hulp hebben gekregen. Overigens is het ontkennen van hulp te hebben gehad een bijkomend verschijnsel bij sommige mensen die voldoen aan de criteria van een post-traumatische stressstoornis. De journalist Oscar van der Kroon die in *Zembla* deze problematiek behandelde, stelt:

„de meeste onderwerpen waarmee ik als journalist te maken krijg, kan ik op een gegeven moment wel van me afzetten. Deze zaak bleef me echter bezighouden: elke keer als ik er weer wat over hoorde, was ik verontwaardigd en verbaasd over wat er gebeurde. En omdat militairen zelf nu eenmaal niet snel naar buiten treden, besloot ik het voor hen op te schrijven”.

Het resultaat is het boek *Ziek van Defensie*. In dit boek wordt in vijf episodes ingegaan op de problemen die een aantal militairen ondervinden tijdens en na hun terugkeer van internationale vredesmissies. De eerste episode (1992-1993) gaat in op de ervaringen van de marinier Robert Kropman in Cambodja, van de KL-militair Peter Veeke in Joegoslavië, van de humanistisch raadvrouw van het Korps Mariniers Klazien van Brandwijk in Cambodja en van adjudant Carel Willemsen in Oeganda.

De tweede episode (1994) gaat in op de ervaringen na de thuiskomst van uitzending van de vier militairen uit de eerste episode. Tevens wordt aandacht besteed aan de ervaringen na thuiskomst van enkele andere militairen. In de derde episode (1994-1995) wordt het gevecht met Defensie beschreven van deze en andere militairen. De vierde episode (1995-1997) behandelt de reacties van Defensie met de nadruk op de militairen die problemen hebben overgehouden na hun uitzending naar Cambodja. (Het zogenaamde Cam-

bodja Klachten Complex, in het boek 'jungle-ziekte' genoemd.) In de vijfde en laatste episode (1998) geven de militairen uit de eerste episode een impressie over hun toekomstmogelijkheden.

Wat opvalt tijdens het lezen is dat de eerste, tweede en vijfde episode tamelijk neutraal zijn beschreven: vanuit de observerende journalist die, van buiten kijkend, een situatie beschrijft. Het ingaan op de ervaringen tijdens de uitzending die tot de problemen hebben geleid en de episode van de thuiskomst waarin de problemen zich (verder) openbaren, biedt vooral de lezer die niet goed op de hoogte is van wat een militair tijdens een uitzending kan meemaken, een beeld van de afwijkende en soms afschrikwekkende omstandigheden waarin militairen tijdens een uitzending moeten functioneren. Het lezen van deze episodes zal daardoor bij veel lezers een beter begrip ontwikkelen voor de problemen die sommige militairen als gevolg van de uitzendingen hebben gekregen.

Ook de beschrijving van de derde en vierde episode bevat elementen waarin de vinger terecht op zere plekken bij het ministerie van Defensie wordt gelegd. Echter, in deze episodes klinkt ook de verbijsterde, verbaasde en verontwaardigde houding van de schrijver door, waardoor er sprake is van een subjectieve benadering. Deze benadering is mede te onderkennen doordat in deze episodes te pas en meer te onpas militairen ten tonele worden gevoerd die in de voorgaande episodes niet zijn genoemd, waarbij de indruk blijft hangen dat de schrijver dit alleen doet om zijn verontwaardiging nog meer te kunnen onderbouwen. Het gevolg is dat er (ex)militairen worden geciteerd van wie eufemistisch kan worden gezegd dat zij in de loop van de tijd een wat andere beleving van de werkelijkheid hebben gekregen.

Omdat niet, zoals gebruikelijk, hoor en wederhoor heeft plaatsgevonden, zijn deze vertekende beelden van het verleden als de waarheid gepresenteerd. Zelf ben ik bijvoorbeeld in het bezit van kopieën van verschillende brieven aan Jeanette Hoevers over de onderbouwde afwijzing van haar verschillende keren ingediende verzoek tot het houden van onderzoek. Deze brieven werpen een ander licht op de

waarheid die Hoevers in het boek presenteert.

Het is jammer dat een aantal (ex)militairen de kans heeft gekregen om op deze wijze (nog eens) hun frustraties te uiten. Op deze wijze wordt het integere verhaal van andere militairen, zoals van Klazien van Brandwijk, mogelijk in een 'verkeerd' licht geplaatst. Dat Van der Kroon zich teveel heeft laten leiden door zijn subjectieve gevoelens zal de lezer onder meer kunnen opmaken uit een vergelijking van zijn weergave van de ervaringen van Klazien van Brandwijk en de beschrijving van Klazien van Brandwijk van haar ervaringen in haar boek *Waarom gaat het dan toch steeds weer mis?* In haar boek geeft Van Brandwijk een veel genuanceerder beeld van alles wat er sinds haar uitzending naar Cambodja is gebeurd.

Samenvattend is Ziek van Defensie enerzijds waardevol omdat door lezing een beter beeld kan ontstaan van wat militairen zoal voor onverkwikkelijkheden tijdens een uitzending kunnen meemaken. Anderzijds heeft de schrijver zich laten leiden door zijn verbazing en verontwaardiging, waardoor een nogal subjectief boek is ontstaan, waarin ook militairen worden opgevoerd die in de loop van de tijd een vertekend beeld van de werkelijkheid hebben gekregen.

Het probleem voor de niet ingewijde lezer is dan het niet kunnen scheiden van het kaf van het koren. Daarnaast bevat het boek een aantal feitelijke onjuistheden. Tevens heeft de schrijver zich niet merkbaar verdiept in het verschijnsel post-traumatische stressstoornis (PTSS). Een deel van de uitingen van enkele in het boek opgevoerde militairen zouden dan kunnen worden gerelateerd aan PTSS en een ander, genuanceerder beeld opleveren.

Het verwijt van gebrek aan zorg voor het personeel is in sommige gevallen terecht, maar in zijn algemeenheid is dit verwijt overdreven. Toch verdient het aanbeveling dat iedere zorgverlener dit boek leest en zich daarbij de volgende vraag stelt: is datgene wat de schrijver poneert op mij van toepassing? Op deze wijze kan het boek bijdragen aan een verbetering van de personeelszorg van Defensie.

drs. J. TERPSTRA, kol mpsd

Samenvattingen

P.J.E.J. van den Aker. Cavalerie-verkenningseenheden: traditie met toekomst?

Er zijn veel eenheden en elementen die een krijgsmacht moeten voorzien van informatie en inlichtingen; van verkenners, via RPV's tot helikopters en vliegtuigen. De auteur gaat in op de betekenis van grondgebonden verkenningseenheden van de cavalerie. Hij verduidelijkt taken en uitrusting gegeven tijd en ruimte op de diverse tactische niveaus. Als het gaat om de nu voorliggende plannen, steunt hij de heroprichting van een verkenningsskadron bij de brigade. De auteur geeft argumenten om de opheffing van het verkenningsskadron bij de divisies opnieuw te overwegen. Hij is van mening dat ook op dit niveau een dergelijke eenheid noodzakelijk is. Deze eenheid heeft, door haar veelzijdigheid, flexibiliteit en operationele kwaliteiten, waarde voor een groot aantal scenario's.

P.A.A. Oppers. Gedragscode bekend, maar niet bemind...

Eind 1996 werd binnen het ministerie van Defensie een concept-gedragscode geïntroduceerd. De krijgsmachtdelen kregen de ruimte om deze code te verbijzonderen naar de eigen taken en identiteit. Een gedragscode was voor de Koninklijke Luchtmacht geen nieuw begrip. Ver voor 1996 was het al een element van opleiding en vorming. Al in 1991 waren onderwerpen als 'integratie' en de confrontatie met andere culturen bij uitzendingen een vast onderdeel van de diverse opleidingen. Het eerder genoemde initiatief leidde tot nieuwe activiteiten. In augustus 1997 beschikte de luchtmacht over een concept-gedragscode. Discussies en workshops leidden tot een vereenvoudigde versie. Deze werd in april 1998 verspreid. Een gedragsverandering kan niet worden afgedwongen. Zoiets kost tijd, visie, geld en geduld. Een gedragscode kan alleen langzaam tot een gedragen code worden.

A.J.A. Beukering. Ontwikkelingen in Frankrijk

In 1996 keurde het Franse parlement de 'Loi de programmation Militaire 1996-2002' goed. Deze wet regelt de reorganisatie van de krijgsmacht. Net als in Nederland zal de organisatie uit vrijwillige dienenden bestaan, zij wordt kleiner en zal meer burgerambtenaren tellen. De nieuwe commandostructuur lijkt op die binnen de NAVO. Hierdoor moet het mogelijk worden bij operaties als 'lead country' op te treden. Door middel van het 'Appel de Préparation à la Défense' bereikt de krijgsmacht elke jongere. Het 'Volontariat' is een ander instrument om de staat, de krijgsmacht en de bredere maatschappij te binden.

G.J. Wennekes, F. Luiting. Communication and Information Systems in de NAVO

Communicatie- en informatiesystemen (CIS) binnen de NAVO zijn belangrijk, complex en kostbaar. Zij ondersteunen zowel de politieke consultatie als de commandovoering. De auteurs beschrijven de huidige situatie op strategisch, regionaal en lokaal niveau. Het huidige concept verdraagt zich niet met operationele en technologische ontwikkelingen. De nieuwe structuur van de NAVO, het concept van 'CJTF' en andere ontwikkelingen, dwingen tot herbezinning. Er moet één commandovoeringssysteem komen, dat gebruikt maakt van het toekomstige 'Wide Area Network'. De belangrijkste elementen van dit systeem zijn: mobiliteit, interoperabiliteit, veiligheid, overlevingsvermogen en onderhoudbaarheid. Het is noodzakelijk om het C3-planningsproces van de NAVO te herzien; het huidige proces lijkt niet geschikt om oplossingen voor de problemen van vandaag en morgen te vinden.

J. Schalkoord. AIRCENT Tactical Leadership Programme

Moderne luchtoperaties zijn veeleisen. Er bestaat behoefte aan specialisten op het gebied van fotoverkenning, 'Suppression of Enemy Air Defence', 'Airborne Warning and Control' en 'Air to Air Refuelling'. Deze geïntegreerde luchtoperaties van diverse nationaliteiten worden 'Combined Air Operations' genoemd. Zij vragen een speciale training opdat een eenduidige opvatting over tactieken, technieken en procedures kan worden bewerkstelligd - vandaar dit programma. De auteur gaat in op de geschiedenis van deze instelling, die in 1978 in Fürstenfeldbrück (Duitsland) begint. Het huidige 'Memorandum of Understanding' geeft aan dat het TLP de effectiviteit van geallieerde tactische luchtstrijdkrachten moet bevorderen door het ontwikkelen van leiderschapsvaardigheden, tactische vliegvaardigheid, de planning en toewijzing van missies en het ontwikkelen van conceptuele en doctrinaire initiatieven. De auteur verduidelijkt de organisatie. Hij besteedt met name aandacht aan de 'TLP-Flying Course'. In deze cursus worden theorie en praktijk in verschillende scenario's toegepast. Op deze wijze bereidt het TLP voor op het huidige en toekomstige luchtgevecht.

Summaries

P.J.E.J. van den Aker. Cavalry reconnaissance-units: tradition with a future?

There are many units and elements that should provide an army with information and intelligence – ranging from scouts to RPV's, helicopters and planes. The author focusses on the meaning of ground-based cavalry reconnaissance-units. He clarifies tasks and equipment in relation to space, time and tactical level. Discussing present plans, he supports the re-establishment of a reconnaissance-company at brigade-level. He argues the need to reconsider the disbandment of the reconnaissance-battalion at division-level. In his opinion reconnaissance and counter-reconnaissance at this tactical level deserves a tailored unit. Because of its versatility, flexibility and operational qualities, such a unit has a value in a broad range of scenario's.

P.A.A. Oppers. Code of conduct, known but not yet loved...

At the end of 1996 the Ministry of Defence introduced a concept of a code of conduct. Army, Air Force, etcetera, were given freedom to colour this code in accordance with their specific functions and identity. Yet, a code of conduct was not new. As the author explains, ethics was an important element within training and education in the Air Force long before then. Since 1991 topics such as integration and the confrontation with different cultures during peacekeeping operations were part of the normal training. This initiative however, resulted in new activities. In August 1997 a concept-code for the Air Force was developed. Discussions and workshops resulted in a more simple code, which was introduced in April 1998. A change in conduct however, cannot be forced. There is no change without clear vision, time, money and patience. A code of conduct only slowly changes into conduct according to code.

A.J.A. Beukering. Developments in France

In 1996 the French parliament sanctioned 'La Loi de programmation militaire 1997-2002', on the reorganisation of the French Armed Forces. In France, as in the Netherlands, the new organisation will be an all-volunteer-force, will be smaller, and will count more civilian employees. The new command structure mirrors NATO's command and control and should enable a possible role as 'lead country' during operations. Though the so called 'Appel de Préparation à la Défense' the Armed Forces still reach any youngster. The 'Volontariat' is another medium to link state, Armed Forces and society.

G.J. Wennekes, F. Luiting. Communications and Information Systems within NATO

Communications and Information Systems (CIS) is an important, complex and expensive element within the present and future organization. CIS supports both the political consultation and the military command and control. The authors describe the present situation at the strategic, regional and local level. This concept conflicts with operations and technological developments. The new NATO-structure, the concept of Combined Joint Task Forces and other developments, are at the core of a new CIS-concept. There is to be one NATO-Command and Control System, using the future NATO Wide Area Network. Mobility, interoperability, security, survivability and maintainability are the most important cornerstones of this concept. There is a need to reconsider the NATO C3-planning-process. The present process does not seem suitable to adjust CIS to the new developments.

J. Schalkoord. AIRCENT Tactical Leadership Programme

Modern air-operations are demanding. There is a need for specialists in the field of air-reconnaissance, Suppression of Enemy Air Defence, Airborne Warning and Control and Air to Air Refuelling. Integrated air-operations, or combined air-operations, demand specific training in order to have a common understanding of tactics, technics and procedures. This is the reason why AIRCENT-TLP exists. The author discusses the history of this NATO-institution, starting 1978 in Fürstenfeldbrück (Germany). The present Memorandum of Understanding states that TLP has to increase the effectiveness of allied tactical air-forces through the development of leadership skills, tactical flying capabilities, mission planning and tasking capabilities, and conceptual and doctrinal initiatives. The author clarifies the organization and focusses on the TLP-Flying Course. This course combines theory and practice in different scenario's. It thus prepares for modern and future air combat.